
Kyrkomötet Kyrkostyrelsens skrivelse 2015:3

Ändringar i kyrkoordningen m.m.

Kyrkostyrelsen överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala den 11 juni 2015

Wanja Lundby-Wedin

Helén Ottosson Lovén

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen, som är uppdelad i fyra separata avsnitt, föreslås i huvudsak följande ändringar i kyrkoordningen:

- ◆ Förenklingar föreslås rörande kyrkoordningens reglering av kontrakten i syfte att göra dessa mer flexibla. Bland annat föreslås att biskopen ska besluta om ändringar av kontraktsindelning och kontraktsnamn. Regleringen av hörandet av präster inför biskopens utseende av kontraktsprost föreslås tas bort. Biskopens möjligheter att uppdra till någon annan än kontraktsprosten att i särskilda fall i biskopens ställe visitera församlingar i stiftet föreslås endast gälla domprosten. Vidare föreslås att kontrakten frikopplas från både biskopsval och stiftsfullmäktigeval. Vid biskopsval föreslås att stiftsstyrelsen beslutar om de områden inom vilka de röstberättigade samlas för att rösta. Kontrakten föreslås inte längre utgöra valkretsar vid val till stiftsfullmäktige och valkretsarna ska i stället utgå från pastorat och/eller församlingar som inte ingår i pastorat, med samma krav på valkretsarna som ställs idag.
- ◆ Vissa ändringar görs av kyrkoordningens bestämmelser om direkta val. Bland annat ändras tidpunkten för när avstämning av uppgifterna i röstlängden ska göras, det införs en uttrycklig bestämmelse om ansökan om ändring av registrerad gruppbezeichnung och möjligheterna till förtidsröstning utökas. Vidare anpassas kyrkoordningens begreppsapparat beträffande lokaler för röstning till vallagens terminologi och kyrkostyrelsen bemyndigas att utfärda närmare bestämmelser om anmälan av kandidater.
- ◆ Som en följd av riksdagens beslut om att folkbokföring inte längre ska ske på församling ersätts begreppet folkbokförd med begreppet kyrkobokförd i de bestämmelser i kyrkoordningen där begreppet folkbokförd i församling förekommer. Bestämmelser införs som anger att en person alltid ska tillhöra den församling där vederbörande är kyrkobokförd samt att en person, som huvudregel, ska vara kyrkobokförd i den församling där hans eller hennes folkbokföringsadress är belägen. Vidare ges kyrkostyrelsen rätt att ändra en församlingsgräns som sammanfaller med en kommungräns i det fall kommungränsen ändras

KsSkr 2015:3

till följd av en fastighetsbildningsåtgärd. Detta föreslås dock inte gälla i de fall beslutet kräver pastorala överväganden då beslutet istället ska fattas av stiftsstyrelsen i berört stift.

- ◆ Smärre ändringar och rättelser.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	1
1 Inledning	4
2 En mer flexibel reglering av kontrakten.....	5
Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut	5
Förslag till ändringar i kyrkoordningen	5
2.1 Bakgrund.....	9
2.2 Kyrkostyrelsens överväganden och förslag	15
2.3 Barnkonsekvensanalys.....	24
2.4 Kyrkoordiningskommentarer	25
3 Ändringar i kyrkoordningens bestämmelser om direkta val m.m.....	28
Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut	28
Förslag till ändringar i kyrkoordningen	28
3.1 Bakgrund.....	36
3.2 Kyrkostyrelsens överväganden och förslag	42
3.3 Barnkonsekvensanalys.....	59
3.4 Kyrkoordiningskommentarer	60
4 Följder av riksdagens beslut om upphörande av folkbokföring på församling	67
Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut	67
Förslag till ändringar i kyrkoordningen	67
4.1 Bakgrund.....	75
4.2 Riksdagens beslut och den systemtekniska lösningen	78
4.3 Kyrkostyrelsens överväganden och förslag	79
4.4 Barnkonsekvensanalys.....	90
4.5 Kyrkoordiningskommentar	90
5 Övriga ändringar och rättelser	95
Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut	95
Förslag till ändringar i kyrkoordningen	95
5.1 Kyrkostyrelsens överväganden och förslag	100
5.2 Barnkonsekvensanalys.....	102
Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll.....	103

1 Inledning

Skrivelsen innehåller ett antal förslag till ändringar i kyrkoordningen (SvKB 1999:1), arbetsordning för kyrkomötet (SvKB 1999:3) och ersättningsstadga (SvKB 2012:17) samt ett förslag om ändring i övergångsbestämmelserna till kyrkomötets beslut (SvKB 2012:14) om ändringar i kyrkoordningen (SvKB 1999:1).

Förslagen om en mer flexibel reglering av kontrakten, om ändringar i bestämmelserna om direkta val och bestämmelser till följd av riksdagens beslut om upphörande av folkbokföring på församling har utarbetats under 2014/15 genom promemorior som upprättats inom kyrkokansliet. Promemoriorna har remitterats till samtliga stift, Svenska kyrkans överklagandenämnd, Svenska kyrkans unga, Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation samt utvalda församlingar och pastorat. Promemorian om ändringar i bestämmelserna om direkta val och om en mer flexibel reglering av kontrakten har också remitterats till Svenska kyrkans valprovsnämnd. Promemorian om en mer flexibel reglering av kontrakten har även remitterats till ett antal av stiftens kontraktsprostar.

Förslag gällande övriga ändringar och rättelser har sin grund i behov av ändringar som kyrkostyrelsen har uppmärksammat sedan 2014 års kyrkomöte.

Kyrkostyrelsen har analyserat konsekvenser för barn av de förslag som läggs fram, vilket redovisas under respektive avsnitt.

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2016.

2 En mer flexibel reglering av kontrakten

KsSkr 2015:3

Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen.

Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Häri genom föreslås i fråga om kyrkoordningen (SvKB 1999:1)

dels att 37 kap. 21 § och 38 kap. 16 § ska upphöra att gälla,

dels att 8 kap. 2–3, 27–28 och 40 §§, 37 kap. 20, 22, 35–37 §§, 38 kap. 15, 90–91 §§ ska följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap. Biskopen

Visitationer

2 § Biskopen ska visitera stiftets församlingar.

Biskopen får också uppdra åt kontraktsprostarna att i biskopens ställe visitera församlingarna i deras kontrakt. *Uppdraget kan i särskilda fall ges till en ledamot eller till sekreteraren i domkapitlet.*

Biskopen får också uppdra åt kontraktsprostarna att i biskopens ställe visitera församlingarna i deras kontrakt. *Biskopen får i särskilda fall uppdra åt domprosten att visitera stiftets församlingar.*

Vid visitationerna ska det föras protokoll som ska lämnas till domkapitlet samt till berörd församling och berört pastorat.

Fördelningen av uppgifterna mellan ärkebiskopen och biskopen i Uppsala stift

3 § Arbetsuppgifterna för ärkebiskopen och biskopen i Uppsala stift fördelas mellan dem på pastorala områden.

Ärkebiskopens pastorala område består av församlingarna inom Uppsala kontrakt.

Biskopens i Uppsala stift pastorala område består av återstående församlingar inom Uppsala stift.

Inom sina pastorala områden ska ärkebiskopen respektive biskopen i Uppsala stift svara för uppgifterna enligt 1 § 1–4 och 2 §. De utser även kontraktsprostarna inom sina respektive områden. Ärkebiskopen och biskopen avgör i samråd vem som ska utföra övriga uppgifter enligt 1 §.

Inom sina pastorala områden ska ärkebiskopen respektive biskopen i Uppsala stift svara för uppgifterna enligt 1 § 1–4 och 2 §. De utser även kontraktsprostarna inom sina respektive områden. Ärkebiskopen och biskopen avgör i samråd vem som ska utföra övriga uppgifter enligt 1 § *och fatta beslut enligt 37 kap. 20 och 36 §§.*

27 § För att avge sina röster samlas de röstberättigade enligt följande:

1. Stiftsstyrelsens och domkapitlets ledamöter samlas med stiftsstyrelsens ordförande som valförrättare.

2. Kyrkostyrelsens ledamöter deltar tillsammans med stiftsstyrelsens och domkapitlets ledamöter i Uppsala stift.

3. Övriga röstberättigade inom varje kontrakt samlas med kontraktsprosten som valförrättare.

3. Övriga röstberättigade inom de områden som stiftsstyrelsen har beslutat samlas med en av stiftsstyrelsen utsedd präst som valförrättare. Valförrättaren ska vara en präst från det av stiftsstyrelsen beslutade området.

Om kontraktsprosten är förhindrad att vara valförrättare utser stiftsstyrelsen en annan av prästerna i kontraktet att fullgöra uppgiften.

Stiftsstyrelsen i Visby stift beslutar hur präster, diakoner och elektorer i Svenska kyrkan i utlandet ska utöva sin rösträtt.

28 § Prästerna och diakonerna inom ett kontrakt samt elektorerna för kontraktets pastorat röstar i sitt kontrakt.

Stiftsadjunkter och tjänstlediga pastorsadjunkter samt de som är anställda som diakoner i stiftet röstar i det kontrakt där stiftets domkyrka är belägen.

28 § Stiftsstyrelsen beslutar om de områden inom vilka områdets präster och diakoner samt elektorerna för områdets församlingar och pastorat röstar.

Stiftsadjunkter och tjänstlediga pastorsadjunkter samt de som är anställda som diakoner i stiftet röstar i det av stiftsstyrelsen beslutade område där stiftets domkyrka är belägen.

HUR KONTRAKTSPROSTAR UTSES

40 § Kontraktsprosten utses av biskopen efter det att kontraktets präster har hörts.

Vid behov får biskopen utse en vikarie för kontraktsprosten.

Om biskopen är förhindrad att utse en kontraktsprost eller vikarie för kontraktsprosten får domkapitlet göra det. Domkapitlets förordnande får bara vara till dess att biskopen har utsett en ny kontraktsprost.

40 § Kontraktsprosten utses av biskopen.

37 kap. Ändringar i indelningen

ÄNDRINGAR I KONTRAKTSINDELNINGEN

20 § Stiftsstyrelsen beslutar om ändringar i kontraktsindelningen.

Indelningen får ändras om den därmed blir mer ändamålsenlig. Den ska dock vara oförändrad det år då ordinarie kyrkoval äger rum och det närmast följande året.

20 § Biskopen beslutar om ändringar i kontraktsindelningen.

Indelningen får ändras om den därmed blir mer ändamålsenlig.

En ändring i kontraktsindelningen ska alltid göras så att de berörda kontrakten erhåller sammanhängande gränslinjer.

KsSkr 2015:3

21 § *Kontraktsindelningen får inte ändras utan att berörda församlingar, pastorat, kyrkoherdar och kontraktprostar samt domkapitlet har getts tillfälle att yttra sig.*

22 § En ändring i kontraktsindelningen träder i kraft vid den tidpunkt som beslutats, med den inskränkning som anges i 20 §.

Ett beslut om att ändra kontraktsindelningen ska fattas senast tre månader före ikraftträdandet.

Kyrkostyrelsen ska genast underrättas om alla beslut om ändringar i kontraktsindelningen.

22 § En ändring i kontraktsindelningen träder i kraft den 1 januari det år som anges i beslutet.

NAMN PÅ KYRKLIGA ENHETER

35 § I beslut om indelning i församlingar, pastorat och kontrakt ska stiftsstyrelsen också efter samråd med berörda församlingar och pastorat besluta om namn på församlingarna, pastoraten respektive kontrakten.

Stiftsstyrelsen ska även i andra fall pröva frågor om att ändra namn på sådana enheter.

Ett beslut om att ändra namn enligt andra stycket träder i kraft den 1 januari det år som bestäms i beslutet. Sådant beslut ska fattas senast sex månader före ikraftträdandet. Om beslutet ska träda i kraft året efter det år ordinarie kyrkoval har ägt rum ska det fattas senast tolv månader före ikraftträdandet.

Kyrkostyrelsen ska genast underrättas om beslut av stiftsstyrelsen enligt tredje stycket.

35 § I beslut om indelning i församlingar och pastorat ska stiftsstyrelsen också efter samråd med berörda församlingar och pastorat besluta om namn på församlingarna respektive pastoraten.

36 § *Namnet på ett kontrakt beslutas av stiftsstyrelsen efter samråd med församlingarna och pastoraten i kontraktet. Det ska ha en geografisk anknytning till det område som kontrakten omfattar.*

36 § *I beslut om indelning i kontrakt ska biskopen också besluta om namn på kontrakten.*

Biskopen ska även i andra fall pröva frågor om att ändra namn på kontrakt.

Ett beslut om att ändra namn enligt andra stycket träder i kraft den 1 januari det år som bestäms

i beslutet. Sådant beslut ska fattas senast sex månader före ikraftträdandet.

Kyrkostyrelsen ska genast underrättas om beslut enligt tredje stycket.

37 § Innan namnet på en territoriell församling, ett pastorat *eller ett kontrakt* fastställs ska Språk- och folkminnesinstitutet samt *Lantmäteriverket* beredas tillfälle att yttra sig.

37 § Innan namnet på en territoriell församling *eller* ett pastorat fastställs ska Språk- och folkminnesinstitutet samt *Lantmäteriet* beredas tillfälle att yttra sig.

38 kap. Direkta val

Valkretsar vid val till stiftsfullmäktige

15 § En valkrets ska omfatta *ett* eller flera *kontrakt*, om inte 16 § innebär något annat.

15 § En valkrets ska omfatta *en* eller flera *församlingar* som inte ingår i ett pastorat och/eller ett eller flera *pastorat*.

Indelningen i valkretsar ska beslutas av stiftsfullmäktige senast den 1 februari under valåret.

En valkrets ska utformas så att den vid mandatfördelning enligt 14 § kan få minst fem fasta valkretsmandat. Den ska ha en sammanhängande gränslinje.

16 § *Kyrkostyrelsen får i särskilt fall efter begäran från stiftsfullmäktige och om det finns synnerliga skäl besluta om en valkretsindelning som avviker från kontraktsindelningen.*

ÖVERKLAGANDE

90 § Ett val enligt detta kapitel får överklagas hos Svenska kyrkans valprovsningsnämnd.

Hos Valprovsningsnämnden får följande beslut överklagas särskilt:

1. stiftsstyrelsens beslut om fördelning av fasta valkretsmandat för val till stiftsfullmäktige enligt 14 §,
2. stiftsfullmäktiges beslut om valkretsindelning för val till stiftsfullmäktige enligt 15 §,
3. *kyrkostyrelsens beslut om en valkretsindelning som avviker från kontraktsindelningen för val till stiftsfullmäktige enligt 16 §,*
4. kyrkostyrelsens beslut om fördelning av fasta valkretsmandat för val till kyrkomötet enligt 18 §,
5. stiftsstyrelsens beslut om indelning i valdistrikt enligt 20 §,
6. beslut i ärenden om registrering av grupp- och kandidatförteckningar enligt 31 §,

8. beslut i ärenden om valsedlar,
9. kyrkostyrelsens beslut om rättelse i röstlängd enligt 41 §, och
10. beslut att utse nya ledamöter eller ersättare.

Andra beslut enligt detta kapitel får överklagas endast i samband med att det val som beslutet gäller överklagas.

- 91 § Ett val eller ett beslut får överklagas av den som enligt röstlängden har rösträtt vid valet. I fråga om överklagande av beslut som avses i 90 § andra stycket 1, 2, 4, 5, 6 och 8 ska dock rösträtten i stället avgöras utifrån bestämmelserna i 33 kap. 2 §.

*Ett beslut som avses i 90 §
andra stycket 3 får endast
överklagas av ett berört stift.*

Ett beslut som avses i 90 § andra stycket 7 får endast överklagas av den som finns med på förteckningen och av den som har gjort anmälan av kandidater.

Ett beslut som avses i 90 § andra stycket 9 får endast överklagas av den som beslutet gäller.

Ett beslut som avses i 90 § andra stycket 10 får endast överklagas av den som enligt 33 kap. 2 § skulle ha haft rösträtt om beslutsdagen hade varit valdagen.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2016.

2.1 Bakgrund

Kontrakt och kontraktsprostar (häradsprostar) har funnits åtminstone sedan 1200-talet, även om kontraktsindelningen från början inte var heltäckande. Kontraktsindelningen anslöt sig vid denna tidiga tid i huvudsak till häradsindelningen.

Vid medeltidens slut, om inte tidigare, uppträder ordet kontrakt som benämning på prostens ämbetsområde. De medeltida prostarnas främsta uppgift var inom botdisciplinen och så fortsatte det att vara även under tiden efter reformationen. Dessutom omfattade prostarnas uppgifter uppbörd av avgifter och böter m.m. I vissa trakter hölls också s.k. prostting, som hade till uppgift att döma i kyrkotuktsmål. Vid visitationer var det prosten som, i biskopens ställe, granskade kyrkans räkenskaper och egendomsförvaltning.

I anslutning till 1571 års kyrkoordning reglerade 1686 års kyrkolag bl.a. hur prostarna tillsattes och deras uppgifter. Prostens visitationer skulle, enligt lagen, avse både pastorala och ekonomiska angelägenheter samt kyrkotukten. Prosten skulle hålla prostbok, där han skulle ”anteckna de mål som komma under hans rannsaking och beprövande”. Prostting blev obligatoriskt men dess främsta uppgift var nu att kontrollera uppbörden, även om det också fortsatt fungerade som ett forum för utövande av kyrkotukten.

De bestämmelser som reglerade kontrakten och kontraktsprostarna kvarstod mer eller mindre oförändrade så länge 1686 års kyrkolag var i kraft. I vissa delar förlo-
rade de sin aktualitet och en del regler blev obsoleta. Samtidigt hade ordningen med prostar som biträde åt stiftsledningen visat sig ändamålsenlig och fick därför delvis utvidgad användning i den kyrkliga verksamheten. Till de uppgifter som tillkommit i modern tid hör kontraktsprostarnas funktion som valförrättare i kyrkliga val.

Den 1 januari 1989 fick stiften en helt ny organisation för både förtroendevalda och anställda. Obligatoriska stiftssamfälligheter med beskattningsrätt bildades, stifts- och strukturbidrag infördes och stiftsfullmäktige och stiftsstyrelser inrättades. Stiftsnämnderna och boställsnämnderna ersattes av obligatoriska egendomsnämnder. Domkapitlen behölls som statliga myndigheter för frågor om lära, ämbete, gudstjänstliv och gudstjänstrum, men stiftsfullmäktige fick utse ledamöter i dem. Stiftsorganens kanslier samlades i stiftskanslier.

Inför stiftsreformen framlades år 1987 ett förslag om inrättande av s.k. storkontrakt med flera uppgifter, men dessa förslag föranledde inga beslut. De uppgifter som föreslagits skulle ligga på storkontrakten lades i stället på stiftssamfälligheterna. 1989 års stiftsreform ledde till att kontrakten blev valkretsar vid val till stiftsfullmäktige samt att prostarvodena betalades av stiftssamfälligheten och inte som tidigare av kyrkofonden, men i övrigt påverkades inte kontrakten av reformen i någon större utsträckning.

Kontrakten och kontraktsprostarna reglerades också i 1992 års kyrkolag, vars bestämmelser mycket liknar de bestämmelser vi har i kyrkoordningen idag. Enligt 4 kap. 5 § i 1992 års kyrkolag bestod kontraktsprostarnas tjänstgöringsområde av flera pastorat i stiftet och benämndes kontrakt. Även om kontraktet alltså i första hand utgjorde tjänstgöringsområde för en kontraktsprost och därför till storlek och geografisk utsträckning bestämdes med hänsyn till detta, så kom kontrakten att fylla även andra funktioner som regionala underavdelningar i stiftet.

Under början av 1990-talet gjordes ett utredningsarbete som omfattade bland annat kontrakten. Förutsättningarna för detta utredningsarbete ändrades dock genom det principbeslut som fattades hösten 1995 i fråga om ändrade relationer mellan Svenska kyrkan och staten och arbetet ledde inte fram till några ändrade bestämmelser.

I utredningsarbetet inför relationsförändringen föreslog den s.k. nivåutredningen i sitt betänkande *Arbetet på olika kyrkliga nivåer* (SKU 1998:3) att stiftet även fortsättningsvis skulle indelas i kontrakt och att kontrakten skulle utgöra kontraktsprostens tjänstgöringsområde. Det blev också det förslag som Centralstyrelsen la fram i sin skrivelse *Kyrkoordning för Svenska kyrkan* (CsSkr 1999:3). Som motiv för sitt ställningstagande framhöll Centralstyrelsen bland annat följande:

Sedan lång tid i kyrkans historia har det funnits en indelning av stiftet i kontrakt som har varit tjänstgöringsområde för en kontraktsprost. Detta har visat sig vara en smidig och lämplig form för att biskopens uppdrag skall kunna fullgöras ute i stiftet samtidigt som det i många fall har blivit ett forum för samverkan över församlings- och pastoratsgränserna. Kontraktet kan därför sägas vara en punkt där stift och församling möts. Vi anser i likhet med utredningen att det finns skäl att behålla denna indelning och att det därför i kyrkoordningen skall anges att stiftet skall vara indelat i kontrakt och att det i varje kontrakt skall finnas en kontraktsprost. (se CsSkr 1999:3, sid. 2–110)

2.1.1 Kontraktens och kontraktsprostarnas roll

Grundläggande för kontrakten, både historiskt och i nutid, är att kontraktet definierar kontraktsprostens tjänstgöringsområde, där hon eller han i egenskap av biskopens förlängda arm och förtroendeperson agerar utifrån sitt ansvar genom vinningen och i egenskap av kontaktperson med de som har uppdrag inom vinningstjänsten och med församlingarna i kontraktet. Kontraktets roll som ett utflöde av stiftet och kontrakts-

prostens roll som biskopens förtroende- och kontaktperson framgår tydligt av den reglering som finns gällande kontrakten. Som en följd av kontraktens tydliga knytning till biskopen och hans eller hennes tillsynsuppdrag utgör kontrakten en plattform för de i kontraktet med uppdrag inom vinningstjänsten. Ett exempel på detta är kontraktskonventen där diskussioner samt informations- och erfarenhetsutbyte i frågor som hänför sig till vinningsuppdraget sker. Därutöver har kontrakten över tid utvecklats till att ibland vara ett forum för frivillig samverkan inom stiftet. Exempel på detta är att vissa kontrakt av stiftet har ansetts utgöra lagom stora enheter för samverkan gällande sjukhuskyrka, verksamhet på minoritetsspråk, skol- och studentarbete m.m.

2.1.2 Gällande reglering

Kontrakten finns omnämnda i två av kyrkoordningens inledningstexter. I inledningstexten till tredje avdelningen, Stiftet, står det i andra stycket följande: ”Stiftet är indelat i kontrakt, vilka vart och ett omfattar ett antal av stiftets församlingar. I varje kontrakt finns en kontraktsprost.”

I inledningstexten till åttonde avdelningen, Församlingstillhörighet och indelning, står det, i första stycket; ”Kontraktet är ett utflöde av stiftet och omfattar några av stiftets församlingar.”

I övrigt är frågor relaterade till kontrakten och kontraktsprostarna reglerade på ett flertal ställen i kyrkoordningen och också i Svenska kyrkans bestämmelser. Det finns också bestämmelser om kontraktsprostens uppdrag i kyrkans kollektivavtal samt, naturligtvis, mera i detalj i de kontraktsprostinstruktioner som upprättas av stiftet. Nedan ges en kort sammanställning av de huvudsakliga bestämmelserna rörande kontrakten och kontraktsprostarna.¹

2.1.2.1 Kontrakten som indelningsenhet

Enligt 36 kap. 1 § i kyrkoordningen är Svenska kyrkan indelad i territoriella församlingar, kontrakt och stift.

Enligt 36 kap. 5 § består ett kontrakt av en eller flera församlingar som inte ingår i ett pastorat och/eller flera pastorat i ett stift, dock alltid minst två enheter².

Vidare sägs i 36 kap. 5 § att kontraktet är tjänstgöringsområde för en kontraktsprost och att kontraktsindelningen ska omfatta hela stiftet.

Det är stiftsstyrelsen som beslutar om ändringar i kontraktsindelningen. Indelningen får ändras om den därmed blir mer ändamålsenlig. Den ska dock vara oförändrad det år då ordinarie kyrkoval äger rum och det närmast följande året (se 37 kap. 20 §). Kontraktsindelningen får inte ändras utan att berörda församlingar, pastorat, kyrkoherdar och kontraktsprostar samt domkapitlet har getts tillfälle att yttra sig (37 kap. 21 §).

1 För Göteborgs kyrkliga samfällighet gäller särskilda regler fram till och med den 31 december 2017 (se punkten 3 i övergångsbestämmelserna till SvKB 2012:14). Göteborgs kyrkliga samfällighet får finnas kvar fram till och med nämnda datum. Kyrkostyrelsen får utfärda bestämmelser för Göteborgs kyrkliga samfällighet och dess församlingar under övergångstiden.

2 Till detta tillkommer en övergångsbestämmelse, som förlängts per den 1 januari 2015 till att gälla till den 1 januari 2018. Enligt övergångsbestämmelsen får kontrakt enligt den indelning som gäller den 1 januari 2014 finnas kvar till den 1 januari 2018 även om de då inte uppfyller bestämmelserna i 36 kap. 5 § (se punkten 7 i SvKB 2012:14).

En ändring i kontraktsindelningen träder i kraft vid den tidpunkt som beslutats, med de inskränkningar som anges i 37 kap. 20 §. Ett beslut om att ändra kontraktsindelningen ska fattas senast tre månader före ikraftträdandet. Kyrkostyrelsen ska genast underrättas om alla beslut om ändringar i kontraktsindelningen (37 kap. 22 §).

I beslut om indelning i kontrakt ska stiftsstyrelsen också, efter samråd med berörda församlingar och pastorat, besluta om namn på kontrakten. Stiftsstyrelsen får även i andra fall pröva frågor om att ändra namn på kontrakt och ett sådant beslut om namnändring träder i kraft den 1 januari det år som bestäms i beslutet. Beslutet ska fattas senast sex månader före ikraftträdandet. Om beslutet ska träda i kraft året efter det år ordinarie kyrkoval har ägt rum, ska det fattas senast tolv månader före ikraftträdandet och kyrkostyrelsen ska genast underrättas om beslutet i fråga (37 kap. 35 §).

Enligt 37 kap. 36 § ska namnet på ett kontrakt beslutas av stiftsstyrelsen efter samråd med församlingarna och pastoraten i kontraktet. Det ska ha en geografisk anknytning till det område som kontraktet omfattar. Vidare ska Språk- och folkminnesinstitutet samt Lantmäteriet beredas tillfälle att yttra sig innan namnet på en territoriell församling, ett pastorat eller ett kontrakt fastställs (37 kap. 37 §).

2.1.2.2 Kontraktsprostens uppgifter och hur kontraktsprost utses

I 8 kap. 6 § i kyrkoordningen återfinns den centrala regleringen av kontraktsprostens uppgifter. Enligt bestämmelsen ska kontraktsprosten i sitt kontrakt biträda biskopen med ledningen och tillsynen, biträda biskopen vid visitationer i församlingarna, på biskopens uppdrag visitera församlingar samt i övrigt fullgöra de uppgifter som kontraktsprosten enligt kyrkoordningen ska utföra.

Till detta kan också nämnas att fördelningen av uppgifterna mellan ärkebiskopen och biskopen i Uppsala stift enligt 8 kap. 3 § utgår från kontraktsindelningen i stiftet.

Vad särskilt angår visitationer anges i 8 kap. 2 § att biskopen ska visitera stiftets församlingar, men biskopen får också uppdra åt en kontraktsprost att i biskopens ställe visitera församlingarna i prostens kontrakt. Uppdraget kan i särskilda fall ges till en ledamot eller till sekreteraren i domkapitlet.

Enligt 8 kap. 40 § ska kontraktsprosten utses av biskopen efter det att kontraktets präster har hörts. Vid behov får biskopen utse en vikarie för kontraktsprosten. Om biskopen är förhindrad att utse en kontraktsprost eller vikarie för kontraktsprosten får domkapitlet göra det. Domkapitlets förordnande gäller då bara till dess att biskopen har utsett en ny kontraktsprost. I 34 kap. 3 § regleras att en präst som har utsetts till kontraktsprost enligt 8 kap. 40 § har rätt till tjänstledighet för den tid som behövs för detta uppdrag, efter framställan från stiftet.

2.1.2.3 Biskopsval

När en biskop ska väljas samlas de röstberättigade som inte är ledamöter i stiftsstyrelse eller domkapitel (eller kyrkostyrelse, om det är frågan om ärkebiskopsval) inom varje kontrakt med kontraktsprosten som valförrättare (8 kap. 27 § i kyrkoordningen). Om kontraktsprosten är förhindrad att vara valförrättare utser stiftsstyrelsen en annan av prästerna i kontraktet att fullgöra uppgiften.

Prästerna och diakonerna inom ett kontrakt samt elektorerna för kontraktets pastorat röstar i sitt kontrakt. Stiftsadjunkter och tjänstlediga pastorsadjunkter samt de som är anställda som diakoner i stiftet röstar i det kontrakt där stiftets domkyrka är belägen. (8 kap. 28 §)

2.1.2.4 Stiftsfullmäktigeval

Enligt 38 kap. 15 § i kyrkoordningen ska en valkrets vid val till stiftsfullmäktige omfatta ett eller flera kontrakt, om inte 38 kap. 16 § innebär något annat. Enligt 38 kap. 16 § får kyrkostyrelsen, i särskilt fall efter begäran från stiftsfullmäktige och om det finns synnerliga skäl, besluta om en valkretsindelning som avviker från kontraktsindelningen. Ett sådant kyrkostyrelsebeslut får överklagas särskilt hos Valprövningsnämnden enligt 38 kap. 90 §.

Indelningen i valkretsar vid val till stiftsfullmäktige ska beslutas av stiftsfullmäktige senast den 1 februari under valåret. En valkrets ska utformas så att den vid mandatfördelning enligt 38 kap. 14 § kan få minst fem fasta valkretsmandat. Valkretsen ska också ha en sammanhängande gränslinje (se 38 kap. 15 §). Stiftsfullmäktiges beslut om valkretsindelning enligt 38 kap. 15 §, och stiftsstyrelsens beslut om fördelning av fasta valkretsmandat enligt 38 kap. 14 §, får överklagas särskilt hos Svenska kyrkans valprövningsnämnd (38 kap. 90 §).

2.1.2.5 Övrig reglering

En ny begravningsplats för dem som tillhör Svenska kyrkan ska invigas. Detsamma gäller när en begravningsplats har utvidgats. Invigningsgudstjänsten ska ledas av kontraktsprosten eller en prost som kontraktsprosten utser. (27 kap. 4 § i kyrkoordningen)

Enligt Kyrkostyrelsens beslut (SvKB 2003:1) med närmare bestämmelser om vården av Svenska kyrkans arkiv är stiftet och kontraktsprosten arkivbildare på regional nivå (3 kap. 4 §). Stiftsstyrelsen har ansvaret för stiftsorganens arkiv och kontraktsprosten ansvaret för kontraktsprostarkivet (3 kap. 6 §).

I 1 kap. 6 § i Kyrkostyrelsens beslut (SvKB 2003:3) om förteckningsplaner och gallring för Svenska kyrkans arkiv på regional nivå, finns förteckningsplan för kontraktsprosts arkiv.

Kontraktsprostens uppdrag finns också något reglerat i kollektivavtalet. Oavsett vad som anges i 5 § lagen (1982:80) om anställningsskydd (LAS) gäller att arbetstagare som har kontraktsprostuppdrag innehar uppdraget för en begränsad tid. Tidsperioden bestäms av biskopen. Vid uppdragets upphörande föreligger inte någon företrädesrätt till nytt kontraktsprostuppdrag. Efter överenskommelse mellan församling/samfällighet (vilket torde innebära pastorat efter den 1 januari 2014) och stift bör uppdraget fullgöras inom ramen för anställningen. Arbetstagaren erhåller ett lönetillägg, i vilket semesterersättning ingår, för kontraktsprostuppdraget under den tid som uppgiften fullgörs. Lönetillägget utbetalas samordnat med lön från församling/samfällighet.

Vidare regleras, som nämnts ovan, kontraktsprostarnas uppgifter genom de kontraktsprostinstruktioner som upprättas av stiftet.

2.1.3 Ärendets beredning

2.1.3.1 Strukturutredningen

I betänkandet *Närhet och samverkan* (SKU 2011:2) anförde den s.k. strukturutredningen att det med en ändrad lokal struktur kunde finnas behov av att se över kontraktsindelningen, vilket är en uppgift som åvilar stiftsstyrelsen. Med ett mindre antal pastorat kunde det enligt utredningen bli fråga om mer grundläggande förändringar vad gäller förutsättningarna för kontrakten. Utredningen menade att det därför fanns skäl att följa upp strukturutredningens förslag med en särskild utredning om kontraktets ställning och uppgifter (SKU 2011:2 s. 259).

I kyrkostyrelsens skrivelse med anledning av strukturutredningens förslag, *Strukturfrågor* (KsSkr 2012:5), instämde kyrkostyrelsen i att det behövdes en översyn av kontraktens ställning och uppgifter men även av kontraktsindelningen.

2.1.3.2 2014 års kontraktsutredning

Kyrkostyrelsen beslöt i september 2012 att tillsätta en utredning om bland annat kontraktets ställning, uppgifter och indelning. En särskild utredare utsågs. Utredaren överlämnade den 15 januari 2014 sina förslag rörande kontrakten i betänkandet *Kontraktets ställning, uppgifter och indelning* (SKU 2014:1).

I betänkandet föreslogs bland annat att begreppet kontrakt skulle bytas ut mot begreppet prostområde alternativt prosteri och att kontraktsprosten skulle benämnas prost. Ett prostområde föreslogs kunna bestå av endast en enhet. Utredningen föreslog vidare att den som biskopen utser till prost måste vara kyrkoherde om inte synnerliga skäl talar för annat. Vad gäller hörandet inför utseende av prostar i prostområden bestående av fler enheter än en, föreslogs att hörandet skulle utvidgas till att, förutom prästerna, även omfatta diakonerna i prostområdet. Utredningen föreslog också att prostområdena skulle lösgränsas från stiftsfullmäktigevalen. Vidare föreslogs att en översyn av stiftskansliernas respektive kontraktens roll i relation till varandra och till församlingarna skulle göras. Stiftsstyrelserna skulle också genomföra en genomarbetning och översyn av prostområdenas omfattning och gränser samt av deras namn.

Kontraktsutredningen remitterades under våren 2014. Svarsfrekvensen var låg och kritik höjdes mot flera av utredningens slutsatser och förslag. Bland annat ifrågasatte hälften av de svarande utredningens slutsats att begreppet kontrakt måste bytas ut. Vidare framkom kritik mot att ett prostområde skulle kunna bestå av enbart en enhet. Flera av utredningsförslagen kritiserades också för att de ansågs vara onödiga regleringar. Ett exempel på detta var förslaget om att en prost ska vara kyrkoherde om inte synnerliga skäl föreligger. Annan kritik från de svarande var att den nationella nivån skulle gå utöver sin kompetens om utredningens förslag i vissa delar, som i och för sig ansågs positiva, skulle genomföras. Det gällde särskilt det föreslagna kravet på stiftens att gå igenom indelningen och namnen på de i utredningen kallade prostområdena till en viss tidpunkt, då kontraktsindelningen och därmed sammanhängande namnfrågor redan är en uppgift för stiftsstyrelserna enligt kyrkoordningen. Många av de svarande var dock positiva till förslaget att även diakoner skulle höras innan en prost utses. Vidare ställde sig flera remissinstanser, i synnerhet stiftens, positiva till att lösgränsa valkretsindelningen till stiftsfullmäktige från kontraktsindelningen.

2.1.3.3 Uppdraget

Efter en föredragning av det preliminära remissutfallet av 2014 års kontraktsutredning beslöt kyrkostyrelsens arbetsutskott att föreslå kyrkostyrelsen att inte gå vidare med utredningens förslag utan i stället göra en fortsatt utredning i syfte att avreglera kontrakten så mycket som möjligt i kyrkoordningen. En sådan avreglering skulle enligt arbetsutskottet leda till större frihet för stiftens vad gäller kontraktsindelning och utseende av kontraktsprostar. Ett förslag i enlighet med detta skulle, enligt arbetsutskottet, kunna presenteras för kyrkomötet år 2015. Kyrkostyrelsen beslöt i enlighet med arbetsutskottets förslag.

På grund av kyrkostyrelsens beslut om fortsatt utredning av kontraktsfrågorna förlängde 2014 års kyrkomöte giltighetstiden för det undantag som finns för vissa kontrakt enligt punkten 7 i övergångsbestämmelserna till SvKB 2012:14 till att gälla

till den 1 januari 2018, i stället för som tidigare till den 1 januari 2016. Trots bestämmelserna i 36 kap. 5 § om att kontrakten bl.a. ska innehålla minst två enheter får sådana kontrakt som enligt indelningen den 1 januari 2014 inte uppfyller dessa krav därmed bestå till den 1 januari 2018 (KsSkr 2014:3).

KsSkr 2015:3

2.2 Kyrkostyrelsens överväganden och förslag

2.2.1 Kyrkostyrelsens ställningstagande till huvudförslagen i utredningspromemorian

Kyrkostyrelsens förslag: Stiften ska även fortsättningsvis vara indelade i kontrakt. Kontrakten avregleras dock i flera avseenden i syfte att öka friheten för stiften vad gäller kontraktsindelning och utseende av kontraktsprostar.

Promemorians förslag: I promemorian skissas på två alternativa förslag gällande kontrakten; dels ett förslag som skulle göra att kontrakten blir helt frivilliga och innebära en mycket långtgående avreglering, dels ett förslag som innebär en mer försiktig avreglering av kontrakten i syfte att göra dessa mer flexibla. I promemorian förordas tydligt detta senare alternativ, som i denna del överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Huvuddragen i det i promemorian förordade förslaget är att kontrakten frikopplas från valkretsarna vid stiftsfullmäktigeval samt att kontrakten inte längre begränsas av kravet att de måste bestå av minst två enheter. Enligt promemorian är en stor fördel med förslaget den ökade flexibilitet som uppnås för kontrakten. Samtidigt riskeras inte det viktiga stöd för den episkopala linjen som kontrakten och kontraktsprostarna utgör i kontakten mellan biskopen å ena sidan och prästerna och diakonerna i stiftets församlingar å den andra.

En annan viktig orsak till varför promemorian förordar en lösning med fortsatt obligatoriska men flexibla kontrakt är kostnadsaspekterna av ett genomförande av ett förslag om helt frivilliga kontrakt. Kontrakten är idag kyrkliga indelningsenheter och kontraktsstrukturen används i ett oräkneligt antal datasystem, både inomkyrkliga och externa. Kostnaden för ett införande av helt frivilliga kontrakt bedöms bli mycket höga, men kan inte preciseras närmare utan omfattande utredningsinsatser då antalet system som kontrakten utgör en komponent i idag inte är känt.

Remissinstanserna: Den helt övervägande delen av remissinstanserna, mer än 90 procent av de svarande, förordar bevarandet av en obligatorisk kontraktsindelning. Bland dessa kan följande nämnas. *Domkapitlet* och *Stiftsstyrelsen i Uppsala stift* menar att en avreglering som gör kontrakten helt frivilliga inte skapar enkelhet utan riskerar att göra både regleringen och kontraktsprostens roll otydliga. *Annedals församling* anför att det är bra att kontrakten avregleras, men att de inte ska vara frivilliga. Enligt församlingen är kontakten med vinningstjänsten fortsatt oerhört viktig och att det, i och med strukturförändringarnas större enheter, kanske krävs ännu mer arbete för att kunna upprätthålla denna kontakt. I det arbetet är kontrakten och kontraktsprostarna viktiga verktyg, menar församlingen. *Tibro pastorat* anför att frivilliga kontrakt skulle göra situationen så oreglerad att det i sig skulle starta ny byråkrati och administration genom att man skulle vara tvungen att hitta nya samverkansformer mellan stiften och de lokala enheterna. Vidare menar pastoratet att skillnaderna mellan stiftens sätt att arbeta skulle bli onödigt stora. Församlingen lyfter också de stora kostnader som frivilliga kontrakt beräknas medföra. *Kontraktsprost Helén Uddén* menar att det är viktigt att göra kontrakten mer flexibla och anpassade till nutid, men att en ordning med frivilliga kontrakt bl.a. skulle kunna

leda till en otydlig struktur i Svenska kyrkan. Dessutom skulle stiftsstyrelsen kunna besluta om att inte ha någon kontraktsindelning, även i de fall biskopen önskar ha en sådan. Detta skulle kunna leda till att biskopens tillsyn och kopplingen mellan de vigda i stiftet och biskopen försvagas, vilket inte är önskvärt i en episkopal kyrka. *Kontraktsprost Åke Appelgren* anför att en ordning där kontraktens vara eller icke vara blir fakultativt allvarligt skulle försvaga Svenska kyrkan som episkopal kyrka. Han menar vidare att om kontrakten görs frivilliga så försvinner en stor del av vår ”interna historia” och vi fjärrar oss från våra grannkyrkor och många andra av de större kyrkorna med vilka vi har gemenskap, t.ex. genom Åbo-överenskommelsen.

Ett fåtal remissinstanser ställer sig negativa till den i promemorian förordade lösningen med obligatoriska men flexibla kontrakt och föredrar i stället en lösning med helt frivilliga kontrakt. Bland dessa kan följande nämnas. *Stiftsstyrelsen i Linköpings stift* menar att en ordning med frivilliga kontrakt och den flexibilitet som det medför gör det möjligt att inte överorganisera och byråkratisera de kyrkliga sammanhangen. Stiftsstyrelsen anför vidare att detta ger biskopen större flexibilitet då det handlar om biskopens tillsynsuppdrag och visitationsuppdraget. Stiftsstyrelsen menar att det som anförs i promemorian om att frivilliga kontrakt skulle innebära stora datatekniska kostnader och förändringar inte borde vara så betungande utifrån det IT-samhälle vi lever i, utan handla mer om att finna nya vägar för samverkan. Vidare anför stiftsstyrelsen att de historiska kopplingarna inte känns relevanta utifrån vår kyrkas intention att följa med i utvecklingen och skapa nya mötesplatser. *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation (SKAO)* menar att det är viktigt att biskop och domkapitel ges förutsättningar att i så stor utsträckning som möjligt avgöra hur man organiserar kontraktets arbete, för att på så vis kunna undvika den anomali som ligger i att högsta chefen i en organisation har en stor arbetsuppgift i sin anställning där hon eller han har en annan uppdragsgivare och en delvis annan lojalitet. Vidare lyfter SKAO den konflikt som kan föreligga mellan uppdraget som kyrkoherde och som kontraktsprost. Kontraktsprostuppdraget är ett uppdrag för stiftet och ordningen är att efter överenskommelse mellan församling/pastorat och stift så bör uppdraget fullgöras inom ramen för anställningen. SKAO menar att detta innebär att det kan uppstå en problematik om arbetsgivaren på lokal nivå har invändningar mot uppdraget som kontraktsprost och att man bör åstadkomma en organisation som inte innehåller komponenter som kan leda till onödiga konflikter.

Kyrkostyrelsens överväganden

Det förslag med flexibla kontrakt som förordas i promemorian och av den absoluta merparten av remissinstanserna innebär att kontrakten och kontraktsprostarna inte görs helt frivilliga för stiftet, men att de i viss utsträckning avregleras i syfte att skapa en ökad flexibilitet för kontrakten. Utgångspunkten är att kontrakten ska finnas kvar som indelningsenheter och att kontrakten och kontraktsprostarna även fortsättningsvis ska ha den tydliga episkopala koppling som de har haft sedan medeltiden.

När man vid kyrkoordningens tillkomst angav skälen till varför kontraktsindelningen skulle behållas anförde Centralstyrelsen bl.a. att det sedan lång tid i kyrkans historia har funnits en sådan indelning och att den har varit tjänstgöringsområde för en kontraktsprost. Centralstyrelsen konstaterade att kontrakten har visat sig vara en smidig och lämplig form för att biskopens uppdrag ska kunna fullgöras ute i stiftet, samtidigt som det i många fall har blivit ett forum för samverkan över församlings- och pastoratsgränserna. Kontraktet kan sägas vara en punkt där stift och församling möts. (se CsSkr 1999:3 s. 2–110) Genomförandet av strukturförändringarna kan inte anses ha förändrat behovet av en sådan mötespunkt och

Centralstyrelsens skäl för att behålla kontraktsindelningen vid relationsändringen år 2000 får därför fortfarande anses vara giltiga.

KsSkr 2015:3

I några sammanhang har det anförts att strukturförändringarna kan komma att leda till att biskopens möjligheter att ha direktkontakt med alla kyrkoherdar i stiftet borde kunna öka om antalet pastorat minskar. Ett perspektiv som inte får glömmas bort i detta sammanhang är dock det som har lyfts ovan, alltså att kontraktsprosten också är en länk mellan biskopen och de övriga prästerna och diakonerna i stiftet och inte enbart en länk mellan biskopen och kyrkoherdarna i stiftet. Kontraktsprostens uppgifter är tydligt knutna till biskopens tillsynsansvar. En av kontraktets roller är och har varit att vara en plattform för de i kontraktet med uppdrag inom vigningstjänsten, exempelvis genom kontraktskonvent och liknande. Det torde inte vara enklare för biskopen efter strukturförändringarnas genomförande att ha direktkontakt med alla präster och diakoner i stiftet endast av det skälet att enheterna har blivit större och kyrkoherdarna färre. Prästerna och diakonerna har inte blivit särskilt mycket färre och biskoparnas arbetsbörda har knappast minskat. Biskopen torde fortfarande ha behov av ”mellanhänder” för att kunna utöva sitt uppdrag gentemot församlingar och gentemot dem som innehar vigningstjänsten. De lokala enheterna och de som arbetar där torde också fortsatt behöva ”mellanhänder” för att nå biskopen med sina erfarenheter och förväntningar. Sett i detta perspektiv skulle kontraktsprostens roll snarare kunna ses som än viktigare idag.

Vidare talar de tidigare anförda kostnadsaspekterna för en ordning där kontrakten fortfarande finns kvar som indelningsenheter. Kostnaderna för ett avskaffande av kontrakten som indelningsenheter skulle enligt uppgift till kyrkostyrelsen som allra minst uppgå till 10 miljoner kronor, troligtvis betydligt mer.

Det som har anförts både av merparten av remissinstanserna och i promemorian talar, enligt kyrkostyrelsens mening, med betydande styrka för att förslaget att göra kontrakten mer flexibla, men inte helt frivilliga, bör genomföras.

2.2.2 Förslag till ändringar i regelverket

I det följande redovisas de förslag till ändringar i regelverket som, enligt kyrkostyrelsen, bör genomföras för att skapa en mer flexibel reglering av kontrakten.

2.2.2.1 Kontraktet som kontraktsprostens tjänstgöringsområde och som indelningsenhet

Kyrkostyrelsens förslag: Ett kontrakt ska även fortsättningsvis bestå av minst två enheter med sammanhängande gränslinje. Biskopen beslutar om ändringar av kontraktsindelning och kontraktsnamn. Ändringar av kontraktsindelning och kontraktsnamn ska träda i kraft den 1 januari det år som anges i beslutet. Ärkebiskopen och biskopen i Uppsala stift avgör i samråd vem som ska fatta beslut om ändringar av kontraktsindelning och kontraktsnamn.

Ändrade bestämmelser: 8 kap. 3 §, 37 kap. 20, 22, 35–37 §§

Upphävda bestämmelser: 37 kap. 21 §

Promemorians förslag överensstämmer inte med kyrkostyrelsens förslag. I promemorian föreslås att ett kontrakt ska kunna bestå av enbart en enhet. I promemorian finns inga förslag om ändringar i regelverket avseende vem som fattar beslut om ändringar av kontraktsindelning och kontraktsnamn.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser, om än inte alla, ställer sig positiva till promemorians förslag om att ett kontrakt ska kunna bestå av enbart ett pastorat

eller en församling som inte ingår i ett pastorat. *Stiftsstyrelsen i Härnösands stift* menar dock att det kan uppstå problem när kontraktet utgörs av endast en enhet, i synnerhet när kontraktsprosten också vanligen är kyrkoherde i enheten. Prostens funktion av att vara en fristående och oberoende part i förhållande till de anställda finns då inte längre, vilket kan verka hämmande. *Nyköpings församling* anser inte att ett kontrakt ska kunna bestå av enbart en enhet och att just en tvingande form av att olika församlingar möts inom kontraktet bidrar till en fördjupad förståelse av kyrkan som organisation.

Kyrkostyrelsens överväganden

Enligt nu gällande regler ska ett kontrakt bestå av minst två enheter (med enhet menas här ett pastorat eller en församling som inte ingår i ett pastorat). Det är de facto så idag att det, inte minst på grund av strukturförändringarnas genomförande, finns kontrakt som omfattar enbart en enhet och pastorat som består av flera kontrakt. Dessa kontrakt får enligt punkten 7 i övergångsbestämmelserna till SvKB 2012:14 bestå till den 1 januari 2018. Både i promemorian och i 2014 års kontraktsutredning föreslås att ett kontrakt ska kunna bestå av enbart en enhet, en slutsats som flera remissinstanser i och för sig ställer sig positiva till men som inte är okomplicerad.

I enlighet med promemorians förslag föreslår kyrkostyrelsen att regleringen i 37 kap. 20 §, om att kontraktsindelningen får ändras om den därmed blir med ändamålsenlig, ska vara kvar. Vad som anses vara ändamålsenligt torde kunna skilja sig åt från stift till stift.

En reglering i enlighet med den som gäller idag och som innebär att ett kontrakt ska bestå av minst två enheter är inte alltid okomplicerad, i synnerhet inte om en av de ingående enheterna är ett mycket stort pastorat. Det är därför tänkbart att det i några fall skulle kunna anses mest ändamålsenligt att ha ett kontrakt som bara består av en enhet. I några stift finns också sådana kontrakt inrättade. En ordning med kontrakt bestående av enbart en enhet kan dock, enligt kyrkostyrelsen, leda till gränsdragningsproblem mellan kyrkoherde- och kontraktsprostrollen. Vidare kan en sådan ordning ha en negativ inverkan på den episkopala linjen. I de flesta fall är det kyrkoherden som utses till kontraktsprost. I kontrakt bestående av enbart en enhet skulle det således endast finnas en person som i praktiken kan komma i fråga som kontraktsprost. Kyrkostyrelsen anser därför att det inte är lämpligt att införa en möjlighet att indela i kontrakt bestående av enbart en enhet. Detta kommer givetvis att få följder för de kontrakt som idag omfattar färre än två enheter och som för närvarande får bestå till den 1 januari 2018 på grund av punkten 7 i övergångsbestämmelserna till SvKB 2012:14.

Det grundläggande för kontrakten är att de definierar kontraktsprostens tjänstgöringsområde. Inom området agerar kontraktsprosten, i egenskap av biskopens förlängda arm och förtroendeperson, utifrån sitt ansvar genom vigningen och i egenskap av kontaktperson med de som har uppdrag inom vigningstjänsten och med församlingarna i kontraktet. Kontraktsprostens uppgifter är, som nämnts ovan, knutna till biskopens särskilda tillsynsansvar.

På grund av kontraktens och kontraktsprostarnas tydliga knytning till biskopen och hans eller hennes tillsynsuppdrag föreslår kyrkostyrelsen, till skillnad från promemorian, att det inte längre ska vara stiftsstyrelsen som beslutar om kontraktsindelningen. Eftersom kontrakten utgör tjänstgöringsområden för kontraktsprostarna i deras egenskap av biskopens förlängda arm, bör det istället vara biskopen som ska besluta om kontraktsindelningen. Kyrkostyrelsen föreslår att kyrkoordningen ändras i enlighet med detta. Hur kontraktsindelningen ser ut är dock en fråga som även

angår stiftsstyrelsen såsom huvudansvarig för stiftets indelning och de ekonomiska konsekvenser som olika indelningsbeslut kan få. Det får därför förutsättas att det kommer att ske ett samråd mellan biskopen och stiftsstyrelsen redan på ett tidigt stadium när behov av en ändrad kontraktsindelning aktualiseras. Det bör framhållas att biskopens beslut kan överprövas genom beslutsprövning enligt 57 kap. 8 §, i likhet med vad som idag gäller för stiftsstyrelsens beslut.

Eftersom kyrkostyrelsen också föreslår att kontrakten frikopplas från valkretsindelningen vid val till stiftsfullmäktige (se vidare nedan) gäller inte det krav om en sammanhängande gränslinje som nu finns i 38 kap. 15 § för kontrakten, om förslaget går igenom. I likhet med den ändring som 2014 års kyrkomöte har beslutat gällande församlingsindelningen, bör dock ett tillägg göras i 37 kap. 20 § som innebär att en ändring i kontraktsindelningen alltid ska göras så att de berörda kontrakten erhåller sammanhängande gränslinjer. Detta är viktigt inte minst ur ett system- och kostnads-perspektiv då en ordning med kontrakt utan sammanhängande gränslinjer men som fortsatt ska vara indelningsenheter skulle onödigt fördyra administrationen.

Av administrativa och systemtekniska skäl kan det också vara lämpligt att ha en viss begränsning av när ändringar i kontraktsindelningen träder i kraft. Kyrkostyrelsens förslag är att ändringar i kontraktsindelningen ska kunna träda i kraft en gång per år, den 1 januari det år som anges i beslutet. Detta kan ses som en begränsning, men är ändå en betydligt mer flexibel lösning än dagens reglering, som innebär att kontraktsindelningen ska vara oförändrad både det år då ordinarie kyrkoval äger rum och det närmast följande året.

Enligt 37 kap. 21 § får inte kontraktsindelningen ändras utan att berörda församlingar, pastorat, kyrkoherdar och kontraktsprostar samt domkapitlet har getts tillfälle att yttra sig. I syfte att avreglera kontrakten ytterligare föreslår kyrkostyrelsen att denna bestämmelse tas bort. Redan idag är det så att även om alla berörda enheter är emot en ändring i kontraktsindelningen så kan stiftsstyrelsen besluta om en sådan, om stiftsstyrelsen finner att ändringen gör indelningen mer ändamålsenlig. En avreglering i detta avseende innebär givetvis inte att biskopen inte har möjlighet att ge berörda enheter tillfälle att yttra sig inför ändringar i kontraktsindelningen, men kyrkoordningen behöver inte tyngas med bestämmelser om detta.

Då kyrkostyrelsen föreslår att det är biskopen som ska besluta om kontraktsindelningen föreslås att biskopen i sitt beslut om kontraktsindelning också ska besluta om kontraktets namn. Biskopen ska även ha rätt att i andra fall än när kontraktsindelningen ändras pröva frågor om att ändra kontraktsnamn. Ett sådant beslut föreslås också träda i kraft den 1 januari det år som bestäms i beslutet. Ett namnbeslut som inte är kopplat till en ändring i kontraktsindelningen ska fattas senast sex månader före ikraftträdandet, i likhet med vad som gäller för sådana namnbeslut rörande församlingar och pastorat (se 37 kap. 35 § tredje stycket). Som en följd av uppdraget om avreglering föreslås att kravet på samråd med berörda församlingar och pastorat tas bort. Det behöver inte heller regleras att Språk- och folkminnesinstitutet och Lantmäteriet behöver beredas tillfälle att yttra sig inför fastställandet av beslutet, då det kan ses som en onödig detaljreglering. Detta kan ändå göras i de fall det befinner sig lämpligt, men behöver inte vara reglerat i kyrkoordningen.

Arbetsuppgifterna för ärkebiskopen och biskopen i Uppsala stift fördelas mellan dem på pastorala områden (se 8 kap. 3 §). Ärkebiskopens pastorala område består av församlingarna inom Uppsala kontrakt. Biskopens i Uppsala stift pastorala område består av återstående församlingar i Uppsala stift. Inom sina pastorala områden ska ärkebiskopen respektive biskopen i Uppsala stift svara för uppgifterna enligt 8 kap. 1 § punkterna 1–4 och 8 kap. 2 §. I dessa uppgifter ingår bl.a. ansvar för att

evangelium förkunnas rent och klart och för att sakramenten förvaltas enligt kyrkans bekännelse och ordning, att svara för ledning och tillsyn samt att visitera församlingar. De utser även kontraktsprostarna inom sina respektive områden. Ärkebiskopen och biskopen i Uppsala stift avgör i samråd vem som ska utföra övriga uppgifter enligt 1 §, alltså enligt punkterna 5–7. I dessa uppgifter ingår bl.a. att viga präster och diakoner och att kalla präster och diakoner till överläggningar.

Enligt kyrkostyrelsens förslag ska biskopen, utöver att utse kontraktsprostar, också besluta om kontraktsindelningen i stiftet. Som redan har framgått är ärkebiskopens och biskopens i Uppsala stift pastoralala områden kyrkoordningsreglerade på så vis att ärkebiskopens pastoralala område består av församlingarna inom Uppsala kontrakt. Det finns redan idag en ordning för att ärkebiskopen och biskopen i Uppsala stift i samråd avgör vem som ska utföra vissa uppgifter. Ärkebiskopen och biskopen i Uppsala stift bör i samråd också kunna avgöra vem som ska fatta beslut om ändringar av kontraktsindelning och kontraktsnamn i Uppsala stift.

2.2.2.2 Hur kontraktsprostar utses

Kyrkostyrelsens förslag: Regleringen av hörandet av präster inför biskopens utseende av kontraktsprost tas bort.

Ändrade bestämmelser: 8 kap. 40 §

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser ställer sig positiva till promemorians förslag om ett borttagande av hörandet av kontraktets präster innan en kontraktsprost utses av biskopen. Ofta hänvisar dessa remissinstanser till att hörandet inte är någon omröstning utan att biskopen alltid är fri att välja kontraktsprost och att ett hörande därför inte behöver regleras (se bl.a. *Malmö pastorat*, *Holmsunds församling* och *Stiftsstyrelsen i Göteborgs stift*).

Andra remissinstanser ställer sig negativa till ett borttagande av hörandet och förordar istället att hörandet ska vara kvar och dessutom omfatta diakonerna i kontraktet. Flera av dessa remissinstanser hänvisar till att det är viktigt för kontraktsprosten att ha förtroende från kontraktets präster och diakoner för att kunna fungera i sitt uppdrag, vilket biskopen kan förvissa sig om genom ett hörande (se bl.a. *Stiftsstyrelsen i Växjö stift*, *Tibro pastorat* och *kontraktsprost Staffan Beijer*).

Kyrkostyrelsens överväganden

Enligt nuvarande reglering utses en kontraktsprost av biskopen efter det att kontraktets präster har hörts. Det finns ingen reglering rörande hur hörandet ska genomföras och biskopen behöver inte heller utse en kontraktsprost i enlighet med de förslag som har inkommit.

I likhet med promemorian ställer sig kyrkostyrelsen frågande till om regleringen av hörandet av präster inför biskopens utseende av kontraktsprost fyller någon egentlig funktion. I flera remissvar, både avseende 2014 års kontraktsutredning och den remitterade promemorian, framkommer att det är en självklarhet att både präster och diakoner hörs innan biskopen utser en kontraktsprost, detta trots att det endast är ett hörande av präster som är reglerat i kyrkoordningen idag. Vidare framhåller en rad remissinstanser att biskopens rätt att utse den person som hon eller han vill till kontraktsprost är en viktig del av den episkopala linjen och att hörandet inte är någon omröstning. Det hörande av kontraktets präster som idag ska ske är enbart rådgivande och biskopen är i sin fulla rätt att utse en annan person än den som flest präster har förespråkats.

Kyrkostyrelsen föreslår därför att en avreglering sker på så vis att det kyrkoordningsreglerade hörandet stryks. Detta innebär givetvis inte att biskopen inte kan höra både präster och diakoner, eller andra som biskopen vill höra, inför det att en kontraktsprost utses.

Biskopens rätt att vid behov utse en vikarie för kontraktsprosten bör enligt kyrkostyrelsen, och i enlighet med promemorian, också kvarstå i 8 kap. 40 § andra stycket. Vid en reglering som innebär att det i varje kontrakt ska finnas en kontraktsprost måste det finnas möjligheter att fylla den platsen vid en vakans, också i det fall biskopen av olika skäl inte har möjlighet att utse en kontraktsprost. Domkapitlets möjlighet att utse kontraktsprost enligt paragrafens tredje stycke bör därför också behållas.

2014 års kontraktsutredning föreslog bl.a. att det ytterligare skulle regleras vem biskopen utser till (kontrakts-)prost på så sätt att den som utses ska vara kyrkoherde, om inte synnerliga skäl talar för annat. Då utredningen också föreslog att ett kontrakt (eller prostområde) skulle kunna bestå av enbart en enhet skulle det få följden att kyrkoherden i en sådan enhet skulle utses till (kontrakts-)prost om inte synnerliga skäl talade för annat. Förslaget fick mycket kritik, bl.a. för att det inte i tillräcklig utsträckning värnade om den episkopala linjen. Många menade att det redan idag är så att det är kyrkoherdar som utses till kontraktsprostar och att detta är en lämplig ordning, men att det inte behöver regleras. Ytterligare andra remissinstanser menade att det finns en poäng med att inte utse en kyrkoherde till kontraktsprost, inte minst om ett kontrakt består av bara en enhet, men också i andra fall. Samtidigt lyfte flera remissinstanser fram att det är biskopen som utser den kontraktsprost han eller hon finner lämplig och att den rätten måste värnas.

Kyrkostyrelsen anser att det även fortsatt bör vara upp till biskopen att utse den präst som han eller hon vill till kontraktsprost, då kontraktsprosten är biskopens förtroendeperson och förlängda arm. Vidare vore det inte i enlighet med uppdraget, som är att så långt möjligt avreglera kontrakten, att reglera biskopens rätt till detta.

2.2.2.3 Särskilt om visitationer

Kyrkostyrelsens förslag: Biskopens möjligheter att uppdra åt någon annan än kontraktsprosten att i särskilda fall i biskopens ställe visitera församlingar i stiftet ska endast gälla domprosten.

Ändrade bestämmelser: 8 kap. 2 §

Promemorians förslag överensstämmer delvis med kyrkostyrelsens förslag. I promemorian föreslås att biskopens möjligheter att uppdra åt någon annan än kontraktsprosten att i särskilda fall i biskopens ställe visitera församlingar helt ska tas bort.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser ställer sig positiva till promemorians förslag att ta bort biskopens möjligheter att uppdra åt någon annan än kontraktsprosten att i särskilda fall i biskopens ställe visitera församlingar (se bl.a. *Stiftsstyrelsen i Växjö stift, Gävle pastorat och kontraktsprost Tomas Forsner*).

Samtidigt föreslår flera remissinstanser att biskopen ska ha möjligheten att i särskilda fall uppdra åt domprosten att i biskopens ställe visitera församlingarna (se bl.a. *kontraktsprost Kerstin Strömberg, Stiftsstyrelsen i Linköpings stift och Karlstads pastorat*).

Kyrkostyrelsens överväganden

Enligt 8 kap. 2 § ska biskopen visitera stiftets församlingar. Biskopen får uppdra åt kontraktsprostar att i biskopens ställe visitera församlingarna i deras kontrakt.

Kontraktsprosten är i första hand biskopens förtroendeperson och har därför uppgifter med tydlig koppling till biskopens funktion. Det är därför naturligt att kontraktsprosten biträder biskopen i hans eller hennes tillsyn och ledning och som en del i detta deltar i, eller själv utför, visitationer i församlingarna.

Visitationsuppdraget kan idag i särskilda fall ges till en ledamot eller till sekreteraren i domkapitlet. Denna sistnämnda möjlighet, alltså att ge uppdraget till någon som inte är kontraktsprost, kritiserades av flera remissinstanser i samband med 2014 års kontraktsutredning. Kritiken från remissinstanserna bestod i att visitationer bör ske av någon som är prästvigd, eftersom visitationen är en del av biskopens tillsyn och främjande. Det tycks också vara mycket ovanligt att bestämmelsen tillämpas, vilket visas av att flera remissinstanser var ovetande om att detta är den gällande ordningen.

Det bör tilläggas att biskopen har alla möjligheter att bestämma vem som ska medverka vid visitationer utöver biskopen eller kontraktsprosten själv. Exempelvis kan personer med kunskap om förvaltning, fastigheter och kyrkliga inventarier med fördel delta vid visitationerna. Bestämmelsen om att i särskilda fall ge visitationsuppdraget till en domkapitelsledamot eller till domkapitlets sekreterare bör mot den här redovisade bakgrunden kunna strykas.

Flera remissinstanser har framfört att det vore en fördel om någon ytterligare prästvigd person utöver kontraktsprosten skulle kunna visitera. Kyrkostyrelsen anser att biskopens möjlighet att uppdra åt någon annan än kontraktsprosten att i särskilda fall i biskopens ställe visitera stiftets församlingar inte helt ska tas bort. Genom att även fortsatt reglera en möjlighet för biskopen att i särskilda fall ge visitationsuppdraget till domprosten kan visitationsuppdraget ges till någon som är prästvigd och vars uppdrag har en särskild ställning i stiftet (se *Stiftsstyrelsen i Härnösands stift*). Detta kan bl.a. vara en lämplig ordning när biskopen själv inte har möjlighet att visitera församlingen eller i församlingar där en kontraktsprost tjänstgör som kyrkoherde (se *Karlstad stift*). Kyrkostyrelsen föreslår därför att biskopen, i särskilda fall, ska kunna uppdra åt domprosten att i biskopens ställe visitera stiftets församlingar.

2.2.2.4 Kontraktens roll i biskopsval

Kyrkostyrelsens förslag: Kontrakten ska frikopplas från biskopsvalen på så sätt att stiftsstyrelsen beslutar om de områden inom vilka områdets präster och diakoner samt elektorer för församlingar och pastorat inom området samlas för att rösta. Vidare ska stiftsstyrelsen utse den präst från området som ska vara valförrättare.

Ändrade bestämmelser: 8 kap. 27 och 28 §§

Promemorians förslag överensstämmer inte med kyrkostyrelsens förslag. I promemorians alternativa förslag nämns att om kontrakten blir helt frivilliga så måste reglerna om biskopsval ändras. En möjlig lösning enligt promemorian är då att i stället utgå från församlingar som inte ingår i pastorat samt pastorat som områden för biskopsvalen, med kyrkoherdarna som valförrättare. I det i promemorian förordade förslaget föreslås dock ingen ändring av bestämmelserna om biskopsval.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har ställt sig positiva till det i promemorian förordade förslaget att inte göra någon ändring i denna del. Några har dock särskilt kommenterat promemorians alternativa förslag. *Uppsala stift* menar att konsekvensen av att låta biskopsvalen skötas lokalt i stället för på kontraktsnivå riskerar att ytterligare komplicera biskopsvalen, då information ska gå till betydligt

fler små enheter. Det blir också en mer känslig ordning och elektorerna samt präster och diakoner går miste om möjligheten att diskutera biskopsvalet med andra röstberättigade utanför sin egen enhet. *Stiftsstyrelsen i Lunds stift* har inget att erinra mot promemorians förslag om att kopplingen till kontrakten får stå kvar beträffande biskopsvalen, då kontraktsprostarna har spelat en viktig roll vid genomförda biskopsval.

Kyrkostyrelsens överväganden

I promemorians förordade förslag föreslogs kontrakten och kontraktsprostarna ha samma roll vid biskopsval som dag, detta inte minst mot bakgrund av att det inte har riktats någon kritik mot vare sig kontrakten eller kontraktsprostarna i detta avseende. För att åstadkomma en förändring som leder till största möjliga frihet för stiftet när det gäller kontraktsindelningen bör dock kontrakten ges så få kyrkoordningsreglerade funktioner som möjligt. I det följande föreslår kyrkostyrelsen därför att kontrakten inte längre ska utgöra valkretsar vid val till stiftsfullmäktige. I syfte att ytterligare avreglera kontrakten föreslår kyrkostyrelsen en frikoppling av kontrakten även vad avser biskopsvalen. Då det av remissvaren framkommit kritik mot en ordning där biskopsvalen skulle utgå från pastorat och församlingar som inte ingår i pastorat, föreslår kyrkostyrelsen i stället en ordning där stiftsstyrelsen beslutar om de områden inom vilka präster, diakoner och elektorerna ska samlas och rösta. Vidare föreslås stiftsstyrelsen också få besluta om vilken präst som ska agera valförrättare i området.

Förslaget i denna del medför ändringar i 8 kapitlet om biskopsval. I stället för att det i bestämmelserna rörande biskopsval hänvisas till kontrakten föreslås att det hänvisas till de områden som stiftsstyrelsen beslutat. Valförrättaren föreslås vara en av stiftsstyrelsen utsedd präst i området, vilket leder till förändringar i 8 kap. 27–28 §§. Det är stiftsstyrelsen som enligt 8 kap. 7 § ansvarar för genomförandet både av valet och av nomineringsvalet. Det är därför lämpligt att det är stiftsstyrelsen som ska besluta om dessa områden och om valförrättare. Det är naturligt att fortsätta med ordningen att valförrättaren ska vara en präst i området. Det bör dessutom noteras att stiftsstyrelsen redan idag kan utse någon annan av prästerna i kontraktet att fullgöra uppgiften som valförrättare i de fall kontraktsprosten är förhindrad att agera valförrättare (se 8 kap. 27 §).

Givetvis finns det inte något som hindrar stiftsstyrelsen från att besluta om att områdena i fråga överensstämmer med kontrakten och att kontraktsprosten utses till valförrättare i området. I de fall stiftsstyrelsen finner kontrakten som mindre ändamålsenliga vid biskopsval ges med kyrkostyrelsens förslag möjligheten att besluta om ett annat område inom vilket röster avges och räknas.

Någon närmare kyrkoordningsreglering av hur dessa områden ska vara beskaffade torde inte behövas, utan det är upp till stiftsstyrelsen att bedöma vilken områdesindelning som är mest ändamålsenlig.

2.2.2.5 Kontraktens roll i stiftsfullmäktigeval

Kyrkostyrelsens förslag: Kontrakten ska inte längre utgöra valkretsar vid val till stiftsfullmäktige. Valkretsarna vid stiftsfullmäktigeval ska i stället utgå från pastorat och/eller församlingar som inte ingår i pastorat, med de krav på valkretsarna som ställs idag.

Ändrade bestämmelser: 38 kap. 15, 90 och 91 §§

Upphävda bestämmelser: 38 kap. 16 §

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna: Ingen av de svarande remissinstanserna förordar en ordning där kopplingen mellan kontrakten och stiftsfullmäktigeval ska finnas kvar. *Kontraktspräst Åke Appelgren* menar att förslaget med en frikoppling av kontrakten från stiftsfullmäktigevalen är promemorians största förtjänst. *Uppsala stift* menar att det är positivt att kopplingen tas bort då syftet med kontraktsindelningen respektive valkretsindelningen skiljer sig avsevärt åt och att en koppling mellan de båda ger onödiga begränsningar både för kontrakten och för organiseringen av de direkta valen.

Kyrkostyrelsens överväganden

Redan i 2014 års kontraktsutredning konstaterades att kontraktens koppling till stiftsfullmäktigevalen utgör ett hinder för flexibiliteten i kontraktsindelningen. En frikoppling av kontrakten från stiftsfullmäktigevalen mottogs positivt av remissinstanserna. Av de remissvar som inkommit gällande den remitterade promemorians förslag om en sådan frikoppling finns det inget som är negativt. Mot bakgrund av detta av vad som i övrigt har framkommit föreslår kyrkostyrelsen därför ett genomförande av en sådan frikoppling, för en ökad flexibilitet för kontrakten.

Som reglerna är konstruerade idag ligger kontraktsindelningen fast både under valåret och under året efter valåret (se 37 kap. 20 §), på grund av kopplingen till stiftsfullmäktigevalen. Detta leder givetvis till en tröghet i indelningen – en tröghet som snarare hämmar än främjar en ändamålsenlig indelning av kontrakten. Genom att bryta kopplingen mellan kontrakten och stiftsfullmäktigevalen ökar flexibiliteten avsevärt för stiftet.

I stället för att koppla valkretsarna vid val till stiftsfullmäktige till kontrakten bör det vara möjligt att koppla dem till pastorat och/eller församlingar som inte ingår i pastorat. Dessa enheter är redan idag valkretsar vid kyrkofullmäktigeval och utgör också grunden för dagens kontraktsindelning. Kyrkostyrelsen föreslår därför att valkretsarna vid val till stiftsfullmäktige ska omfatta ett eller flera pastorat och/eller en eller flera församlingar som inte ingår i pastorat.

Bestämmelserna om att stiftsfullmäktige ska besluta om indelningen i valkretsar senast den 1 februari valåret och att en valkrets ska utformas så att den vid mandatfördelningen kan få minst fem fasta valkretsmandat och att valkretsen ska ha en sammanhängande gränslinje bör kvarstå. Detta innebär i praktiken att kontraktsindelningen fortfarande bör kunna användas vid valkretsindelningen, förutsatt att kraven i övrigt uppnås. Det faktum att vissa indelningsbeslut från och med den 1 januari 2014 fattas på lokal nivå bör inte påverka förslaget. De lokala besluten rör församlingsindelningen inom ett pastorat eller om en församling, som inte ingår i ett pastorat, väljer att dela in sig i flera församlingar och bli ett pastorat (se 37 kap. 7 §).

Enligt 38 kap. 16 § får kyrkostyrelsen i ett enskilt fall, efter begäran från stiftsfullmäktige och om det finns synnerliga skäl, besluta om en valkretsindelning som avviker från kontraktsindelningen. Enligt kyrkostyrelsens förslag ska kontrakten inte längre utgöra valkretsar och därför föreslås att den bestämmelsen utgår. Som en konsekvens av detta bör också 38 kap. 90 § punkten 3 samt andra stycket i 38 kap. 91 § strykas.

2.3 Barnkonsekvensanalys

Förslagen bedöms inte medföra några direkta eller indirekta konsekvenser för barn.

8 kap. Biskopen

2 §

Bestämmelsen har ändrats så att biskopens möjlighet att i särskilda fall ge uppdraget att visitera församlingarna i hans eller hennes ställe har begränsats till att enbart gälla domprosten och inte någon annan ledamot eller till en sekreterare i domkapitlet. Som en följd av detta kommer visitationer alltid att ske av någon som är prästvigd i linje med att visitationen är en del av biskopens tillsyn och främjande.

3 §

Bestämmelsen har ändrats så att det framgår att ärkebiskopen och biskopen i Uppsala stift i samråd även ska fatta beslut enligt 37 kap. 20 och 36 §§, alltså om ändring i kontraktsindelningen och om kontraktsnamn.

27 §

Bestämmelsen har ändrats som ett led i avregleringen av kontrakten på så vis att övriga röstberättigade enligt punkten 3 i bestämmelsen samlas inom de områden som stiftsstyrelsen har beslutat med en av stiftsstyrelsen utsedd präst som valförrättare. Det finns ingenting som hindrar stiftsstyrelsen från att besluta att dessa områden ska överensstämma med kontraktsindelningen och att kontraktsprosten utses till valförrättare.

28 §

Bestämmelsen har ändrats som ett led i avregleringen av kontrakten på så vis att den nu hänvisar till de områden som stiftsstyrelsen har beslutat och inte till kontrakten (se kommentaren till 8 kap. 27 § ovan).

40 §

En ändring i bestämmelsen har gjorts genom att regleringen av hörandet av präster innan biskopen utser en kontraktsprost har tagits bort. Hörandet av kontraktets präster är enbart rådgivande och biskopen har rätt att utse en annan person än den som flest präster har förespråkat. Ändringen hindrar givetvis inte biskoparna att höra såväl präster som diakoner, eller andra personer som de finner lämpliga att höra, inför utseendet av kontraktsprost.

37 kap. Ändringar i indelningen

20 §

Bestämmelsen har ändrats på så vis att det är biskopen som ska besluta om ändringar i kontraktsindelningen.

Vidare har bestämmelsen ändrats så att det inte längre är ett krav att kontraktsindelningen ska vara oförändrad det år då ordinarie kyrkoval äger rum och det närmast följande året. Då kontrakten inte längre ska vara kopplade till stiftsfullmäktigevalen (jfr kommentaren till 38 kap. 15 §) behöver inte kontraktens flexibilitet begränsas genom att indelningsändringar inte kan göras under valår och året efter valår.

Då kopplingen mellan kontrakten och stiftsfullmäktigevalen har brutits, gäller inte regleringen om att kontrakten i egenskap av valkretsar vid val till stiftsfullmäktige ska ha en sammanhängande gränslinje. För att detta inte ska leda till en

KsSkr 2015:3 alltför komplicerad och resurskrävande administration har bestämmelsen utformats så att kontrakten även fortsättningsvis ska ha sammanhängande gränslinjer. Bestämmelsen kommer även att överensstämja med den nya 37 kap. 4 a § rörande församlingsindelning som träder i kraft den 1 januari 2016.

21 §

Som ett led i avreglering av kontrakten har kravet på att berörda församlingar, pastorat, kyrkoherdar och kontraktsprostar ska ha getts tillfälle att yttra sig innan kontraktsindelningen ändras tagits bort. Detta innebär inte att detta inte kan ske när biskopen finner det lämpligt.

22 §

Bestämmelsen har ändrats genom att ikraftträdandet av ändringar i kontraktsindelningen begränsas till den 1 januari det år som anges i beslutet, se avsnitt 2.2.2.1. Den tidigare hänvisningen till 37 kap. 20 § har tagits bort, då kontrakten inte längre begränsas av kopplingen till stiftsfullmäktigevalen.

Vidare har bestämmelsen ändrats på så vis att det framgår att det är biskopens beslut om ändrad kontraktsindelning som ska fattas senast tre månader före ikraftträdandet.

35–36 §§

Som en följd av att biskopen ska besluta om ändringar i kontraktsindelningen enligt 37 kap. 20 § har bestämmelserna ändrats så att biskopen i sådana indelningsbeslut också ska besluta om namn på kontraktet. Beslut om namn på kontrakt har brutits ut ur 37 kap. 35 § och återfinns i stället i 37 kap. 36 §. Biskopen ska även i andra fall än vid ändring av kontraktsindelningen pröva frågor om att ändra namn på kontrakt. Beslutet ska då fattas senast sex månader före ikraftträdandet, i likhet med vad som gäller för sådana namnbeslut rörande församlingar och pastorat (se 37 kap. 35 § tredje stycket). Bestämmelsen överensstämmer i stort med det som gäller för stiftsstyrelsen beslut om namn på församlingar och pastorat, med den skillnaden att samrådet med berörda församlingar och pastorat inte längre kyrkoordningsregleras.

37 §

Som ett led i avregleringen av kontrakten har kravet på att bereda Språk- och folkminnesinstitutet samt Lantmäteriet tillfälle att yttra sig inför en ändring av ett kontrakts namn tagits bort. Detta innebär inte att biskopen inte ska bereda dessa instanser tillfälle att yttra sig i de fall biskopen finner det lämpligt.

Vidare har bestämmelsen ändrats på grund av att Lantmäteriverket och de 21 lantmäterimyndigheterna den 1 september 2008 samlades i en myndighet med namnet Lantmäteriet.

38 kap. Direkta val

15 §

Bestämmelsen har ändrats som en konsekvens av att valkretsar vid val till stiftsfullmäktige inte längre kopplas till kontrakten. Av bestämmelsen framgår nu att valkretsar vid val till stiftsfullmäktige ska omfatta ett eller flera pastorat och/eller en eller flera församlingar som inte ingår i ett pastorat, se avsnitt 2.2.2.5. I övrigt är bestämmelsen oförändrad och de krav som ställs på valkretsarna kvarstår. Bestäm-

melsen hindrar således inte att ett kontrakt även i fortsättningen utgör valkrets förutsatt att kraven i övrigt enligt paragrafen uppfylls.

KsSkr 2015:3

16 §

Bestämmelsen har tagits bort, då stiftsfullmäktigevalen inte längre kopplas till kontrakten. I enlighet med detta behöver inte kyrkostyrelsen kunna besluta om valkretsindelningar som avviker från kontraktsindelningen.

90 §

Som en konsekvens av att bestämmelsen i 38 kap. 16 § har strukits, tas också överklagandemöjligheten gällande sådana beslut bort. Punkten 3 i andra stycket har således strukits.

91 §

Som en konsekvens av att 38 kap. 90 § andra stycket punkten 3 har utgått, har också andra stycket, som bestämmer vem som får överklaga enligt nämnda punkt, tagits bort.

3 Ändringar i kyrkoordningens bestämmelser om direkta val m.m.

Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen.

Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen (SvKB 1999:1)

dels att 53 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 53 § ska utgå,

dels att rubriken närmast före 51 § ska placeras närmast före 52 § och rubriken närmast före 52 § ska placeras närmast före 53 §,

dels att nuvarande 21 § ska betecknas 23 §, att nuvarande 22 § ska betecknas 21 §, att nuvarande 23 § ska betecknas 26 §, att nuvarande 25 § ska betecknas 22 §, att nuvarande 26 § ska betecknas 27 §, att nuvarande 27 § ska betecknas 25 §, att nuvarande 51 § ska betecknas 52 § och att nuvarande 52 § ska betecknas 53 §,

dels att nya 23, 25, 27 och 52 §§ ska ha följande lydelse,

dels att 24, 28, 37, 41, 41 a, 47, 48, 50, 54, 55, 56 och 89 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 50 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas åtta nya paragrafer, 21 a, 23 a, 27 a, 28 a, 49, 51, 51 a och 51 b §§ av följande lydelse,

dels att det ska införas två nya rubriker närmast före 51 § respektive 51 b § av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

38 kap. Direkta val

*21 a § Vid ansökan om registrering av grupp-
beteckning ska nomine-
ringsgruppen anmäla ett ombud.*

21 §

23 §

Kyrkostyrelsen beslutar om registrering av grupp-
beteckning för val till kyrkomötet.

Stiftsstyrelsen beslutar om registrering av grupp-
beteckning för val till stiftsfullmäktige och kyrkofullmäktige.

För att gälla vid ett ordinarie val ska ansökan om registrering ha inkommit senast den 15 april valåret. Vid omval som har beslutats enligt 94 § ska ansökan ha inkommit senast den dag som kyrkostyrelsen beslutar.

*Vid ansökan om registrering
av grupp-
beteckning ska nomine-
ringsgruppen också anmäla ett
ombud.*

*23 a § Sedan kyrkostyrelsen har prövat
ansökningar om registrering av
grupp-
beteckning för val till*

*kyrkomötet, ska stiftsstyrelsen
pröva ansökningar om registre-
ring av gruppbezeichnung för
övriga val i följande ordnings-
följd:*
– val till stiftsfullmäktige
– val till kyrkofullmäktige.

24 § Sedan kyrkostyrelsen har prövat ansökningar om registrering av gruppbezeichnung för val till kyrkomötet, ska stiftsstyrelsen pröva ansökningar om registrering av gruppbezeichnung för övriga val i följande ordningsföljd:

- val till stiftsfullmäktige
- val till kyrkofullmäktige.

En ansökan om registrering av gruppbezeichnung ska avslås

- om den kan antas bli förväxlad med en beteckning som redan är registrerad eller som en nomineringsgrupp redan har ansökt om att få registrerad och beteckningarna skulle komma att bli registrerade för samma val eller
- om beteckningen med hänsyn till sitt innehåll eller av annan särskild anledning är uppenbart olämplig som gruppbezeichnung.

Vid prövning enligt föregående stycke ska beaktas vad som sägs om beteckningars innehåll i 25 §.

27 § Innan kyrkostyrelsen respektive stiftsstyrelsen avslår en ansökan om registrering av gruppbezeichnung ska styrelsen ge den berörda gruppen möjlighet att inom viss tid inkomma med ett meddelande om ändring eller komplettering av sin ansökan. Ett sådant meddelande ska vara skriftligt och undertecknat av det ombud som nomineringsgruppen har anmält enligt 21 §.

24 §

En ansökan om registrering av gruppbezeichnung ska avslås om beteckningen

- inte uppfyller kraven i 22 §,
- kan antas bli förväxlad med en beteckning som redan är registrerad eller som en nomineringsgrupp redan har ansökt om att få registrerad och beteckningarna skulle komma att bli registrerade för samma val, eller
- med hänsyn till sitt innehåll eller av annan särskild anledning är uppenbart olämplig som gruppbezeichnung.

25 § Innan kyrkostyrelsen respektive stiftsstyrelsen avslår en ansökan om registrering av gruppbezeichnung ska styrelsen ge den berörda gruppen möjlighet att inom viss tid inkomma med ett meddelande om ändring eller komplettering av sin ansökan. Ett sådant meddelande ska vara skriftligt och undertecknat av det ombud som nomineringsgruppen har anmält.

Inför ett ordinarie val, ska meddelandet ha inkommit senast den 2 maj. Vid omval som har beslutats enligt 94 § ska meddelandet ha inkommit senast den dag som kyrkostyrelsen beslutar.

26 § En gruppbezeichnung som har registrerats enligt 23 § gäller tills vidare.

27 § En gruppbezeichnung som har registrerats enligt 26 § gäller tills vidare.

Gruppbezeichnungerna upphör dock att gälla och ska tas bort ur registret om

1. nomineringsgruppen begär det,
2. nomineringsgruppen inte har anmält kandidater för två ordinarie val i följd till något val,
3. nomineringsgruppen inte har något ombud, eller
4. det inte ska ske något val till den församling eller det pastorat som gruppbezeichnungerna anger.

27 a § En ansökan om att ändra en registrerad gruppbezeichnung får göras av nomineringsgruppens ombud. Bestämmelserna i 22–27 §§ ska då tillämpas.

Anmälan av kandidater

28 § Andra än anmälda kandidater för registrerade nomineringsgrupper är inte valbara.

Kandidaterna ska skriftligen förklara att de gett nomineringsgruppen tillstånd att anmäla dem. Förklaringen ska skickas med anmälan.

Kandidaterna ska skriftligen förklara att de gett nomineringsgruppen tillstånd att anmäla dem.

Förklaringen ska skickas med anmälan och senast ha inkommit till stiftsstyrelsen den dag en anmälan enligt 29 § tredje stycket eller 30 § andra stycket ska ha inkommit.

En nomineringsgrupp får inte anmäla mer än en lista på kandidater i varje valkrets till respektive val.

28 a § En anmälan av en kandidat ska inte beaktas om nomineringsgruppen inte kan visa att den har fått kandidatens tillstånd till att anmäla den.

RÖSTLÄNGDER OCH RÖSTKORT

37 § Kyrkostyrelsen ska upprätta en röstlängd för varje valdistrikt, upptagande dem som har rösträtt vid valen. Uppgifterna i det register som avses i 56 kap. 1 § 1

37 § Kyrkostyrelsen ska upprätta en röstlängd för varje valdistrikt, upptagande dem som har rösträtt vid valen. Uppgifterna i det register som avses i 56 kap. 1 § 1

45 dagar före den ordinarie valdagen ska ligga till grund för uppgifterna i röstlängderna.

30 dagar före den ordinarie valdagen ska ligga till grund för uppgifterna i röstlängderna.

- 41 § Den som anser sig berörd av felaktig uppgift i röstlängden ska senast tisdagen andra veckan före den ordinarie valdagen skriftligen hos kyrkostyrelsen begära att uppgiften rättas. Detta gäller också den som anser sig vara felaktigt utlämnad ur röstlängden.

Det som har hänt senare än 45 dagar före den ordinarie valdagen får inte ligga till grund för rättelse enligt denna paragraf.

Det som har hänt senare än 30 dagar före den ordinarie valdagen får inte ligga till grund för rättelse enligt denna paragraf.

Frågor om rättelse enligt första stycket provas av kyrkostyrelsen. Kyrkostyrelsen får också på eget initiativ besluta om sådan rättelse av röstlängd som innebär att den som på felaktiga grunder inte har tagits upp i en röstlängd tas upp där.

- 41 a § När samtliga beslut om rättelser har förts in i en röstlängd, ska den så snart som möjligt sändas till valnämnden för valdistriktet.

Har ett beslut om rättelse inte hunnit föras in i röstlängden innan den sänts till valnämnden får kyrkostyrelsen uppdra åt valnämnden ombesörja att rättelsen förs in.

Har ett beslut om rättelse inte hunnit föras in i röstlängden innan den sänts till valnämnden får kyrkostyrelsen uppdra åt valnämnden att ombesörja att rättelsen förs in.

RÖSTNING

- 47 § Väljare bör vid röstning i vallokalen ha med sig sitt röstkort. De som inte har detta och som inte är kända för valförrättarna ska legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet.

För att få rösta *på ett särskilt röstmottagningsställe eller på en expedition för förtidsröstning*, ska väljaren ha ett röstkort. Detta ska lämnas till röstmottagaren.

För att få rösta *i en röstningslokal* ska väljaren ha ett röstkort. Detta ska lämnas till röstmottagaren.

Den som vill brevrösta enligt 54 § ska lämna sitt röstkort tillsammans med valkuverten.

Var och när röstning äger rum

- 48 §

På valdagen kan väljarna rösta i vallokalen för det valdistrikt där de finns i röstlängden *eller på ett särskilt röstmottagningsställe inom den egna valnämndens ansvarsområde, om ett sådant har anordnats.*

- 48 § *Röstning äger rum på röstmottagningsställena.*

För varje valdistrikt ska det finnas en vallokal.

På valdagen *röstas* väljarna i *första hand* i vallokalen för det valdistrikt där de finns *upptagna* i röstlängden. *De kan också före eller under valdagen rösta i röstningslokaler, när sådana har anordnats. Väljare får även*

Väljare får före valdagen rösta på särskilda röstmottagningsställen inom den egna valnämndens ansvarsområde, om sådana röstmottagningsställen anordnas, samt på expeditioner för förtidsröstning i hela landet. Minst en sådan expedition ska finnas i varje församling eller, om församlingen ingår i ett pastorat, i pastoratet enligt den indelning som gäller den 1 januari året efter valåret.

Väljare får brevrösta enligt bestämmelserna i 54–57 §§.

Väljare som röstar före valdagen ska rösta samtidigt i alla de val som de vill delta i.

brevrösta enligt bestämmelserna i 54–57 §§.

Under den period röstning får ske enligt 49 § ska minst en röstningslokal finnas i varje församling eller, om församlingen ingår i ett pastorat, i pastoratet enligt den indelning som gäller den 1 januari året efter valåret.

Vid omval ska kyrkostyrelsen bestämma om det i den valkrets som valet gäller ska finnas röstningslokaler enligt fjärde stycket.

Väljare som brevröstar eller röstar i en röstningslokal ska rösta samtidigt i alla de val som de vill delta i.

49 § *Väljare får vid ordinarie kyrkoval rösta i en röstningslokal från och med den trettonde dagen före valdagen till och med valdagen.*

Vid omval får väljare rösta i en röstningslokal från och med den dag kyrkostyrelsen bestämmer.

Beslut om röstningslokaler

50 § Valnämnden ska besluta vilken lokal som ska vara vallokal för vart och ett valdistrikt. En vallokal kan vara gemensam för två eller flera distrikt.

Valnämnden får bestämma att ett särskilt röstmottagningsställe ska anordnas. Ett sådant ska vara öppet under minst två timmar.

Valnämnden ska efter samråd med kyrkoherden besluta på vilken eller vilka expeditioner i en församling eller ett pastorat som förtidsröstning ska ske.

Beslut om röstmottagningsställen

Valnämnden ska besluta vilken lokal i församlingen eller, om församlingen ingår i ett pastorat, i pastoratet som ska vara röstningslokal före och under valdagen.

Valnämnden får besluta att fler röstningslokaler ska anordnas före och under valdagen.

51 § *En vallokal ska alltid hållas öppen för röstning mellan klockan 18.00 och 20.00. Den ska därutöver även hållas öppen minst fyra timmar mellan klockan 09.00 och 18.00. Den ska hållas stängd under tiden för församlingens huvudgudstjänst. Röstmottagningen avslutas klockan 20.00.*

Valnämnden ska besluta vilka öppettider som i övrigt ska gälla för vallokalerna inom dess område.

Stiftsstyrelsen får på begäran av valnämnden i ett enskilt fall besluta att en vallokal ska vara öppen kortare tid än som anges i första stycket andra meningen om den bedömer att väljarna ändå får tillräckligt bra möjligheter att rösta.

Stiftsstyrelsen får på begäran av valnämnden i ett enskilt fall också besluta om undantag från första stycket, tredje meningen.

51 a § *En röstningslokal ska alltid hållas öppen för röstning under minst två sammanhängande timmar.*

I varje församling eller, om församlingen ingår i ett pastorat, i pastoratet ska en av de röstningslokaler som har anordnats vara öppen varje vardag och valdagen under den period som anges i 49 §. Denna lokal ska under samma period, utöver vad som anges i första stycket, även hålla öppet minst en dag vardera veckan mellan klockan 17.00 och 20.00.

Valnämnden ska besluta vilka öppettider som i övrigt ska gälla för röstningslokalerna inom dess område.

Röstmottagningen i en röstningslokal under valdagen ska avslutas i sådan tid att valsedlar som ska ingå i den preliminära

sammanräkningen i ett valdistrikt inom den egna valnämndens ansvarsområde kan lämnas i rätt vallokal före klockan 20.00.

Stiftsstyrelsen får på begäran av valnämnden i ett enskilt fall besluta om undantag från första och andra styckena.

Valnämndens samrådsskyldighet

51 b § Innan valnämnden fattar beslut enligt 50–51 a §§ ska samråd ske med kyrkoherden.

Grupp- och kandidatförteckningar samt blanka valsedlar

51 §

I en vallokal ska det finnas grupp- och kandidatförteckningar enligt 31 § för de valkretsar som valdistriktet hör till. Där ska också finnas blanka valsedlar för vart och ett av valen.

Sådana förteckningar och valsedlar ska också finnas på särskilda röstmottagningsställen.

På expeditioner för förtidsröstning ska det vara möjligt för en väljare som begär detta att få ta del av grupp- och kandidatförteckningarna för den valkrets där han eller hon är röstberättigad. Där ska också finnas blanka valsedlar för vart och ett av valen.

52 §

Sådana förteckningar och valsedlar ska också finnas i röstningslokaler.

I en röstningslokal ska det också vara möjligt för väljare att ta del av grupp- och kandidatförteckningarna för den valkrets där väljaren är röstberättigad. Där ska också finnas blanka valsedlar för vart och ett av valen.

Röstning på expedition för förtidsröstning

53 § På minst en expedition för förtidsröstning i varje församling eller, om församlingen ingår i ett pastorat, i pastoratet ska det vid ordinarie kyrkocal i hela landet vara möjligt att rösta från och med den trettonde dagen före valdagen till och med onsdagen före valdagen.

Det ska vara möjligt att rösta under minst tre timmar varje vardag under denna period samt därutöver minst en dag vardera veckan mellan klockan 17 och 20.

Stiftsstyrelsen får i enskilt fall besluta att inskränka dessa tider.

54 § Väljare som vill brevrösta ska för varje slag av val avge sin röst och själv lägga en valsedel i ett valkuvert. Väljaren ska därefter i närvaro av två vittnen lägga de valkuvert som gjorts i ordning i ett ytterkuvert för brevröst och klistra igen detta.

Väljaren ska på ytterkuvertet skriva under en försäkran att kuverten gjorts i ordning på detta sätt. De två vittnena ska där skriftligen intyga att väljaren skrivit under försäkran och att de inte känner till något som gör att innehållet i försäkran inte är riktigt.

Väljaren ska därefter lägga ytterkuvertet och sitt röstkort i ett omslagskuvert som ska skickas till stiftsstyrelsen. Försändelsen ska ha kommit in till *stiftsstyrelsen* senast *onsdagen* i veckan före valdagen.

Väljaren ska därefter lägga ytterkuvertet och sitt röstkort i ett omslagskuvert som ska skickas till stiftsstyrelsen. Försändelsen ska ha kommit in till *stiftsstyrelsen* senast *fredagen* i veckan före valdagen.

Väljare som befinner sig utomlands får skicka sin brevröst till kyrkostyrelsen.

Brevröstning genom bud

55 § Väljare som inte kan komma personligen till *någon röstningslokal* får lämna sin brevröst genom bud.

Den som anlitas som bud ska ha fyllt 18 år.

55 § Väljare som inte kan komma personligen till *något röstmottagningsställe* får lämna sin brevröst genom bud.

56 § Vid brevröstning genom bud ska bestämmelserna i 54 § första och andra styckena tillämpas.

Budet ska lämna ytterkuvertet för brevröst i väljarens vallokal. Brevrösten får också lämnas *på en expedition för förtidsröstning eller på ett särskilt röstmottagningsställe* i den församling som väljaren tillhör eller *inom* det pastorat som församlingen ingår i.

Budet ska lämna ytterkuvertet för brevröst i väljarens vallokal. Brevrösten får också lämnas *i en röstningslokal* i den församling som väljaren tillhör eller *i* det pastorat som församlingen ingår i.

När brevrösten lämnas ska budet anteckna sitt namn, sitt personnummer och sin adress samt skriftligen intyga att väljaren skrivit under försäkran och att han eller hon inte känner till något som gör att innehållet i försäkran inte är riktigt.

NÄRMARE BESTÄMMELSER

89 § Kyrkostyrelsen får utfärda närmare bestämmelser om

1. registrering av grupp- och kandidater,
2. grupp- och kandidatförteckningar,
3. röstlängder och röstkort,
4. valsedlar och olika typer av kuvert,

1. registrering av grupp- och kandidater, samt *anmälan* och registrering av kandidater,

- | | |
|---|---|
| 5. tider för röstning <i>i vallokal</i> ,

6. utrustning och ordning <i>i röstningslokal</i> ,
7. hur röstning går till <i>i vallokal</i> ,
på <i>expedition för förtidsröstning</i>
och <i>på särskilt röstmottagnings-</i>
<i>ställe</i> ,
8. hur brevröstning går till,
9. dokumentation av valförrättning och röstmottagning,
10. behandling av inkomna förtidsröster,
11. förfarandet vid preliminär rösträkning i vallokal,
12. förfarandet vid slutlig rösträkning och mandatfördelning,
13. förfarandet när ledamöter och ersättare avgår under mandatperioden, och
14. förfarandet i övrigt i valadministrativa frågor. | 5. tider för röstning <i>på röstmottagningsställen</i> ,
6. utrustning och ordning <i>på röstmottagningsställen</i> ,
7. hur röstning går till <i>på röstmottagningsställen</i> , |
|---|---|

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2016.

3.1 Bakgrund

3.1.1 Ärendets beredning

I detta avsnitt finns ett antal förslag till ändringar i kyrkoordningens bestämmelser om direkta val. Förslagen har utarbetats genom en promemoria som upprättats på kyrkokansliet, dels med anledning av uppdrag från kyrkomötet, dels mot bakgrund av erfarenheterna från 2013 års kyrkoval.

Kyrkomötet har gett kyrkostyrelsen i uppdrag att närmare utreda ett antal specifika frågor men också att återkomma med eventuella förslag till ändringar som kan vara lämpliga och som berör de kyrkliga valens administration. En del av dessa uppdrag behandlas här. Avseende en del andra uppdrag från kyrkomötet har kyrkostyrelsen funnit att de inte nu bör resultera i någon ändrad reglering i kyrkoordningen. En redovisning av dessa uppdrag och kyrkostyrelsens ställningstagande i relation till dessa finns redovisade i bilaga till kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2015:2, *Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå år 2014*.

Erfarenheterna från 2013 års kyrkoval finns dokumenterade i Projektavslut Kyrkoval 2013, där resultatet av den utvärdering av 2013 års kyrkoval som kyrkostyrelsen utfört finns redovisad. En del av de frågor som aktualiserats där behandlas också i denna skrivelse.

På kyrkokansliet pågår, utöver de frågor som behandlas i denna skrivelse och i bilagan till årsredovisningsskrivelsen, ett fortsatt utredningsarbete kring frågor relaterade till de direkta valen men som saknar koppling till kyrkoordningen.

3.1.2 Kandidatförteckningar och kandidatförklaring

3.1.2.1 Gällande bestämmelser

Enligt 38 kap. 28 § i kyrkoordningen är andra än anmälda kandidater för registrerade nomineringsgrupper inte valbara. Kandidaterna ska vidare skriftligen förklara att de gett nomineringsgruppen tillstånd att anmäla dem och förklaringen ska bifogas anmälan. Det finns inget närmare reglerat om hur en korrekt skriftlig förklaring ska se ut men formuleringen torde innebära att förklaringen ska vara egenhändigt undertecknad för att accepteras.

Enligt 29 § ska anmälan av kandidater till samtliga val göras hos respektive stiftsstyrelse och registreras hos kyrkostyrelsen. Anmälningarna ska enligt huvudregeln vid ordinarie val ha inkommit senast den 15 april valåret. Stiftsstyrelsen ska därefter, enligt 31 §, senast den 1 juni valåret fastställa grupp- och kandidatförteckning över de nomineringsgrupper som anmält kandidater.

Kyrkostyrelsen får enligt 89 § utfärda närmare bestämmelser om bl.a. grupp- och kandidatförteckningar. Av 1 § andra stycket i Kyrkostyrelsens beslut (SvKB 2012:18) med närmare bestämmelser om direkta val framgår att en ofullständig anmälan av kandidater får kompletteras. Vidare framgår av 2 § att en kandidats namn ska anses som obefintligt i anmälan, om nomineringsgruppen inte kan visa att den har fått kandidatens tillstånd att anmäla den. Enligt 6 § ska stiftsstyrelsen, innan den fattar beslut om en grupp- och kandidatförteckning, ge den nomineringsgrupp som anmält kandidaterna möjlighet att granska ett korrektur för de listor med kandidater som gruppen har anmält.

3.1.3 Förtidsröstning till och med valdagen m.m.

3.1.3.1 Gällande bestämmelser

All röstmottagning ska enligt 38 kap. 44 § i kyrkoordningen vara offentlig och enligt 45 § ska väljarnas valhemlighet skyddas.

På valdagen kan väljarna enligt 38 kap. 48 § rösta i vallokalen för det valdistrikt där de finns i röstlängden eller på ett särskilt röstmottagningsställe inom den egna valnämndens ansvarsområde, om ett sådant har anordnats.

Det är även möjligt att före valdagen rösta på ett sådant särskilt röstmottagningsställe, om ett sådant har anordnats. Därutöver ska det i varje församling eller, om församlingen ingår i ett pastorat, i pastoratet finnas minst en expedition för förtidsröstning, enligt den indelning som gäller den första januari året efter valåret. Det ska enligt 53 § vid ordinarie kyrkoval i hela landet vara möjligt att rösta på minst en sådan expedition från och med den trettonde dagen till och med onsdagen före valdagen. Väljare ska ha med sig sitt röstkort för att få rösta på ett särskilt röstmottagningsställe eller en expedition för förtidsröstning och lämna röstkortet till röstmottagaren.

Enligt 38 kap. 89 § får kyrkostyrelsen utfärda närmare bestämmelser om bl.a. behandling av inkomna förtidsröster, förfarandet vid preliminär rösträkning i vallokal och vid slutlig sammanräkning samt om förfarandet i övrigt i valadministrativa frågor. Kyrkostyrelsen har i SvKB 2012:18 beslutat om närmare bestämmelser om direkta val. Där regleras även hur röstningen går till i vallokal, på en expedition för förtidsröstning och på ett särskilt röstmottagningsställe.

Röster som tas emot på en expedition för förtidsröstning eller ett särskilt röstmottagningsställe ska enligt 41 § bl.a. läggas i ett fönsterkuvert som klistras igen. Enligt 42 § ska därefter röstmottagaren på en expedition för förtidsröstning på varje fönsterkuvert anteckna väljarens namn och det stift som varje fönsterkuvert ska skickas till, eller det valdistrikt som det ska lämnas till. Motsvarande anteckningar ska också föras på ett särskilt röstmottagningsställe. Fönsterkuvert med röster från den egna valnämndens område ska sedan läggas i ett särskilt omslagskuvert för varje valdistrikt som de ska lämnas till enligt 47 §. I övriga fall ska fönsterkuvert läggas i ett särskilt omslagskuvert för varje stiftsstyrelse i det stift som omfattar den församling där väljaren är röstberättigad. Enligt 48 § ska valnämnden besluta hur omslagskuvert med fönsterkuvert, som avser väljare inom det egna ansvarsområdet, ska överlämnas till ordföranden för valförrättarna i

respektive valdistrikt. Övriga omslagskuvert med fönsterkuvert ska skickas till den på omslagskuvertet angivna stiftsstyrelsen.

Vid röstmottagningen på ett särskilt röstmottagningsställe under valdagen ska, om möjligt, omslagen med fönsterkuvert lämnas i vallokalen för respektive valdistrikt innan röstmottagningen har avslutats. Är det inte möjligt att hantera omslagskuverten på detta sätt, ska de omedelbart lämnas till valnämnden som ska vidarebefordra omslagen med fönsterkuvert till stiftsstyrelsen.

När inkomna kuvert med förtidsröster kommer till stiftsstyrelsen ska stiftsstyrelsen enligt 51 § sortera de kuvert med förtidsröster som inkommer före valdagen och sortera förtidsröster per valdistrikt i omslagskuvert. Omslagskuverten bör skickas till respektive valdistrikt i så god tid att de finns hos valförrättarna när röstmottagningen i vallokalen börjar. Enligt 52 § ska dock stiftsstyrelsen behålla de ytterkuvert med förtidsröster som inkommer så sent att de inte beräknas kunna vara hos valförrättarna innan tiden för röstmottagningen i vallokalen har gått ut. Dessa kuvert ska stiftsstyrelsen granska vid den slutliga rösträkningen. Bestämmelsen fanns ursprungligen i 38 kap. 53 § andra stycket i kyrkoordningen och är grundad i 15 kap. 3 § i 1997 års vallag (jfr 8 kap. 12 § i nya vallagen). Syftet med bestämmelsen är att omhänderta sent inkomna förtidsröster (CsSkr 1999:3 s. 2–418, jfr 2KL 1999:1 s. 87, 380).

En väljare får också brevrösta genom postbefordran eller bud. De närmare bestämmelserna om hur sådan röstning ska gå till finns i 38 kap. 54–57 §§ och innebär i här relevant avseende att den som brevröstar genom bud kan, med hjälp av budet, lämna in sin brevröst i den egna vallokalen, på en expedition för förtidsröstning eller på ett särskilt röstmottagningsställe i den församling som han eller hon tillhör eller inom det pastorat som församlingen ingår i. Röster som har avgetts i förtid med stöd av bestämmelserna om brevröstning genom postbefordran ska enligt 54 § ha inkommit till stiftsstyrelsen senast onsdagen i veckan före valdagen.

3.1.3.2 Frågans tidigare behandling

Vid 2003 års kyrkomöte la kyrkostyrelsen fram ett förslag om att möjliggöra förtidsröstning (då benämnt förhandsröstning) på valdagen. Enligt förslaget skulle väljare på valdagen kunna rösta i vallokalen för det valdistrikt där de finns i röstlängden, på expeditioner för förtidsröstning eller på ett särskilt röstmottagningsställe inom den egna valnämndens ansvarsområde, om ett sådant anordnats. På en expedition för förtidsröstning skulle det vara möjligt för väljare från hela landet att rösta från och med den trettonde dagen före valdagen till och med valdagen. Det kan särskilt noteras att förslaget innebar att det på valdagen skulle kunna finnas tre olika typer av lokaler för röstmottagning inom en valnämnds ansvarsområde. En vallokal i varje valdistrikt, minst en expedition för förtidsröstning där det skulle ha varit möjligt för väljare från hela landet att förtidsrösta till vilket val som helst i landet, och därutöver också särskilda röstmottagningsställen där endast väljare som tillhörde den egna valnämndens ansvarsområde hade kunnat förtidsrösta till och med valdagen.

På förslag från Kyrkorättsutskottet (bet. Kr 2003:2), efter yttrande från Organisationsutskottet (O 2003:1y), avslag kyrkomötet kyrkostyrelsens förslag. Motivet härför var den risk för att valhemligheten i vissa fall skulle kunna röjas som en sådan ordning skulle innebära. Organisationsutskottet hade i sitt yttrande över skrivelsen anfört att det endast fanns två alternativ för att undanröja en risk för att valhemligheten kan röjas. Dessa var att den preliminära sammanräkningen helt avskaffades eller att sista dag för förhandsröstning flyttades. Mot bakgrund av detta

föreslog Organisationsutskottet att röstning på expedition för förhandsröstning fortsatt endast skulle vara möjlig till och med onsdagen före valdagen. Kyrkomötet antog den ordning som Organisationsutskottet föreslagit.

KsSkr 2015:3

3.1.4 Förenklad reglering och terminologi för röstningslokaler samt mindre anpassningar till vallagen m.m.

3.1.4.1 Gällande bestämmelser

Enligt 38 kap. 48 § i kyrkoordningen kan väljarna på valdagen rösta i *vallokalen* för det valdistrikt där de finns i röstlängden eller på ett *särskilt röstmottagningsställe* inom den egna valnämndens ansvarsområde, om ett sådant har anordnats. Väljare får även före valdagen rösta på särskilda röstmottagningsställen inom den egna valnämndens ansvarsområde, om sådana röstmottagningsställen anordnats, samt på *expeditioner för förtidsröstning* i hela landet. Minst en expedition för förtidsröstning ska finnas i varje församling, eller om församlingen ingår i ett pastorat, i pastoratet, enligt den indelning som gäller den 1 januari året efter valåret. På minst en expedition för förtidsröstning i varje församling, eller om församlingen ingår i ett pastorat, i pastoratet, ska det enligt 53 § vid ordinarie kyrkoval i hela landet vara möjligt att rösta från och med den trettonde dagen till och med onsdagen före valdagen.

Det är valnämnden som enligt 50 § beslutar vilken lokal som ska vara vallokal för vart och ett valdistrikt. En vallokal kan vara gemensam för två eller flera distrikt. Valnämnden får också bestämma att ett särskilt röstmottagningsställe ska anordnas. Ett sådant ska, enligt samma bestämmelse, vara öppet under minst två timmar.

Efter samråd med kyrkoherden ska valnämnden också besluta på vilken eller vilka expeditioner i en församling eller ett pastorat som förtidsröstning får ske.

I en vallokal och på ett särskilt röstmottagningsställe ska det enligt 51 § finnas en grupp- och kandidatförteckning för de valkretsar som lokalen tillhör samt blanka valsedlar till vart och ett av valen. På en expedition för förtidsröstning ska det vara möjligt för väljare som begär detta att få ta del av grupp- och kandidatförteckningarna för den valkrets där han eller hon är röstberättigad. Även där ska det finnas blanka valsedlar för vart och ett av valen. Det ska på en sådan expedition vara möjligt att rösta under minst tre timmar varje vardag under den period röstning är möjlig samt en vardag vardera veckan mellan klockan 17:00 och 20:00. Stiftsstyrelsen får i enskilda fall besluta att inskränka dessa tider.

Som samlingsbegrepp för vallokal, särskilt röstmottagningsställe och expedition för förtidsröstning används i kyrkoordningen begreppet röstningslokal.

Enligt 89 § får kyrkostyrelsen utfärda närmare bestämmelser om bl.a. tider för röstning i vallokal, utrustning och ordning i röstningslokal och om hur röstning går till i vallokal, på expedition för förtidsröstning och på särskilt röstmottagningsställe, behandling av inkomna förtidsröster, förfarandet vid preliminär rösträkning i vallokal och vid slutlig sammanräkning samt om förfarandet i övrigt i valadministrativa frågor.

Kyrkostyrelsen har utfärdat sådana bestämmelser i Kyrkostyrelsens beslut (SvKB 2012:18) med närmare bestämmelser om direkta val. I 15 § nämnda SvKB regleras tider för öppethållande av vallokaler och bl.a. stadgas att röstmottagningen i en vallokal ska avslutas klockan 20.00. I 18 § anges att röstmottagningen vid särskilda röstmottagningsställen under valdagen ska avslutas i sådan tid att valsedlarna kan lämnas i rätt vallokal före klockan 20.00.

I avsnitt 3.1.2 finns en redogörelse om hur förtidsröster praktiskt hanteras.

3.1.4.2 Frågan om anpassning till vallagen av terminologin för lokaler

Med tillkomsten av 2005 års vallag (2005:837) infördes begreppet röstmottagningsställe som gemensamt begrepp för de platser där det är möjligt att rösta i allmänna val. Röstmottagningsställen utgörs av dels vallokaler, dels röstningslokaler. De senare inrättas av kommunerna eller av utlandsmyndigheter. Det är vid röstningslokaler som förtidsröstning kan ske före och under valdagen.

I vallagen regleras även öppettider för röstmottagningsställen.

Demokratiutredningen behandlade i betänkandet *Välja med förtroende* (SKU 2006:2 s. 134 f.) frågan om att, med anledning av tillkomsten av 2005 års vallag, göra förändringar även i kyrkoordningen vad beträffar terminologin för de lokaler där röstning äger rum. Utredningen menade då att det saknades skäl att i kyrkoordningen göra någon anpassning av kyrkoordningens bestämmelser. Som skäl för detta ställningstagande anfördes att eftersom utredningens förslag innebar att det fortfarande skulle finnas tre olika slags röstningslokaler, nämligen vallokaler, expeditioner för förhandsröstning och särskilda röstmottagningsställen och då det i viss utsträckning gällde olika bestämmelser för de olika slagen av vallokaler, borde den befintliga terminologin finnas kvar eftersom den behövdes för att på ett adekvat sätt kunna ange vad som gällde.

3.1.5 Ändring av registrerad gruppbezeichnung

3.1.5.1 Gällande bestämmelser

För att en nomineringsgrupp ska kunna ställa upp i val inom Svenska kyrkan måste en gruppbezeichnung, enligt 38 kap. 21 § i kyrkoordningen, vara registrerad. Enligt samma paragraf är det kyrkostyrelsen som beslutar om registrering av gruppbezeichnung för val till kyrkomötet och stiftsstyrelsen som beslutar för val till stifts- och kyrkofullmäktige. En ansökan om registrering ska, vid ordinarie val, ha inkommit senast den 15 april valåret och vid omval, enligt 94 §, senast den dag som kyrkostyrelsen beslutar. Vid ansökan ska nomineringsgruppen också anmäla ett ombud. En ansökan om registrering ska ha ett visst dokumenterat stöd, vilket framgår av 22 §, beroende på vilket val ansökan avser. De som stödjer en sådan ansökan ska själva bl.a. ha skrivit under en förklaring om stödet. I 23 § finns bestämmelser om för vilka val en registrering gäller.

I 24 § regleras i vilken ordning ansökningar ska prövas samt avslagsgrunder. En ansökan om registrering av gruppbezeichnung ska avslås a) om den kan antas bli förväxlad med en beteckning som redan är registrerad eller som en nomineringsgrupp redan har ansökt om att få registrerad och beteckningarna skulle komma att bli registrerade för samma val eller b) om beteckningen med hänsyn till sitt innehåll eller av annan särskild anledning är uppenbart olämplig som gruppbezeichnung. I prövningen ska även det som anges i 25 §, om krav på innehåll av stiftets respektive pastoratets eller församlingens namn i vissa typer av beteckningar, beaktas. Beslut i ärenden om registrering av gruppbezeichnung kan överklagas hos Valprövningsnämnden enligt bestämmelserna i 90 §.

I 26 § anges att en gruppbezeichnung som har registrerats gäller tillsvidare samt anges grunderna för när en gruppbezeichnung kan upphöra att gälla. I 27 § regleras slutligen att innan ett beslut tas om att avslå en ansökan om registrering av gruppbezeichnung ska det beslutande organet ge den berörda nomineringsgruppen möjlighet att inom viss tid inkomma med ett meddelande om ändring eller komplettering av sin ansökan. Därutöver regleras vissa ytterligare krav för detta förfarande.

3.1.5.2 Frågans tidigare behandling

Frågan om ändring av en registrerad grupp-beteckning har vid ett antal tillfällen behandlats av kyrkostyrelsen. Inför bl.a. kyrkovalet 2005 behandlade kyrkostyrelsen den principiella frågan om hur byte av grupp-beteckning bör hanteras. Av protokollet framgår att "Kyrkostyrelsens principiella hållning är att godkänna namnbyte för redan registrerade nomineringsgrupper genom anmälan från ombud" (Ks prot. 2004:2 § 38). Den praktiska hanteringen av frågan har därefter prövats enligt samma regler och i samma ordning som för registrering av en ny grupp-beteckning. I sammanhanget har också aktualiserats frågan om det är möjligt att närmare reglera grunderna för den prövning som ska göras i samband med en ändring av en registrerad grupp-beteckning.

3.1.6 Uttag av röstlängd

Bestämmelsen om uttag av röstlängd finns i 38 kap. 37 § i kyrkoordningen där det anges att kyrkostyrelsen ska upprätta en röstlängd för varje valdistrikt upptagande dem som har rösträtt vid valen. Till grund för röstlängden ska ligga de uppgifter om röstberättigade som finns i det register som avses i 56 kap. 1 § första punkten i kyrkoordningen 45 dagar före den ordinarie valdagen. I 56 kap. 1 § 1 sägs att det ska finnas register med uppgifter om dem som tillhör Svenska kyrkan. Med stöd av de uppgifter om röstberättigade som tas in i röstlängden produceras de röstkort som enligt 38 kap. 39 § ska skickas ut till väljarna senast 18 dagar före valdagen. I 41 § andra stycket anges att det som hänt senare än 45 dagar före den ordinarie valdagen inte får ligga till grund för rättelse av röstlängd.

Kyrkomötet beslutade år 2011 att förändra tidpunkten för när uttag för upprättande av röstlängd skulle ske från 30 dagar före valdagen till 45 dagar före valdagen. Som skäl för förändringen anförde kyrkostyrelsen (KsSkr 2011:3) att den tid som fanns till hands mellan datum för uttag av uppgifter från medlemsregistret och datum för när röstkorten skulle vara väljarna tillhanda innebar en stark tidspress i valarbetet vilket i sig medförde ökade kostnader hos de IT-leverantörer som används i valet och ökade personalkostnader hos kyrkan. Det hade också kunnat konstateras att urvalet av tryckerier som klarade av att trycka röstkorten på den korta tid som stod till förfogande var mycket begränsat. Kyrkostyrelsen framhöll också att i kyrkovalet 2009 hade röstkortsproduktionen ansetts vara den enskilt största risken för ett korrekt genomförande av kyrkovalet.

Kyrkostyrelsen konstaterade visserligen att en konsekvens av att flytta datumet för avstämning av uppgifterna för röstlängd och röstkort blev att det antal personer som folkbokfördes i en annan församling under tiden mellan avstämning och valdagen, och som därmed behöll rösträtten i sin tidigare församling, skulle öka. Kyrkostyrelsen gjorde dock bedömningen att de positiva effekterna av en sådan ändring övervägde.

I slutrapporten från projekt Kyrkoval 2013 föreslås emellertid nu att tidpunkten ska återställas.

3.2 Kyrkostyrelsens överväganden och förslag

3.2.1 Kandidatförteckningar och kandidatförklaring

Kyrkostyrelsens förslag: Tidpunkten för när en kandidatförklaring senast ska ha inkommit till stiftet förtydligas och kyrkostyrelsen ges ett tydligt bemyndigande att utfärda närmare bestämmelser om anmälan av kandidater.

Ändrade paragrafer: 38 kap. 28 och 89 §§

Ny paragraf: 38 kap. 28 a §

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna: En kraftig majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt promemorians förslag i denna del.

Uppsala stift har tillstyrkt den föreslagna ändringen och anser att förslagen är väl avvägda och bidrar till ett tydliggörande av vad som gäller och vilka konsekvenser regelverket får. Stiftet har dock även lyft frågan om en uttryckligt angiven tidpunkt för när en kandidatförklaring senast ska ha inkommit kommer att leda till en strängare praxis gällande möjligheten att komplettera en anmälan av kandidater efter det angivna datumet. Detta menar stiftet i sin tur kan innebära färre anmälda kandidater. Stiftet betonar dock att denna effekt förhoppningsvis kan motverkas genom avstämningar med nomineringsgrupperna och tydlig information. När det gäller kandidatförklaringarna som sådana har Uppsala stift även betonat vikten av att dessa bibehålls i syfte att minska antalet förtroendevalda som efter valet avsäger sig sina uppdrag.

Luleå stift tillstyrker förslaget och menar att det gynnar både väljarna och kyrkan att tidpunkter och begrepp förtydligas.

Göteborgs kyrkliga samfällighet anför med anledning av föreslagna 28 § att dagen för när en kandidatförklaring och anmälan av kandidater senast ska ha inkommit till stiftsstyrelsen kan förlängas till den 30 april. De i promemorian anförda problemen med sent inkomna kandidatförklaringar anses delvis ha sin grund i en tidigare genomförd framflyttning av tidpunkten för när anmälan av kandidater och kandidatförklaringar ska ha inkommit till stiftsstyrelsen. Om tidpunkten avseende kandidatförklaringen nu förtydligas kommer stiftens merarbete kunna undvikas, vilket innebär att tidpunkten för när en kandidatanmälan och kandidatförklaring senast ska vara inkommen kan förlängas. När det gäller promemorians föreslagna lydelse av aktuell bestämmelse har samfälligheten anført att det vore lättare för läsaren att ange aktuella datum direkt i bestämmelsen istället för i en hänvisning till två andra paragrafer.

Borås pastorat har tillstyrkt promemorians förslag och anført att förslaget är nödvändigt och en vällovlighet förstärkning av skyddet mot anmälan av ovetande kandidater.

Stiftsstyrelsen i Göteborgs stift avstyrker promemorians förslag om att reglera vid vilken tidpunkt en kandidatförklaring senast ska ha inkommit till stiftsstyrelsen, då detta försvårar för nomineringsgrupperna att senare inkomma med kandidatförklaringar vid en senare tidpunkt än då en kandidatanmälan borde ha lämnats. Skälet till detta anges vara att allt för många kandidater skulle bli icke valbara för att en kandidatförklaring saknas vid den angivna tidpunkten och att angivande av en sista tidpunkt för när en kandidatförklaring ska ha inlämnats omöjliggör en senare komplettering av kandidatförklaringen.

När det gäller frågan om att elektroniskt kunna lämna en kandidatförklaring vill *Stiftsstyrelsen i Göteborgs stift* att kyrkostyrelsen påskyndar möjlighörandet att ta

emot elektroniska signaturer inom ramen för valsystemet. *Södertälje pastorat* anför att en sådan möjlighet bör införas så snart det är tekniskt och ekonomiskt möjligt.

KsSkr 2015:3

3.2.1.1 Tidpunkt för ingivande av kandidatanmälan och kandidatförklaring

En kandidatförklaring ska, enligt 38 kap. 28 § i kyrkoordningen, skickas med anmälan. Syftet med denna bestämmelse är att förenkla registrering och hantering av den stora mängd kandidater som finns vid ett kyrkoval. Tidpunkten för när en anmälan ska ha inkommit är uttryckligen reglerad och eftersom en kandidatförklaring ska skickas med anmälan gäller samma tidpunkt för kandidatförklaringarna. Trots detta förekommer det att förklaringarna dröjer vilket bidrar till att skapa onödigt merarbete för stiftens som behöver begära kompletteringar innan registrering kan ske.

För att komma till rätta med de problem som sena kandidatförklaringar kan åstadkomma för den praktiska hanteringen hos stiftens föreslår kyrkostyrelsen att en tidsgräns för när kandidatförklaringar senast ska vara ingivna anges i 38 kap. 28 § kyrkoordningen. *Stiftsstyrelsen i Göteborgs stift* har avstyrkt att ett förtydligande av tidsfristen för kandidatförklaringen bör ske, eftersom detta enligt stiftets mening skulle omöjliggöra en komplettering av de förklaringar som saknas vid den tidpunkt de senast borde ha inkommit. *Uppsala stift*, som tillstyrkt förtydligandet, väcker också frågan om en uttryckligt angiven tidpunkt kommer att leda till strängare praxis gällande möjligheten att komplettera med en kandidatförklaring.

Den föreslagna ändringen är emellertid inte avsedd att innebära någon skillnad i sak mot vad som redan gäller. Kyrkostyrelsens avsikt är således inte att införa en absolut gräns. Den tidsgräns som redan idag regleras i gällande 28 § och som nu föreslås anges uttryckligen i kyrkoordningen, måste förstås tillsammans med regleringen om konsekvensen av att en kandidatförklaring saknas. Denna konsekvens föreslås regleras i 28 a §. Det är denna bestämmelse som innebär att en anmälan av en kandidat inte ska beaktas om nomineringsgruppen inte kan visa att den fått kandidatens tillstånd till att anmäla den. Inte heller denna reglering är ny, utan har tidigare funnits i kyrkostyrelsens närmare bestämmelser. Det är kyrkostyrelsens mening att detta sammantaget innebär att en nomineringsgrupp som anmält en kandidat utan att t.ex. bifoga en kandidatförklaring för kandidaten, måste ges tillfälle att visa att kandidatens tillstånd till anmälan har lämnats, t.ex. genom ett e-post-meddelande med en inskannad kandidatförklaring eller på annat sätt, även om den egenhändigt undertecknade kandidatförklaringen saknas vid den tidpunkt då den enligt den föreslagna 28 § senast skulle ha inkommit. Det är sedan stiftsstyrelsen som, inom den tidsperiod stiftsstyrelsen har att fastställa kandidatförteckningarna, ska bestämma vid vilken tidpunkt som en enskild nomineringsgrupp senast har att visa att den fått en kandidats samtycke till anmälan. Sker inte detta inom den tid stiftsstyrelsen angett, ska kandidatens namn inte finnas med på den kandidatförteckning som stiftsstyrelsen fastställer.

Göteborgs kyrkliga samfällighet har vidare bl.a. föreslagit att tidpunkten för när en kandidatförklaring och anmälan av kandidater senast ska ha inkommit bör senareläggas. Kyrkostyrelsen konstaterar att skälet till det lämnade förslaget är att skapa tydlighet kring de befintliga tidsfristerna. Sett ur detta perspektiv är det kyrkostyrelsens mening att en senareläggning av tidsfristen skulle motverka detta syfte.

3.2.1.2 Elektronisk kandidatförklaring

När det gäller frågan om att lämna en kandidatförklaring i elektronisk form finns det i kyrkoordningen krav på att denna ska lämnas skriftligen. Med detta menas att kandidatförklaringen ska vara egenhändigt undertecknad. På motsvarande sätt som gäller i det allmänna torde det, när det i kyrkoordningen eller i närmare bestämmelser utfärdade av kyrkostyrelsen, finns krav på egenhändig underskrift, inte vara möjligt att lämna handlingen elektroniskt.

Kyrkoordningen innehåller inte några bestämmelser som möjliggör att en handling får lämnas elektroniskt, men innehåller inte heller något förbud däremot. Om en handling ska kunna undertecknas elektroniskt kan det dock vara rimligt att inom kyrkan tillämpa en motsvarande ordning som gäller enligt lagen om kvalificerade elektroniska signaturer. En förutsättning skulle därmed vara att det uttryckligen framgår av en inomkyrklig bestämmelse att en underskrift som förväntas lämnas egenhändigt, även får lämnas elektroniskt. En sådan reglering är i sig inte omöjlig att åstadkomma. Det saknas dock för närvarande tekniskt stöd att ta emot elektroniska signaturer inom ramen för valsystemet.

Stiftsstyrelsen i Göteborgs stift vill att kyrkostyrelsen ska påskynda möjliggörandet att ta emot kandidatförklaringen elektroniskt. Kyrkostyrelsen instämmer i att en ordning där hanteringen av såväl kandidatförteckningar som kandidatförklaringar kan ske fullt ut elektroniskt är önskvärd på sikt, förutsatt att administrativa, tekniska och ekonomiska förutsättningar för en sådan hantering föreligger. Av detta skäl menar kyrkostyrelsen att regelverket, i de delar där det kan behöva ändras för att kunna möta en sådan utveckling också skyndsamt ska kunna ändras. Kyrkostyrelsen föreslår därför att en mindre justering görs av 38 kap. 89 § i kyrkoordningen, i syfte att tydligt ge kyrkostyrelsen befogenhet att utfärda kompletterande bestämmelser om kandidatanmälan, av vilken en kandidatförklaring får anses vara en del.

Kyrkostyrelsens förslag: Möjlighet till s.k. förtidsröstning utökas till att även omfatta torsdagen, fredagen och lördagen före valdagen samt valdagen. Tidpunkten för när en brevröst senast ska ha inkommit till stiftsstyrelsen förlängs till och med fredagen i veckan före valdagen.

Ändrade paragrafer: 38 kap. 54 §

Ny paragraf: 38 kap. 49

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna: En kraftig majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt promemorians förslag.

Luleå stift tillstyrker promemorians förslag och anför att möjligheten till utökad förtidsröstning sannolikt gynnar valdeltagandet. Stiftet förordar dock att en konsekvensanalys bör göras innan ett beslut tas om att låta samtliga till stiftens inkomna förtidsröster behållas där.

Stiftsstyrelsen i Stockholms stift tillstyrker förslaget om förtidsröstning och anför att ändringen ganska kraftigt ökar möjligheten för röstberättigade att delta i kyrkovalen. Stiftet anför vidare att det redan med nuvarande regelverk inträffar att stiftsstyrelsen får ta emot ett ganska betydande antal förtidsröster som av olika skäl inte har kommit till berörd valnämnd i tid, varför det redan idag finns en beredskap för en sådan hantering. Det innebär, enligt stiftsstyrelsen, att stiftens åtminstone bör behålla alla förtidsröster, inklusive brevröster, som inkommit efter onsdagen före valdagen för att hantera dessa i en onsdagsräkning eller motsvarande. Stiftsstyrelsen lyfter också frågan om det i så fall finns skäl att i kyrkoordningen reglera denna hantering och sammanräkning.

Uppsala stift, som tillstyrker förslaget, menar att det är viktigt att ta bort så många potentiella hinder för att rösta som möjligt. Stiftet delar också promemorians slutsats angående avvägningen mellan intresset att behålla valhemligheten och att göra det så enkelt som möjligt att rösta för att på så sätt öka valdeltagandet. Stiftet konstaterar vidare att problemet med valhemligheten finns även i gällande regelverk och att det därför är rimligt att låta intresset av ett ökat valdeltagande få ta över.

Stiftsstyrelsen i Göteborgs stift tillstyrker promemorians förslag och anför att de, på de grunder som anges i promemorian, inte oroas av den risk för röjande av valhemligheten som kan föreligga eller öka med anledning av förslaget. Stiftet bedömer det därutöver som mer rationellt om samtliga förtidsröster som inkommer till stiftsstyrelsen stannar på stiftskansliet istället för att skickas till de olika valnämnderna, och att förslaget att behålla samtliga röster på stiftet är den klokaste lösningen även om arbetsbördan ökar för stiftskansliets personal.

Stiftsstyrelsen i Växjö stift, som tillstyrker förslaget, konstaterar att förslaget bl.a. medför att den slutliga sammanräkningen kommer att fördröjas eftersom det tar tid att få in, ta omhand och pricka av alla till stiftens inkomna förtidsröster. Stiftet anför att förslaget medför att fler har möjligheter att rösta vilket i sin tur kan leda till ett högre valdeltagande och att denna möjlighet uppväger problemet med att sammanräkningen kan fördröjas.

Göteborgs kyrkliga samfällighet tillstyrker förslaget. Samfälligheten menar att promemorians avvägning till fördel för ett sannolikt högre valdeltagande väger över risken för röjd valhemlighet i enstaka fall, men vill påpeka att valhemligheten endast kan röjas i samband med den slutliga sammanräkningen. Risken kan, enligt samfälligheten, ytterligare minskas genom att markeringarna i röstlängden får göras så att det i efterhand inte går att se vilkas förtidsröster som har inkommit till den

slutliga sammanräkningen, t.ex. genom att det utformas rutiner i kyrkostyrelsens närmare bestämmelser om direkta val att inte samma person ska hantera den röstandes namnuppgifter, röstkort och de avlämnade rösterna.

Stiftsstyrelsen i Lunds stift motsätter sig inte förslaget, men menar att nuvarande valsystem i och för sig lämnar "ganska hyggliga" förutsättningar för den som vill delta i kyrkovalet, att faktiskt göra det. Detta innebär, enligt stiftet, att målgruppen är förhållandevis begränsad, men att enda möjligheten att få reda på i vilken utsträckning målgruppen skulle utnyttja de föreslagna utökade möjligheterna i kyrkovalet torde vara att genomföra ändringarna och utvärdera resultatet av desamma. När det gäller risken för valhemlighetens röjande anser stiftet vidare att de argument som förs fram i promemorian inte är helt övertygande, eftersom det med fog kan förutsättas att antalet röster som räknas först vid den slutliga sammanräkningen kommer att öka och att detta torde innebära att risken för ett röjande ökar. Vidare menar stiftet att belastningen för stiftet kommer att öka i högre grad än vad som anges i promemorian, att tillförligheten av det preliminära valresultatet kommer att minska och att påbörjandet av den slutliga sammanräkningen med stor sannolikhet kommer att fördröjas.

Stiftsstyrelsen i Härnösands stift avstyrker förslaget och menar att antalet fler möjliga röstande inte står i proportion till det extra arbete som skulle uppstå för stift och valnämnder samt med hänsyn till att utfallet av den preliminära sammanräkningen skulle påverkas något.

Stiftsstyrelsen i Skara stift, som tillstyrker förslaget, anser att de förslag som lagts fram i promemorian i allra högsta grad är lämpliga förändringar för att modernisera, förenkla och förtydliga kyrkovalsprocessen både gentemot valorganisationen och gentemot de röstberättigade. Stiftsstyrelsen konstaterar dock att ingen analys gjorts av de ekonomiska konsekvenserna för pastorat och församlingar som föreslagen utökning av förtidsröstningen medför.

3.2.2.1 Problemformulering

Enligt gällande bestämmelser, som redogjorts för tidigare, är det inte möjligt att på valdagen rösta utanför vallokalen i sitt eget valdistrikt eller utanför ett särskilt röstmottagningsställe som anordnats inom den egna valnämndens ansvarsområde. Den som inte har möjlighet att ta sig till en sådan lokal och som inte brevröstat genom postbefordran så att försändelsen når stiftsstyrelsen senast onsdagen före valdagen, eller ordnat eller kunnat ordna med brevröstning genom bud på valdagen, är således från och med onsdagen före valdagen beskuren alla möjligheter att rösta i kyrkovalet förutsatt att valnämnden inte anordnat något särskilt röstmottagningsställe. Detta har främst ansetts kunna utgöra ett hinder för barn och unga vuxna med rösträtt som befinner sig t.ex. på studieorter och kanske inte har hunnit få rätt folkbokföringsadress, men även för andra grupper.

I samband med genomförandet av 2013 års kyrkoval riktades kritik mot valsystemet för att väljare, som på valdagen ville rösta, nekades att rösta därför att de inte befann sig på "rätt" plats. Fråga har därmed uppkommit om det inom ramen för det befintliga valsystemet går att utöka möjligheterna att rösta i kyrkovalet till och med valdagen oavsett var i landet en väljare befinner sig.

3.2.2.2 Förslaget om förtidsröstning

En grundläggande utgångspunkt måste enligt kyrkostyrelsen vara att röster som avges i en lokal inom den egna valnämndens område ska transporteras till rätt vallokal i syfte att så många röster som möjligt ska vara del av den preliminära

sammanräkningen. Övriga röster skickas till det stift inom vilket den röstberättigade har rösträtt och dessa röster kommer då endast att prickas av mot röstlängden och räknas i samband den slutliga sammanräkningen.

En röst som avges i en lokal för förtidsröstning på valdagen kommer dock, av förklarliga skäl, i många fall inte att kunna transporteras till rätt vallokal innan den preliminära sammanräkningen påbörjas. Enligt 52 § i kyrkostyrelsens beslut (SvKB 2012:18) med närmare bestämmelser om direkta val (tidigare 38 kap. 53 § i kyrkoordningen) ska stiftsstyrelsen behålla de ytterkuvert med förtidsröster som kommer till den så sent att de beräknas inte kunna vara hos valförrättarna innan tiden för röstmottagningen i vallokalen har gått ut. Det innebär således att dessa röster inte kommer att utgöra en del av den preliminära sammanräkningen. Om förtidsröster, som inte avser röster inom den egna valnämndens ansvarsområde, lämnats i stor omfattning kan detta medföra att utfallet av det preliminära valresultatet kan påverkas något. Om sådana röster å andra sidan lämnats i liten omfattning kan det medföra en risk för valhemlighetens röjande.

Mot bakgrund av den nu sagda kan det konstateras att önskemålet om att förlänga tiden för förtidsröstning i första hand måste vägas mot risken för valhemlighetens röjande.

Risken för valhemlighetens röjande uppstår när det rör sig om ett relativt litet antal röster för ett visst valområde där förtidsrösterna ska prickas av mot röstlängden och bli en del av den slutliga sammanräkningen. Om det preliminära resultatet och det slutliga resultatet sedan utvisar att t.ex. endast en nomineringsgrupp fått fler röster vid den slutliga sammanräkningen kan slutsatsen dras att det antingen beror på felräkning vid den preliminära sammanräkningen eller att ökningen, för det fall den motsvaras av det tillkommande antalet avgivna förtidsröster, beror på förtidsrösterna. I en sådan situation föreligger alltså en risk för valhemlighetens röjande. Redan idag kan det, trots att förtidsröstningen avslutas onsdagen före valdagen, inträffa att förtidsröster kommer så sent till stiftet att de beräknas inte kunna vara hos valförrättarna innan tiden för röstmottagningen i vallokalen har gått ut och därför behålls hos stiftet. Den ovan nämnda risken för valhemlighetens röjande kan således konstateras redan föreligga idag även om den torde vara liten.

Det finns inom ramen för befintligt valsystem endast tre alternativ för att helt eliminera risken för valhemlighetens röjande, nämligen antingen att avskaffa förtidsröstningen eller den preliminära sammanräkningen eller att ytterligare tidigarelägga den sista dagen som förtidsröster får avges. Inget av dessa alternativ framstår enligt kyrkostyrelsen, mot bakgrund av den kritik som framkom i detta avseende vid 2013 års val, som reella alternativ.

Genom att möjliggöra förtidsröstning fram till och med valdagen skulle visserligen risken för valhemlighetens röjande inte helt kunna undanröjas men jämfört med dagens situation skulle den, som påpekas i promemorian, faktiskt kunna antas minska eftersom det kan antas att antalet förtidsröster som behålls på stiftet och som räknas först vid den slutliga sammanräkningen ökar. Sedan år 2003 har också, i huvudsak genom de strukturförändringar som trädde ikraft den 1 januari 2014, antalet små valområden blivit färre genom att direkta val inte genomförs till församlingar i pastorat.

Endast *Stiftsstyrelsen i Härnösands stift* har motsatt sig att förtidsröstning till och med valdagen ska införas. Som skäl anför stiftet att antalet fler röstande inte står i proportion till det extra arbete som skulle uppstå för stift och lokal nivå samt förslagets påverkan på det preliminära valresultatet. Även *Stiftsstyrelsen i Lunds stift* har, utan att motsätta sig förslaget, anført att målgruppen är förhållandevis begränsad, men att enda möjligheten att få reda på i vilken utsträckning de föreslagna

utökade möjligheterna till förtidsröstning utnyttjas torde vara att genomföra ändringarna och utvärdera resultatet. Stiftet har vidare beträffande frågan om valhemligheten anfört att de skäl som förts fram i promemorian inte är övertygande och att förslaget innebär att risken för valhemlighetens röjande ökar.

Samtliga övriga remissinstanser, inklusive Svenska kyrkans valprovsningsnämnd, har inte några invändningar mot promemorians förslag i denna del. Ett antal remissinstanser bekräftar vidare promemorians beskrivning om att den anförda problematiken med valhemligheten är befintlig.

En majoritet av remissinstanserna instämmer i den intresseavvägning som gjorts i promemorian. Kyrkostyrelsen anser dock att valhemligheten är det tyngst vägande intresset, men att intresset av att fler kan rösta också är viktigt. Eftersom risken inte kan uppfattas särskilt betydande och då den i någon mening redan kan antas föreligga är det kyrkostyrelsens mening att förslaget ändå bör genomföras. Det är vidare kyrkostyrelsens mening att intresset av att fler kan delta i kyrkovalet väger tyngre än den ökade arbetsbördan för valnämnder och stift samt det faktum att den slutliga sammanräkningen fördröjs. En ordning med möjlighet att förtidsrösta fram till och med valdagen har också den fördelen att kyrkovalet på så sätt kommer att återspegla vad som redan gäller vid allmänna val och som väljare kan antas vara väl bekanta med. Mot bakgrund av det anförda föreslår kyrkostyrelsen att det ska vara möjligt att förtidsrösta fram till och med valdagen även utanför den egna valnämndens ansvarsområde. Det innebär i förhållande till vad som nu gäller alltså även under torsdagen, fredagen och lördagen före valdagen samt under valdagen.

Stiftsstyrelsen i Skara stift konstaterar att ingen analys har gjorts av de ekonomiska konsekvenserna för pastorat och församlingar som förslagen om utökad förtidsröstning medför. Kyrkostyrelsen bedömer att det inte är möjligt att genomföra en kostnadsbedömning av förslaget, då förutsättningarna bl.a. avseende lokaler och tillgång till röstmottagare varierar. Detta skulle medföra att en sådan bedömning inte blir rättvisande. Det är kyrkostyrelsens mening att denna fråga kan omhändertas inom ramen för den kommande utvärderingen av kyrkovalet 2017. Kyrkostyrelsen föreslår vidare ett antal åtgärder, beträffande antalet förtidsröster som behålls hos stiftet och öppethållande för röstningslokaler, för att i viss mån kompensera den ökade belastning som förslaget medför för församlingar och pastorat vilka redogörs för närmare nedan, se avsnitt 3.2.2.3 och 3.2.3.4.

3.2.2.3 Ökning av antalet röster som behålls hos stiftet

Kyrkostyrelsen noterar att ett sätt att möjligen minska risken för valhemlighetens röjande och även i någon mån bidra till att kompensera den ökade bördan för valnämnderna, vore att öka antalet röster som stannar hos stiftsstyrelserna. Det skulle kunna ske genom att samtliga avgivna förtidsröster som inkommer till stiftet behålls där. Genom att samtliga förtidsröster som inkommer till rätt stift behålls av stiftet, torde mängden förtidsröster som ska räknas i den slutliga sammanräkningen öka vilket, sannolikt i de flesta fall, skulle bidra till att det finns fler röster att räkna och på så sätt skulle risken för valhemlighetens röjande bli mindre. Det skulle också medföra en minskad miljöpåverkan genom att antalet försändelser minskar. En sådan ordning får dock till konsekvens att tillförlitligheten av det preliminära valresultatet minskar ytterligare eftersom rösterna inte finns i vallokalen när den preliminära sammanräkningen görs. Det bör dock påpekas att de förtidsröster som på detta sätt skulle skickas till stiftet inte avser röster som avgetts inom den egna valnämndens ansvarsområde. De senare ska, liksom hittills, distribueras till "rätt" vallokal inom valnämndens ansvarsområde. En annan konsekvens är att belast-

ningen för valnämnderna minskar genom att det blir färre försändelser att ta emot och färre förtidsröster att räkna, medan belastningen för stiftet på motsvarande sätt ökar genom att det blir fler förtidsröster att hantera. För stiftens del skulle det också till viss del innebära minskad administration genom att stiftet inte i samma utsträckning skulle behöva skicka ut inkomna förtidsröster till valnämnderna. Även till stiftet inkomna brevröster skulle kunna omfattas för att ytterligare öka antalet röster som stannar hos stiftet. Mot bakgrund av vad som här anförts och då fördelarna med den ordning som föreslagits i promemorian, såvitt idag kan bedömas, torde överväga nackdelarna, bör förslaget genomföras.

Inte någon av remissinstanserna har uttryckligen motsatt sig förslaget i denna del. Den kritik som *Stiftsstyrelsen i Lunds stift* anført, som redovisats ovan, kan dock göras gällande även på detta förslag och *Luleå stift* har förordat att en konsekvensanalys av förslaget bör göras innan ett eventuellt beslut fattas. Det är, enligt kyrkostyrelsens uppfattning, svårt att göra en fullständigt adekvat bedömning av vilka närmare konsekvenser en ordning med att behålla fler förtidsröster på stiftet får innan en sådan ordning prövats i praktiken. Den här beskrivna ordningen, liksom förslaget om förtidsröstning i stort, kommer att ingå i den samlade utvärdering som, liksom skett vid tidigare kyrkoval, bör genomföras efter kyrkovalet 2017. Först därefter kan en mer genomgripande analys genomföras. Eftersom förfarandet inte regleras i kyrkoordningen utan i kyrkostyrelsens närmare bestämmelser lämnas här inget förslag. Det blir en uppgift för kyrkostyrelsen att göra nödvändiga anpassningar av relevanta bestämmelser i enlighet med vad som nu anförts. Kyrkostyrelsen kommer även att i övrigt, i sitt arbete med kyrkostyrelsens närmare bestämmelser, beakta de synpunkter som förts fram från vissa remissinstanser om möjliga åtgärder för att ytterligare minska risken för valhemlighetens röjande.

3.2.2.4 Övrigt

Eftersom tidpunkten för förtidsröstning förlängs bör det också vara möjligt att förlänga den tid inom vilken brevröster genom postbefordran senast ska vara inkomna till stiftet från senast onsdagen i veckan före valdagen, till senast fredagen i veckan före valdagen. Skälet till att röstning inte bör tillåtas längre än så är att det måste vara möjligt att fastställa att den avgivna brevrösten lämnats före kl. 20.00 på valdagen och för att tillförsäkra en viss marginal så att de röster som avgivits hunnit distribueras till stiftsstyrelserna före den slutliga sammanräkningen. Det ska vara möjligt att lämna brevröst genom bud under den tid som röstmottagning sker, på motsvarande sätt som hittills varit möjligt. När det gäller vilka lokaler, utöver vallokal, som ska finnas och vissa frågor om öppethållande för dessa samt övriga närliggande frågor hänvisas till avsnitt 3.2.3.4.

3.2.3 Förenklad reglering och terminologi för röstningslokaler samt vissa anpassningar till vallagen m.m.

Kyrkostyrelsens förslag:

- Kyrkoordningens begreppsapparat beträffande lokaler för röstning anpassas till vallagens terminologi och en ny form av lokal, röstningslokal, ersätter expedition för förtidsröstning och särskilt röstmottagningsställe. Som samlingsbegrepp för vallokal och röstningslokal införs begreppet röstmottagningsställe. Som en konsekvens av detta föreslås följdändringar i ett antal bestämmelser.
- Det förtydligas under vilken tid röstning får ske i röstningslokaler före och under valdagen samt när och hur många sådana lokaler som ska finnas. Bestämmelsen om vallokalers öppethållande flyttas från kyrkostyrelsens bestämmelser till kyrkoordningen och ett mindre förtydligande görs i denna.
- Det införs vissa bestämmelser om vilka möjligheter att rösta före valdagen som ska gälla vid omval.

Upphävda paragrafer: 38 kap. 53 §§

Flyttade paragrafer: 38 kap. 51 § ska betecknas 52 §, 52 § ska betecknas 53 §

Ändrade paragrafer: 38 kap. 47, 48, 50, 52, 55, 56 och 89 §§

Ny paragraf: 38 kap. 49, 51, 51 a, 51b §§

Promemorians förslag överensstämmer i stort med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser har i huvudsak tillstyrkt promemorians förslag i denna del.

Stiftsstyrelsen i Härnösands stift tillstyrker med viss reservation den föreslagna anpassningen till vallagens terminologi, men pekar på att det kan uppstå viss begreppsförvirring då befintliga begrepp får en ny innebörd. Även *Borås pastorat* pekar på att det inledningsvis kan uppstå en viss begreppsförvirring, men att en anpassning till vallagen är naturlig och att enhetlighet är positivt. Även *Södertälje pastorat* pekar på en viss risk för felaktiga tolkningar.

Stiftsstyrelsen i Härnösands stift pekar vidare på att kravet att det i varje röstningslokal ska finnas tillgång till kandidatförteckningar även för andra valområden än den egna valnämndens innebär ett krav på uppkoppling mot internet, vilket inte är en självklarhet på glesbygden och kan medföra att färre röstningslokaler kommer att anordnas samt att möjligheten att anordna mobila röstningslokaler kan minska.

Stiftsstyrelsen i Stockholms stift tillstyrker förslaget, men pekar på att det kan finnas anledning att förtydliga vilka öppettider som ska gälla för röstningslokal på valdagen och att en förenkling av begreppsapparaten och anpassning till vallagen är positivt för såväl de röstberättigade som för valförrättare och röstmottagare.

Uppsala stift tillstyrker förslaget, men framhåller vikten av bestämmelsen att samråd med kyrkoherden ska ske när det gäller bemanning av röstningslokal under öppettiderna. Även *Strängnäs stift* anför att samrådet bör omfatta frågan om öppethållande av röstmottagningsställe. Strängnäs stift föreslår vidare att formuleringen ”efter samråd” bör behållas.

Södertälje pastorat har efterfrågat motiven till den i promemorian förändrade formuleringen gällande samråd inför beslut. Pastoratet anför vidare att det kan finnas anledning att förtydliga innebörden av vardag i bestämmelserna om röstningslokaler, att valnämndens beslut om öppethållande av vallokal torde kräva ett samråd med kyrkoherden, att termen ”pastoratets huvudgudstjänst” i bestämmelsen om vallokalers öppethållande kan vålla vissa problem och att det även beträffande röst-

ningslokaler uttryckligen bör framgå att det är valnämnden som får väcka frågan om undantag från kraven på öppethållande.

Även *Göteborgs kyrkliga samfällighet* lyfter frågan om vallokalers öppet-hållande relaterat till församlingens eller pastoratets huvudgudstjänst. Samfälligheten menar att begreppet huvudgudstjänst med de stora förändringar som skett med anledning av strukturbeslutet fått en ny innebörd, vilket innebär att valnämnden skulle behöva besluta om vilken av pastoratets gudstjänster som ska anses vara huvudgudstjänst och under vilken tid vallokalen i en församling i så fall ska hållas stängd eller öppen under andra tider på dagen när det är huvudgudstjänster i andra församlingar i pastoratet. Av dessa skäl föreslår samfälligheten införande av en bestämmelse som reglerar att vallokalen inte behöver vara stängd under församlingens huvudgudstjänst, förutsatt att röstningsprocessen inte innebär märkbar störning av gudstjänsten. Samfälligheten pekar vidare dels på att det för en väljare i en röstningslokal endast bör vara möjligt att få del av grupp- och kandidatförteckningen för det val där han eller hon är röstberättigad och inte som promemorian föreslagit ”alla val”, dels att valnämnden i kyrkoordningen bör ges ett avgörande inflytande angående vilka röstningslokaler som ska finnas på väljarnas röstkort.

3.2.3.1 Inledning

Kapitel 38 om direkta val i kyrkoordningen bygger i stor utsträckning på vallagen och har vid ett antal tillfällen ändrats och anpassats efter denna. Vallagen genomgick under första halvan av 2000-talet en omfattande revidering som resulterade i att en ny vallag trädde ikraft den 1 januari 2006. Att vid genomförandet av kyrkovalet kunna ansluta till vad som gäller vid de allmänna valen kan, enligt kyrkostyrelsens mening, antas göra det enklare för såväl väljare som valfunktionärer. I stor utsträckning är ordalydelsen densamma i kyrkoordningen som i vallagen.

Tillkomsten av en ny vallag har därför vid några tillfällen givit anledning till översyn och ändringar av kyrkoordningens bestämmelser om direkta val, framför allt vid 2007 och 2011 års kyrkomöten. För en närmare redogörelse av vilka förändringar som då genomfördes hänvisas till bl.a. Organisationsutskottet betänkande O 2007:5, kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2011:3 samt Organisationsutskottet betänkande O 2011:1. När det gäller anpassning till vallagen bör dock framhållas att kyrkovalet och utformningen av bestämmelserna i kyrkoordningen inte är beroende av de regler som gäller för allmänna val. Vid en prövning av om en anpassning till vallagen bör göras torde dock den principiella inställningen vara att så länge det i grunden är fråga om samma valsystem är det bra om det råder en överensstämmelse mellan kyrkoordningen och vallagen, eftersom det underlättar genomförandet av valet (jfr *Välja med förtroende*, SKU 2006:2, s. 134).

Kyrkomötet 2013 gav kyrkostyrelsen i uppdrag att påskynda en översyn av kyrkoordningen och Svenska kyrkans bestämmelser. Kyrkorättsutskottet anförde i sitt betänkande (bet. Kr 2013:3) att arbetet med kyrkoordningen framför allt ska ”handla om en kontinuerlig strävan att uppnå ett regelverk som är ändamålsenligt, enkelt att tillämpa för alla Svenska kyrkans nivåer och som syftar till att skapa goda förutsättningar för utförandet av den grundläggande uppgiften”.

2013 års kyrkomöte gav vidare kyrkostyrelsen ett mera specifikt uppdrag att återkomma med eventuella förslag till ändringar som kan vara lämpliga och som berör de kyrkliga valens administration (Organisationsutskottets betänkande O 2013:14).

Enligt kyrkostyrelsen kan det, mot den här angivna bakgrunden och mot bakgrund av det förslag om förtidsröstning, som kyrkostyrelsen lägger fram i denna skrivelse, finnas skäl att även göra vissa övriga anpassningar och justeringar av bestämmelserna i kyrkoordningen.

3.2.3.2 Behovet av två olika lokaler för förtidsröstning

Det kan, om endast tidpunkten för förtidsröstning justeras i enlighet med förslaget i avsnitt 3.2.2, enligt gällande bestämmelser inom en valnämnds områden finnas tre olika typer av lokaler öppna för röstning på valdagen; vallokal, särskilt röstmottagningsställe och expeditioner för förtidsröstning. Frågan kan ställas om detta är en ändamålsenlig ordning, dels mot bakgrund av de förväntningar kyrkomötet uppställt på kyrkostyrelsens arbete med det inomkyrkliga regelverket men också, som framhålls i promemorian, mot bakgrund av att den gällande ordningen skiljer sig från den som gäller vid allmänna val.

När frågan om att anpassa kyrkoordningens terminologi gällande lokaler för röstning till vallagens, berördes av Demokratiutredningen var frågan om förtidsröstning till och med valdagen inte aktuell. Kyrkostyrelsen delar utredningens uppfattning att med den ordningen som gäller idag finns det skäl att behålla nuvarande terminologi. Motivet härför är, vilket också Demokratiutredningen framhöll, att det i viss utsträckning gäller olika bestämmelser för de olika slagen av lokaler för röstning. I relativt stor utsträckning är dock det praktiska röstningsförfarandet vid en expedition för förtidsröstning och ett särskilt röstmottagningsställe som anordnats före och under valdagen liknande. En väljare måste ha med sitt röstkort, röstkortet ska tillsammans med väljarens röst placeras i ett kuvert som ska distribueras till någon annan plats än den lokal där rösten lämnas. Den stora skillnaden är att på en expedition för förtidsröstning får väljare från hela landet rösta i vilket val som helst i hela landet medan särskilda röstmottagningsställen är begränsade till att ta emot röster från de röstberättigade inom den egna valnämndens ansvarsområde.

Om ingen ändring görs beträffande terminologi och strukturen på lokaler för röstning samtidigt som möjlighet till förtidsröstning i enlighet med kyrkostyrelsens förslag i denna skrivelse införs, skulle detta innebära att det på valdagen finns två olika typer av lokaler där förtidsröster kan lämnas fram till och med valdagen; en lokal (särskilt röstmottagningsställe) som avser endast den egna valnämndens ansvarsområde och en som avser hela landet (expedition för förtidsröstning). Därutöver ska det på valdagen finnas vallokaler i samtliga valdistrikt.

Med det förslag som kyrkostyrelsen lägger fram i denna skrivelse om att förlänga tiden för förtidsröstning framstår det med hänsyn till att de skillnader som finns särskilda röstmottagningsställen och expeditioner för förtidsröstning är förhållandevis små, inte längre som ändamålsenligt att upprätthålla båda dessa två typer av lokaler. Det kan, som framhålls i promemorian, tvärtom antas att en sådan fortsatt åtskillnad inte förenklar kyrkovalets genomförande utan istället bidrar till att försvåra för valnämnderna, stiftsstyrelserna, valadministrationen i övrigt och framför allt för väljarna. Kyrkostyrelsen kan konstatera att inte någon av remissinstanserna har motsatt sig förslaget i denna del. Mot bakgrund härav föreslår kyrkostyrelsen att det endast ska finnas en typ av lokal där förtidsröstning kan ske under den tid det ska vara tillåtet.

Med hänsyn till att det föreslås att det endast ska finnas en typ av lokal för förtidsröstning måste också kyrkoordningens terminologi i detta avseende ändras. *Stiftsstyrelsen i Härnösands stift, Borås pastorat och Södertälje pastorat* har dock pekat på en risk för begreppsförvirring när vissa i kyrkoordningen redan befintliga begrepp byter innebörd. Kyrkostyrelsen konstaterar att den terminologi som föreslagits i promemorian överensstämmer med den som gäller enligt vallagen. Det framstår, enligt kyrkostyrelsens mening, inte som ändamålsenligt att utan goda grunder nyttja en annan terminologi beträffande de kyrkliga valen. Kyrkostyrelsen har förståelse för att ett byte av begrepp inledningsvis kan medföra en viss begrepps-förvirring, men med goda informationsinsatser bör den risken kunna motverkas. Sammantaget ser kyrkostyrelsen inte några bärande skäl mot att anpassa kyrkoordningens terminologi till vallagens i denna del. Kyrkostyrelsen föreslår därför att den lokal som ska ersätta både *expedition för förtidsröstning* och *särskilt röstmottagningsställe*, i likhet med vallagens terminologi, ska benämnas *röstningslokal*.

Eftersom begreppet röstningslokal i dag används i kyrkoordningen som samlingsbegrepp för samtliga de lokaler där det är möjligt att rösta måste ett nytt samlingsbegrepp införas. För att uppnå överensstämmelse med den begreppsapparat som gäller enligt vallagen föreslås att kyrkoordningens samlingsbegrepp *röstningslokal* ersätts med begreppet *röstmottagningsställe*. Detta föranleder ändringar i kyrkoordningen och förutsätter också följdändringar i kyrkostyrelsens närmare bestämmelser om direkta val.

Avsikten med det förslag som kyrkostyrelsen här lämnar är endast att den röstning som hittills kunnat ske på en expedition för förtidsröstning och på ett särskilt röstmottagningsställe, där ett sådant anordnats, istället ska ske i en "röstningslokal". En grundläggande utgångspunkt för förslaget är därför att förändringen i fråga om *antalet* lokaler för förtidsröstning inte nödvändigtvis behöver medföra någon väsentlig praktisk skillnad mot den ordning som gäller idag.

Det ska – precis som varit fallet med en expedition för förtidsröstning – under den tid förtidsröstning får ske finnas minst en röstningslokal i varje församling, eller om församlingen ingår i ett pastorat, i pastoratet, enligt den indelning som gäller den 1 januari året efter valåret. En skillnad mot tidigare är dock att förtidsröstning, enligt det förslag kyrkostyrelsen lämnar i avsnitt 3.2.2 ovan, ska kunna ske ända fram till och med valdagen.

Valnämnden ska besluta vilken lokal som före och under valdagen ska vara den obligatoriska röstningslokalen. Valnämnden får också besluta att fler röstningslokaler ska anordnas före och/eller under valdagen. Inom ramen för beslutet att anordna en sådan lokal ska valnämnden också ange var en sådan lokal ska vara belägen.

Det ska, liksom hittills varit möjligt beträffande särskilda röstmottagningsställen, kunna anordnas röstningslokaler i en lokal av tillfällig natur, t.ex. på ett torg, eller möjliggöra ambulerande röstmottagning på en buss eller liknande. Det väsentliga är att de krav som finns beträffande t.ex. utrustning och skydd av valhemligheten upprätthålls.

Den väljare som ska rösta i en röstningslokal måste ha med sitt röstkort för att kunna rösta. En väljare som röstar i en röstningslokal ska också rösta samtidigt i samtliga de val som väljaren avser att delta i. Inte heller detta innebär någon praktisk skillnad mot vad som gäller idag.

Den största skillnaden består således i att det i samtliga röstningslokaler, till skillnad från vad som nu gäller för ett särskilt röstmottagningsställe, ska vara möjligt att rösta i val även utanför den egna valnämndens ansvarsområde.

När det gäller tillgången till grupp- och kandidatförteckningar ska såväl de bestämmelser som gällt för särskilda röstmottagningsställen som för expeditioner för förtidsröstning gälla för en röstningslokal. Det innebär att det, för att underlätta röstning för dem som röstar inom den egna valnämndens ansvarsområde, ska finnas upptryckta grupp- och kandidatförteckningar för de valkretsar som valdistriktet hör till. *Göteborgs kyrkliga samfällighet* har påpekat att en väljare endast behöver ha tillgång till grupp- och kandidatförteckningar för den valkrets där han eller hon är röstberättigad och inte, såsom föreslagits i promemorian, alla val. Kyrkostyrelsen instämmer i samfällighetens synpunkt och konstaterar att skyldigheten visserligen i praktiken innebär att valnämnden i en röstningslokal ska kunna tillhandahålla grupp- och kandidatförteckningar för alla val, men att en väljare endast behöver möjlighet att ta del av grupp- och kandidatförteckningarna för den valkrets där väljaren är röstberättigad. Detta motsvarar den redan gällande bestämmelsen för expedition för förtidsröstning. Det innebär dock i praktiken att det måste vara möjligt att ta del av grupp- och kandidatförteckningar som finns på internet i en röstningslokal. Detta torde dock i stor utsträckning motsvara vad som i praktiken hittills gällt. Dessutom ska det, vilket även idag gäller för såväl särskilda röstmottagningsställen som för expeditioner för förtidsröstning, också finnas blanka valsedlar för vart och ett av valen.

3.2.3.4 Öppettider för röstmottagningsställen m.m.

När det gäller de nuvarande kraven på öppettider för särskilda röstmottagningsställen och expeditioner för förtidsröstning kan konstateras att minimikraven skiljer sig åt mellan de olika typerna av lokaler. Ett särskilt röstmottagningsställe måste vara öppet under minst två timmar. En expedition för förtidsröstning ska hålla öppet under minst tre timmar samt därutöver hålla öppet minst en dag vardera veckan under den tid röstning får ske mellan klockan 17.00 och 20.00.

Av naturliga skäl kan inte, när de två typerna av lokaler slås samman, de gällande differentierade minimikraven för öppettider fortsätta gälla. Som anförts ovan är avsikten med förslaget att det ska medföra så liten praktisk skillnad som möjligt. Därför föreslås att kravet på utökade öppettider en dag vardera veckan endast ska gälla den obligatoriska röstningslokal som måste finnas i varje församling eller varje pastorat och inte övriga röstningslokaler. Förslaget innebär att en av röstningslokaler i varje församling och pastorat minst en dag vardera veckan under den tid röstning får ske ska hålla öppet mellan klockan 17.00 och 20.00. Denna lokal ska vidare hålla öppet varje vardag under den tid röstning får ske och valdagen. Det ska dock vara möjligt att även hålla röstningslokalen öppen söndagen före valdagen men, liksom vad som hittills gällt för en expedition för förtidsröstning, ska detta inte vara en skyldighet. Det är naturligtvis fritt för valnämnden att besluta att även fler lokaler ska hålla öppet dessa tider under den tid röstning i röstningslokal får ske.

När det sedan gäller vilket minimikrav som i övrigt ska gälla för den obligatoriska röstningslokalen och övriga röstningslokaler, när sådana anordnats, kan följande noteras. Det förslag om förtidsröstning fram till och med valdagen, som kyrkostyrelsen lämnar i avsnitt 3.2.2 i denna skrivelse innebär i sig ett utökat krav på öppethållande eftersom lokalerna måste vara öppna även under torsdagen, fredagen och lördagen före valdagen samt under valdagen. Detta innebär naturligtvis en ökad belastning för valnämnderna. Om minimikravet på öppethållande för en expedition för förtidsröstning ska gälla skulle endast öppethållandet under fyra ytterligare dagar innebära en ökning av kyrkoordningens minimikrav med 12 timmar, från sammanlagt 27 till 39 timmar, exkluderat kravet på öppethållande minst en dag

vardera veckan mellan klockan 17.00 och 20.00. Det skulle också innebära en ökning av minimikravet för röstningslokaler som tidigare anordnats som särskilda röstmottagningsställen, vilket kan antas få en negativ påverkan på antalet röstningslokaler som anordnas. Om istället det minimikrav på öppethållande under två timmar som hittills gällt för särskilda röstmottagningsställen ska gälla, skulle kyrkoordningens minimikrav istället uppgå till totalt 26 timmars öppethållande under den tid som röstning får pågå, ej inräknat kravet på öppethållande minst en dag vardera veckan mellan klockan 17.00 och 20.00. Det skulle, jämfört med kyrkoordningens nuvarande minimikrav om 27 timmars öppethållande under perioden, innebära en *minskning* med en timme.

Med hänsyn till vad som nu anförts och med hänsyn till att förslaget medför krav på öppethållande under fler antal dagar framstår det som rimligt att minimikravet för öppethållande bestäms till minst två sammanhängande timmar. Förslagen medför sammantaget, sett till antalet reglerade minimiöppettider, en minskad belastning för valnämnderna. Stiftsstyrelsen föreslås, i likhet med vad som idag gäller för öppetider på en expedition för förtidsröstning, efter ansökan av valnämnden, kunna inskränka öppetiderna för en röstningslokal i ett enskilt fall. I denna del har dock en mindre terminologisk justering skett för att uppnå terminologisk överensstämmelse med regleringen av vallokalers öppethållande, i likhet med vad Södertälje pastorat påpekat.

Södertälje pastorat har även pekat på att det kan finnas anledning att förtydliga innebörden av bland annat begreppet vardag i promemorians förslag till bestämmelser om röstningslokaler. Därtill har *Stiftsstyrelsen i Stockholms stift* pekat på att det kan finnas anledning att på motsvarande sätt i bestämmelserna förtydliga vilka öppetider som ska gälla för röstningslokaler. Kyrkostyrelsen instämmer i de synpunkter som framförts och har därför föreslagit vissa förtydliganden kring vad som ska gälla för röstningslokaler. Bestämmelserna kommenteras närmare i avsnitt 3.4. Det kan dock noteras att med vardag avses måndag – lördag.

När det gäller öppethållande av vallokaler föreslås ingen ändring i sak. Eftersom bestämmelsen om öppethållande har karaktären av grundläggande bestämmelse för valets genomförande och då det framstår som ändamålsenligt att reglera öppethållande för samtliga typer av röstmottagningsställe i samma regelverk, föreslår kyrkostyrelsen dock att bestämmelsen om öppethållande av vallokaler flyttas från kyrkostyrelsens närmare bestämmelser till kyrkoordningen. Vidare föreslås en mindre justering i bestämmelsen som innebär att stiftsstyrelsens möjlighet att inskränka en vallokals öppetider på ett tydligare sätt inte ska omfatta tiden mellan klockan 18.00 och 20.00. Justeringen innebär i övrigt inte någon förändring jämfört med vad som gäller idag.

Göteborgs kyrkliga samfällighet har föreslagit att huvudregeln enligt kyrkoordningen istället borde vara att en vallokal får hållas öppen under huvudgudstjänst. Kyrkostyrelsen kan konstatera att denna fråga inte i sak behandlas i promemorian utan att bestämmelsen i denna del är överförd från kyrkostyrelsens närmare bestämmelser. I den gällande bestämmelsen finns en möjlighet att ansöka om undantag från kravet om öppethållande. Denna möjlighet infördes inför 2013 års kyrkoval och fanns med i den utvärdering av kyrkovalet som genomfördes. Av utvärderingen framgår bl.a. att minst 98 ansökningar om sådana undantag prövades av stiftsstyrelserna och att ingen av dessa avslogs. Mot bakgrund av möjligheten att i enskilt fall ansöka om undantag från kravet på öppethållande under huvudgudstjänst finns det enligt kyrkostyrelsens mening tillräckligt goda möjligheter att anpassa öppetiderna med utgångspunkt i lokala förhållanden. Det är således kyrkostyrelsens mening att huvudregeln ska vara oförändrad.

Södertälje pastorat och *Göteborgs kyrkliga samfällighet* har anført att det i gällande bestämmelser befintliga begreppet ”pastoratets huvudgudstjänst” kan vara problematiskt. Av 17 kap. 3 § i kyrkoordningen framgår att det i varje församling som inte ingår i ett pastorat och i varje pastorat ska firas en huvudgudstjänst alla söndagar och kyrkliga helgdagar om inte domkapitlet för visst tillfälle har medgivit något annat. I kyrkostyrelsens skrivelse, KsSkr 2012:5, *Strukturfrågor* s. 139 anges att ”[n]är det talas om att fira huvudgudstjänst i ett pastorat är det egentligen fråga om huvudgudstjänst i någon eller några av församlingarna i pastoratet”. Det innebär att det saknas skäl att i bestämmelsen om vallokalers öppethållande relatera till något annat än att vallokalen för ett valdistrikt i en församling ska hållas stängd under församlingens huvudgudstjänst. Kyrkostyrelsen föreslår därför att bestämmelsen ska korrigeras i enlighet med vad som nu anförts. Även detta motsvarar enligt kyrkostyrelsen vad som hittills gällt i sak.

I likhet med vad som gäller idag för expedition för förtidsröstning, ska ett beslut om röstningslokal föregås av ett samråd med kyrkoherden. Kyrkostyrelsen föreslår dock att det samma även ska gälla vallokaler. *Södertälje pastorat* har anført att för att valnämnden ska kunna besluta om öppethållande i vallokalen torde ett samråd med kyrkoherden krävas. Kyrkostyrelsen instämmer i denna synpunkt och föreslår därför att samrådsskyldigheten inte endast ska omfatta beslut om röstmottagningsställen utan även deras öppethållande. En ny bestämmelse som särskilt erinrar om skyldighet för valnämndens att samråda med kyrkoherden införs därför.

Stiftsstyrelsen i Strängnäs stift menar att bestämmelsen borde kvarstå oförändrad med lokutionen ”efter samråd”. *Södertälje pastorat* har efterfråga skälen till att lydelsen i denna del förändras. I nu gällande 50 § tredje stycket anges att ”[v]alnämnden ska efter samråd med kyrkoherden besluta på vilken eller vilka expeditioner i en församling eller ett pastorat som förtidsröstning ska ske”. Denna regel anger dels att valnämnden har att fatta ett beslut, dels att ett visst formkrav gäller för beslutet, nämligen att beslutet ska fattas ”efter samråd” med kyrkoherden. Den nu föreslagna bestämmelsen innehåller inte lokutionen ”efter samråd”, eftersom det i bestämmelsen inte samtidigt regleras någon beslutsrätt – endast en samråds-skyldighet. Kyrkostyrelsen vill dock understryka att effekten av att valnämnden ska fatta sitt beslut efter samråd och att samråd ska ske innan ett visst beslut fattas är densamma, nämligen att beslutet ska föregås av ett samråd.

Ett krav på samråd torde dock i princip redan följa av 2 kap. 9 §. Detta innebär bl.a. att det även i andra frågor som påverkar församlingens eller, om församlingen ingår i ett pastorat, pastoratets verksamhet kan finnas anledning för valnämnden att samråda med kyrkoherden.

Vidare föreslås att den bestämmelse som för närvarande finns i 18 § i kyrkostyrelsens beslut (SvKB 2012:18) med närmare bestämmelser om direkta val, som reglerar när röstmottagning ska avslutas på ett särskilt röstmottagningsställe på valdagen flyttas till kyrkoordningen och anpassas till att gälla för en röstningslokal. Förslaget innebär att det i kyrkoordningen regleras att röstmottagningen i en röstningslokal ska avslutas i sådan tid att valsedlar som ska ingå i den preliminära sammanräkningen i ett valdistrikt inom den egna valnämndens ansvarsområde kan lämnas i rätt vallokal före klockan 20.00 när vallokalerna stänger.

Slutligen föreslås ett antal övriga mindre anpassningar till vallagen, t.ex. förtydligas att väljare i första hand ska rösta i vallokalen för det valdistrikt där de finns i röstlängden. Med anledning härav har *Göteborgs kyrkliga samfällighet* lyft frågan om att i kyrkoordningen reglera att valnämnden ska ges ett avgörande inflytande i vilken ordning röstningslokalerna ska anges på en väljares röstkort. Kyrkostyrelsen anser att detta är en fråga på en sådan detaljnivå som det inte finns

anledning att reglera i kyrkoordningen, men kyrkostyrelsen kommer att belysa frågeställningen i det fortsatta arbetet med kyrkostyrelsens närmare bestämmelser.

KsSkr 2015:3

3.2.3.5 Särskilt om förtidsröstning vid omval

När det gäller möjligheten för väljare att förtidsrösta vid ett eventuellt omval har det inte tidigare funnits någon uttrycklig reglering om när förtidsröstning i dessa fall kunnat ske. Av gällande 38 kap. 53 § första stycket i kyrkoordningen framgår dock att röstning på en expedition för tidsröstning endast gäller vid ordinarie val i hela landet. Det har alltså varit en fråga för valnämnderna att med stöd av 38 kap. 50 § själva bestämma om förtidsröstning ska kunna ske på särskilda röstmottagningsställen även vid omval. Någon uttrycklig reglering av från vilken tidpunkt förtidsröstning får påbörjas vid omval har alltså inte funnits.

I syfte att vid omval möjliggöra ett enhetligt förfarande vid förtidsröstning i röstningslokaler föreslås att kyrkostyrelsen, genom en bestämmelse i 38 kap. 49 § i kyrkoordningen, ges möjlighet att fatta beslut om från och med vilken dag röstning får ske före den valdag som kyrkostyrelsen enligt 38 kap. 6 § bestämt. Eftersom ett omval kan ske i flera valkretsar eller i enbart en valkrets föreslås också kyrkostyrelsen genom en bestämmelse i 38 kap. 48 § ges mandat att bestämma om det ska vara möjligt att ha andra lokaler än vallokaler öppna före och under valdagen. Denna ordning skapar en flexibilitet i genomförandet av omval och kan bidra till att såväl förenkla som förbilliga ett omvals genomförande. Det kan också bidra till att skapa lika förutsättningar i olika delar av landet för det fall omval sker i flera valkretsar samtidigt och möjliggöra för väljare som befinner sig på någon av de platser där omval sker att förtidsrösta till det omval där väljaren själv är röstberättigad. Det senare torde emellertid endast bli aktuellt när omval måste genomföras i större omfattning.

3.2.4 Ändring av registrerad gruppbezeichnung

Kyrkostyrelsens förslag: En uttrycklig bestämmelse om ansökan om ändring av registrerad gruppbezeichnung införs i kyrkoordningen. Prövningen ska i formellt och materiellt hänseende i huvudsak motsvara den som gäller vid en nyregistrering av gruppbezeichnung, bortsett från krav på anmälan av ombud och dokumenterat stöd. I övrigt föreslås ett antal redaktionella ändringar.

Flyttade paragrafer: 38 kap. 21 § ska betecknas 23 §, 22 § ska betecknas 21 §, 23 § ska betecknas 26 §, 25 § ska betecknas 22 §, 26 § ska betecknas 27 §, 27 § ska betecknas 25 §.

Ändrade paragrafer: 38 kap. 23, 24, 25 och 27 §§

Nya paragrafer: 38 kap. 21 a, 23 a, 27 a §§

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som yttrat sig i frågan har tillstyrkt promemorians förslag.

Uppsala stift har dock anfört att det är bra att den praxis som tidigare gällt kodifieras, men att ombudsinstitutet i sig är sårbart. Uppsala stift vill därför att kyrkostyrelsen övervägar att i kyrkostyrelsens närmare beslut tydliggöra att det är lämpligt att en nomineringsgrupp utser en ersättare för ombudet, vilket enligt gällande bestämmelser är en möjlighet.

Göteborgs kyrkliga samfällighet har också framfört ett önskemål om att regler för byte av nomineringsgrupps ombud behövs.

3.2.4.1 Kyrkostyrelsens överväganden

Det kan inledningsvis konstateras att kyrkoordningen inte innehåller några uttryckliga bestämmelser som möjliggör ändring av en registrerad gruppbezeichnung. Det kan också konstateras att det trots detta har utvecklats en praxis som möjliggör en sådan ändring. I syfte att uppnå en enhetlig behandling i dessa frågor och möjliggöra förutsättningar för en rättssäker prövning föreslår kyrkostyrelsen att en uttrycklig bestämmelse om ändring av registrerad gruppbezeichnung införs i kyrkoordningen. Processen gällande ändring av gruppbezeichnung ska, liksom den praktiska hanteringen varit hos kyrkostyrelsen, i formellt och materiellt hänseende i huvudsak motsvara den som gäller vid nyregistrering av en gruppbezeichnung. Av kyrkostyrelsens principbeslut från år 2005 framgår att kyrkostyrelsen ansett att förfarandet ska inledas genom en "anmälan". Sett till terminologin i 38 kap. torde dock en anmälan ha karaktären av ett ensidigt riktat "meddelande" om ett i praktiken "fullbordat faktum" som ska resultera i att en på förhand reglerad följd ska inträffa. Som exempel kan nämnas att en anmäld kandidat ska föras upp på nomineringsgruppens lista, att en ny ordinarie ledamot ska utses eller att ett omval ska företas. Begreppet "ansöka" förekommer däremot endast i förhållande till ansökan om registrering av gruppbezeichnung. Eftersom en ändring av en registrerad gruppbezeichnung ska prövas utifrån i huvudsak samma formella och materiella bestämmelser som vid en nyregistrering bör därför begreppet "ansökan" användas även i fråga om ändring av registrerad gruppbezeichnung.

En ansökan om ändring av en registrerad gruppbezeichnung bör endast kunna göras av nomineringsgruppens ombud. Till skillnad från de krav som ställs på en ansökan om nyregistrering bör dock, av uppenbara skäl, inte några krav ställas på anmälan av ombud eller ett dokumenterat stöd.

När det gäller möjligheten att överklaga beslut i denna typ av ärenden kan konstateras att det i 38 kap. 90 § andra stycket, sjätte punkten, i kyrkoordningen anges att "beslut i ärenden om registrering av gruppbezeichnung" får överklagas särskilt. Ett beslut i ett ärende om ändring av registrerad gruppbezeichnung är att betrakta som ett beslut i ett ärende om registrering av gruppbezeichnung. Det omfattas således redan av den gällande bestämmelsen. Det kan vidare konstateras att det i 89 § första punkten anges att kyrkostyrelsen får utfärda närmare bestämmelser om registrering av gruppbezeichnung. Detta måste anses innefatta även en rätt att utfärda närmare bestämmelser avseende ändring av registrerad gruppbezeichnung.

I samband med aktuell fråga har bl.a. *Göteborgs kyrkliga samfällighet* framfört önskemål om regler för byte av nomineringsgrupps ombud och *Uppsala stift* har framfört synpunkter på att kyrkostyrelsen bör överväga att i kyrkostyrelsens närmare bestämmelser tydliggöra att det är lämpligt att en nomineringsgrupp utser en ersättare för sitt ombud. Kyrkostyrelsen konstaterar att det i Kyrkostyrelsens beslut (SvKB 2012:18) med närmare bestämmelser om direkta val finns bestämmelser om anmälan av nytt ombud och möjlighet för nomineringsgrupp att utse ersättare för ombud. Kyrkostyrelsen kommer att belysa frågeställningarna i det fortsatta arbetet med kyrkostyrelsens närmare bestämmelser.

Kyrkostyrelsens förslag: Tidpunkten för när avstämning ska göras för uppgifterna i röstlängden ändras från 45 till 30 dagar före den ordinarie valdagen. Bestämmelsen om rättelse i röstlängden ändras i enlighet med detta.

Ändrade paragrafer: 38 kap. 37, 41 och 41 a §§

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som yttrat sig över frågan har tillstyrkt promemorians förslag i denna del.

Uppsala stift har vidare anförts att det ändrade datumet lär innebära att det blir lättare för församlingarna att i mitten av augusti vara så bemannade att man kan göra nödvändiga ändringar i kyrkobokföringen innan avstämningen, jämfört med när man var tvungen att planera detta utifrån den 1 augusti.

3.2.5.1 Kyrkostyrelsens överväganden

I slutrapporten från Projektavslut Kyrkoval 2013 föreslås att tidpunkten för uttag av röstlängd ska återställas till den som gällde före 2013. Av rapporten framgår att säkerheten i hanteringen visserligen ökat på det sätt som var avsett när ändringen beslutades 2011, men att kostnaderna för hanteringen inte har påverkats nämnvärt. Reformen har även inneburit en ökad arbetsbelastning för kyrkostyrelsens valkansli under valåret. Därutöver har reformen medfört de i skrivelsen förväntade problemen för medlemmar som hinner flytta under tiden mellan uttaget och valdagen. Det har vidare skett en teknikutveckling som innebär att den tidspress som anfördes som ett motiv för förändringen inte längre föreligger. Enligt rapporten bedöms reformens positiva effekter inte längre överväga de negativa konsekvenser som förändringen medfört för de medlemmar som hinner flytta under aktuell period. Samtliga remissinstanser har tillstyrkt förslaget i denna del.

Mot bakgrund av vad som här anförts föreslår kyrkostyrelsen att uttag av röstlängden ska grundas på de uppgifter som finns 30 dagar före valet. Det föreslås därför att bestämmelsen i 38 kap. 37 § i kyrkoordningen om tidpunkten för uttag av röstlängd ändras i enlighet med detta och att även bestämmelsen om rättelse av röstlängd enligt 41 § ändras på motsvarande sätt. I 41 a § föreslås en språklig rättelse.

3.3 Barnkonsekvensanalys

I artikel 12 i barnkonventionen lyfts barnets rätt att bilda och uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör honom eller henne. I kyrkovalet är även barn som fyllt 16 år röstberättigade. Det kan mot den bakgrunden konstateras att de förslag som lämnas och som direkt har betydelse för väljare i kyrkovalet också i någon mån har betydelse för vissa barn. En förenkling av bestämmelserna om direkta val är mot den bakgrunden till nytta för såväl barn som vuxna i Svenska kyrkan. Den föreslagna ändringen om utökad möjlighet till förtidsröstning fram till och med valdagen bedöms vara särskilt betydelsefull för barn och unga vuxna med rösträtt. Det är därför kyrkostyrelsens mening att förslaget medför positiva konsekvenser för barn och unga vuxna. De övriga förslag som lämnas medför inte några särskilda konsekvenser för barn.

3.4 Kyrkoordiningskommentarer

38 kap. Direkta val

21 §

Bestämmelsen har fått ny beteckning. Den reglerar krav på dokumenterat stöd för ansökan om registrering av grupp-beteckning och motsvarar nu gällande 22 §.

21 a §

En ny bestämmelse har införts. Den anger att en nomineringsgrupp samtidigt med ansökan om registrering av grupp-beteckning ska anmäla ett ombud. Bestämmelsen motsvarar nu gällande 21 § fjärde stycket.

22 §

Bestämmelsen har fått ny beteckning. Den reglerar vissa krav på grupp-beteckningar och motsvarar nu gällande 25 §.

23 §

Bestämmelsen har fått ny beteckning. Den reglerar ansvarsfördelningen beträffande beslut om registrering av grupp-beteckning samt när en ansökan om en sådan registrering senast ska ha inkommit. Bestämmelsen motsvarar nu gällande 21 § första, andra och tredje styckena.

23 a §

En ny bestämmelse har införts. Den reglerar i vilken ordning en ansökan om registrering av grupp-beteckning ska prövas. Bestämmelsen motsvarar nu gällande 24 § första stycket.

24 §

Bestämmelsen reglerar avslagsgrunder för en ansökan om registrering av grupp-beteckning. Den motsvarar i huvudsak nu gällande 24 § andra och tredje styckena. En ändring i bestämmelsen har gjorts. Istället för det som tidigare angavs i tredje stycket har en strecksats tillförts med en uttrycklig avslagsgrund, som hänvisar till de krav som gäller för en betecknings innehåll enligt föreslagna 22 §. Justeringen är endast redaktionell och ingen förändring i sak är avsedd.

25 §

Bestämmelsen har fått ny beteckning. Den reglerar i huvudsak vad som ska ske före ett beslut om avslag av en ansökan om registrering av grupp-beteckning fattas och motsvarar nu gällande 27 §. En mindre justering har dock gjorts i första stycket, sista meningen, genom att hänvisningen till gällande 21 § tagits bort. Eftersom det är möjligt att byta ombud och en uttrycklig bestämmelse om ändring av registrerad grupp-beteckning nu föreslås, är det inte endast det ombud som anmälts i samband med ansökan om registrering av en grupp-beteckning som har möjlighet att inkomma med ett sådant meddelande som avses i bestämmelsen.

26 §

Bestämmelsen har fått ny beteckning och reglerar för vilka val en registrering av en grupp-beteckning gäller. Den motsvarar nu gällande 23 §.

27 §

Bestämmelsen har fått ny beteckning. Den reglerar hur länge en registrering av en grupp-beteckning gäller och när en grupp-beteckning upphör att gälla. Bestämmelsen motsvarar nu gällande 26 §. Hänvisningen till nu gällande 23 § har justerats med anledning av att denna paragraf fått en ny beteckning, 26 §.

27 a §

Bestämmelsen är ny och reglerar att ett ombud för en nomineringsgrupp får ansöka om att ändra en registrerad grupp-beteckning. Vid tillämpning av bestämmelsen ska samma formella och materiella bestämmelser tillämpas som vid nyregistrering av en grupp-beteckning, med undantag från bestämmelserna om ett visst dokumenterat stöd och kravet på att anmäla ett ombud i samband med ansökan. Det innebär bl.a. att den nya beteckningen inte får innebära förväxlingsrisk med en redan registrerad grupp-beteckning.

28 §

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak den nu gällande och reglerar tidpunkten för när en kandidatförklaring ska ha inkommit till stiftsstyrelsen. Dock har ett förtydligande gjorts om att en kandidatförklaring ska ha inkommit till stiftsstyrelsen samma dag som en anmälan om kandidater ska ha inkommit. Notera dock att en anmälan av en kandidat enligt föreslagna 28 a § endast inte ska beaktas i de fall nomineringsgruppen inte kan visa att de fått den enskilda kandidatens tillstånd att anmäla den.

28 a §

En ny bestämmelse har införts. I bestämmelsen anges att en anmälan av en kandidat inte ska beaktas om nomineringsgruppen inte kan visa att gruppen har fått kandidatens tillstånd till att anmäla den. Bestämmelsen motsvarar gällande 2 § i kyrkostyrelsens beslut (SvKB 2012:18) med närmare bestämmelser om direkta val. Det som regleras är konsekvensen av att en kandidatförklaring saknas. Bestämmelsen innebär att en nomineringsgrupp som anmält en kandidat utan att t.ex. bifoga en kandidatförklaring för kandidaten, måste ges tillfälle att visa att kandidatens tillstånd till anmälan har lämnats, t.ex. genom ett e-postmeddelande med en inskannad kandidatförklaring eller på annat sätt, även om den egenhändigt undertecknade kandidatförklaringen saknas vid den tidpunkt då den enligt den föreslagna 28 § senast skulle ha inkommit. Det är sedan stiftsstyrelsen som, inom den tidsperiod stiftsstyrelsen har att fastställa kandidatförteckningarna, ska bestämma vid vilken tidpunkt som en enskild nomineringsgrupp senast har att visa att den fått en kandidats tillstånd till anmälan. Sker inte detta inom den tid stiftsstyrelsen angett, ska kandidatens namn inte finnas med på den kandidatförteckning som stiftsstyrelsen fastställer. Kyrkostyrelsen får enligt föreslagna 89 § utfärda närmare bestämmelser om anmälan och registrering av kandidater.

Lydelsen har samtidigt delvis språkligt anpassats efter 2 kap. 12 § vallagen, med den skillnaden att det istället för "samtyckte" talas om "förklaring" i kyrkoord-

ningen. Dessa förändringar innebär inte någon skillnad i sak mot vad som redan gäller.

37 §

Motsvarar gällande bestämmelse och reglerar upprättande av röstlängd. En justering har dock skett avseende tidpunkten när uttag till grund för upprättande av röstlängder ska ske. Tidpunkten flyttas från 45 dagar före valdagen till 30 dagar före valdagen.

41 §

Motsvarar gällande bestämmelse och reglerar rättelse i röstlängd. Tidpunkten för rättelse har med anledningen av ändringen i 37 § justerats på motsvarande sätt.

41 a §

Motsvarar gällande bestämmelse och reglerar utskick av röstlängd. En mindre språklig korrigering av rättelsekaraktär har dock gjorts i sista stycket där ”att” tillförts framför ordet ”ombesörja”.

47 §

Bestämmelsen reglerar frågor om röstkort vid röstning. Den motsvarar nu gällande bestämmelse, bortsett från att ”röstningslokal” har ersatt ”särskilt röstmottagningsställe” och ”expedition för förtidsröstning”.

48 §

Motsvarar delvis gällande 48 § och reglerar var och när röstning äger rum.

Ett nytt *första stycke* har tillförts, där det på ett tydligare sätt än tidigare anges var röstning kan äga rum.

Andra stycket är nytt. Det anges nu uttryckligen att det för varje valdistrikt ska finnas en vallokal. Den har sin grund i 4 kap. 20 § andra stycket vallagen. Ändringen innebär dock ingen förändring i sak, eftersom det av gällande första stycket och 50 § första stycket indirekt framgår att det ska finnas en vallokal för varje valdistrikt. Skälet är i första hand pedagogiskt. Även om en vallokal för ett visst distrikt enligt 50 § första stycket kan vara gemensam ska det för varje valdistrikt finnas en vallokal.

Tredje stycket motsvarar delvis första stycket i nu gällande 48 §. Till skillnad från vad som nu gäller anges istället samtliga röstningsmöjligheter för väljarna under hela den period röstmottagning kan ske. Av det skälet har tredje stycket i den nu gällande bestämmelsen inarbetats i detta stycke.

Fjärde stycket är nytt, men motsvaras delvis av nu gällande 48 § andra stycket och 53 § första stycket. I bestämmelsen anges att det under den period röstning får ske i en röstningslokal och som framgår av 49 § ska finnas minst en sådan lokal i varje församling eller, om församlingen ingår i ett pastorat, i pastoratet enligt den indelning som gäller den 1 januari året efter valåret. Bestämmelsen motsvarar i praktiken det krav som tidigare fanns på att det skulle finnas minst en expedition för förtidsröstning under en viss period. Av 51 a § framgår vidare vilka lägsta krav på öppethållande som uppställs i kyrkoordningen för en röstningslokal.

Femte stycket är nytt och reglerar röstningslokaler vid omval. Bestämmelsen kan delvis jämföras med nu gällande 53 § första stycket där det anges att expedition för förtidsröstning endast behöver finnas vid ordinarie kyrkoval i hela landet. I den nu föreslagna bestämmelsen regleras att det är kyrkostyrelsen som ska bestämma om det i den valkrets som valet gäller ska vara ett krav att röstningslokaler enligt fjärde stycket ska finnas. Det finns således inget direkt krav uppställt på att den annars obligatoriska röstningslokalen måste finnas vid omval. Det har tidigare, med stöd av nu gällande 50 §, varit en fråga för valnämnderna att fritt anordna särskilda röstmottagningsställen vid omval. När nu förtidsröstning över hela landet fram till och med valdagen ska vara möjligt vid ordinarie kyrkoval skapar denna bestämmelse en möjlighet för kyrkostyrelsen att även vid omval möjliggöra förtidsröstning på ett enhetligt sätt över hela landet, för det fall ett omval i t.ex. flera kyrkomötesvalkretsar skulle bli aktuellt. Att det ska finnas *vallokaler* på valdagen även vid ett omval följer av föreslagna tredje stycket.

Sjätte stycket motsvarar nu gällande fjärde stycket. Bestämmelsen innebär nu, liksom den tidigare inneburit, att en väljare inte kan förtidsrösta på olika sätt i olika val. Det är också en följd av att väljaren när den brevröstar eller röstar i en röstningslokal måste lämna ifrån sig sitt röstkort. Eftersom bestämmelsen snarare handlar om på vilket sätt rösten lämnas, istället för tidpunkten när rösten avges, har dock begreppet knutits till detta istället för till ”före valdagen”. Det kan noteras att även detta i praktiken motsvarar vad som hittills redan gällt för de väljare som röstat på ett särskilt röstmottagningsställe på valdagen.

49 §

Bestämmelsen är ny.

Första stycket reglerar i praktiken den *period* inom vilken röstning före valdagen får ske i en röstningslokal och motsvarar, såvitt avser detta, delvis gällande 53 § där det nu anges att röstning på en expedition för förtidsröstning ska vara möjligt vid ordinarie kyrkoval i hela landet från och med den trettonde dagen före valdagen till och med onsdagen före valdagen. I den nu föreslagna bestämmelsen anges att det vid ordinarie kyrkoval ska vara möjligt för väljare att rösta i en röstningslokal från och med den trettonde dagen före valdagen till och med valdagen. Detta gäller alla väljare oavsett var väljaren befinner sig. Det kan vidare noteras, se ovan, att det av föreslagna 48 § fjärde stycket följer att det under denna period ska det finnas anordnat minst en röstningslokal i varje församling eller, om församlingen ingår i ett pastorat, i pastoratet enligt den indelning som gäller den 1 januari året efter valåret. Av 51 a § framgår härutöver vilka lägsta krav på öppethållande som enligt kyrkoordningen gäller för de röstningslokaler som anordnats.

Andra stycket är nytt och reglerar när röstning före valdagen får ske vid ett omval. Kyrkostyrelsen ska besluta från och med vilken dag förtidsröstning ska kunna ske vid omval. Bestämmelsen kan jämföras med dels föreslagna 48 § femte stycket (se ovan), dels 6 § där det anges att kyrkostyrelsen vid omval ska bestämma vilken dag som ska vara valdag. Bestämmelsen blir aktuell att tillämpa i de fall kyrkostyrelsen enligt 48 § femte stycket bestämt att det ska finnas röstningslokaler.

50 §

Bestämmelsen motsvarar delvis nu gällande 50 § och reglerar beslut om röstmottagningsställen.

Första stycket motsvarar helt nu gällande första stycket.

Andra stycket är nytt och anger uttryckligen att valnämnden ska besluta vilken lokal som ska vara den röstningslokal som, enligt 48 § fjärde stycket, ska vara röstningslokal före och under valdagen.

Tredje stycket är nytt och anger att valnämnden får besluta att anordna fler röstningslokaler före och/eller under valdagen.

51 §

Bestämmelsen motsvarar i praktiken gällande 15 § i kyrkostyrelsens beslut (SvKB 2012:18) med närmare bestämmelser om direkta val, som reglerar öppethållande av vallokaler. Några justeringar har dock gjorts.

En mindre språklig justering har gjorts i *första stycket*, där det förtydligas att den dispens som stiftsstyrelsen enligt tredje stycket kan meddela inte omfattar tidsperioden mellan kl. 18.00 och 20.00. Detta motsvarar dock gällande ordning.

Vidare har i första stycket, tredje meningen, gjorts en korrigering jämfört med den nu gällande bestämmelsen i vilken det anges att ”en vallokal ska hållas stängd under församlingens, eller om församlingen ingår i ett pastorat, pastoratets huvudgudstjänst”. Av 17 kap. 3 § i kyrkoordningen framgår att det i varje församling som inte ingår i ett pastorat och i varje pastorat ska det firas en huvudgudstjänst alla söndagar och kyrkliga helgdagar om inte domkapitlet för visst tillfälle har medgivit något annat. I kyrkostyrelsens skrivelse, KsSkr 2012:5 *Strukturfrågor* s. 139 anges att ”[n]är det talas om att fira huvudgudstjänst i ett pastorat är det egentligen fråga om huvudgudstjänst i någon eller några av församlingarna i pastoratet”. Det innebär att det saknas skäl att i bestämmelsen om vallokalers öppethållande relatera till något annat än att vallokalen för ett valdistrikt i en församling ska hållas stängd under församlingens huvudgudstjänst. Detta innebär att det enligt regelverket inte finns något formellt hinder mot att hålla vallokaler i valdistrikt inom andra församlingar i pastoratet öppna under en tid då en annan församling i pastoratet firar huvudgudstjänst.

Andra stycket anger att det är valnämnden som ska fatta beslut om vilka faktiska öppettider en vallokal ska ha, utöver de minimikrav som gäller enligt första stycket.

I likhet med vad som tidigare gällt regleras i *tredje och fjärde styckena* möjligheten för stiftsstyrelsen, med det förtydligande som berörts ovan, att efter ansökan av valnämnden i ett enskilt fall besluta om undantag från vissa krav på öppethållande. Det har även skett en terminologisk anpassning i förhållande till bestämmelsen i 51 a § femte stycket.

51 a §

Bestämmelsen är ny och reglerar öppethållande av en röstningslokal. Den ska spegla bestämmelsen i 51 § om öppethållande av vallokaler.

Första stycket motsvarar delvis nu gällande 50 § andra stycket och 53 § andra stycket som reglerar minimiöppettider för dels särskilda röstmottagningsställen, dels expedition för förtidsröstning. I första meningen regleras den obligatoriska tid som en anordnad röstmottagningslokal måste hålla öppet. Jämfört med tidigare bestämmelser har ett förtydligande gjorts att en röstningslokal alltid måste hålla öppet minst två sammanhängande timmar.

I *andra stycket* regleras att en av de röstningslokaler som anordnats ska vara öppen varje vardag under den period som röstning enligt 49 § får ske i en sådan lokal, valdagen samt därutöver, under samma period, hålla öppet minst en dag vardera veckan mellan klockan 17.00 och 20.00. Med vardag avses måndag–lördag.

Tredje stycket anger att det är valnämnden som ska fatta beslut om vilka faktiska öppettider en enskild röstningslokal ska ha, utöver de minimikrav som gäller enligt första och andra styckena.

Fjärde stycket motsvarar delvis nu gällande 18 § i kyrkostyrelsens beslut (SvKB 2012:18) med närmare bestämmelser om direkta val, som reglerar när röstmottagning ska avslutas på ett särskilt röstmottagningsställe. Bestämmelsen har flyttats till kyrkoordningen och anpassats till att gälla för en röstningslokal. Bestämmelsen innebär att röstmottagningen i en röstningslokal ska avslutas i sådan tid att valsedlar som ska ingå i den preliminära sammanräkningen i ett valdistrikt inom den egna valnämndens ansvarsområde kan lämnas i rätt vallokal före klockan 20.00 när vallokalerna stänger.

Femte stycket reglerar motsvarande situation som nu gällande 53 § tredje stycket. Det har dock skett en terminologisk anpassning i förhållande till bestämmelsen i 51 § tredje och fjärde styckena. Bestämmelsen ger stiftsstyrelsen en möjlighet att på samma sätt som tidigare gällande en expedition för förtidsröstning, efter ansökan från valnämnden i ett enskilt fall besluta om undantag från de öppettider för röstningslokal som anges i första och andra styckena.

51 b §

Bestämmelsen är ny, men motsvarar delvis gällande 50 § tredje stycket. Den erinrar om att valnämnden, innan ett beslut om röstmottagningsställena och öppethållande för dessa tas, ska samråda med kyrkoherden. Bestämmelsen träffar alla röstmottagningsställena och dessas öppethållande. Den är därigenom vidare än den nu gällande bestämmelsen, som endast avser beslut om på vilken eller vilka expeditioner i en församling eller ett pastorat som förtidsröstning ska ske. Ett krav på samråd torde dock i princip redan följa av 2 kap. 9 §. Detta innebär bl.a. att det även i andra frågor som påverkar församlingens eller, om församlingen ingår i ett pastorat, pastoratets verksamhet kan finnas anledning för valnämnden att samråda med kyrkoherden.

52 §

Bestämmelsen motsvarar delvis nu gällande 51 § och reglerar frågor om grupp- och kandidatförteckningar samt blanka valsedlar på röstmottagningsställena.

Första stycket motsvarar gällande första stycket.

Andra stycket motsvarar delvis gällande andra stycket. Bestämmelsen innebär att det ska finnas upptryckta grupp- och kandidatförteckningar för vissa valkretsar i röstningslokalerna, som utgår från var lokalen är belägen. Skälet till detta är att underlätta röstning för de som röstar inom den egna valnämndens ansvarsområde.

Tredje stycket motsvarar delvis nu gällande tredje stycket men har anpassats till att röstmottagning i en röstningslokal kan ske till och med valdagen. Det innebär att valnämnden ska tillhandahålla grupp- och kandidatförteckningar för alla val och att väljaren ska ha möjlighet att ta del av grupp- och kandidatförteckningen för den valkrets där han eller hon är röstberättigad. Det sistnämnda innebär i praktiken att det måste vara möjligt att i en röstningslokal ta del av de grupp- och kandidatförteckningar som finns på internet. Även detta torde dock motsvara vad som i praktiken hittills gällt. Vidare ska det i röstningslokaler finnas blanka valsedlar för vart och ett av valen.

53 §

Bestämmelsen har fått ny beteckning och motsvarar gällande 52 §. Den reglerar att valnämnden ska utse valförrättare och röstmottagare.

54 §

Bestämmelsen motsvarar den nu gällande och reglerar brevröstning genom postbefordran.

En justering har dock gjorts i *tredje stycket*, där tidpunkten för när brevröster genom postbefordran senast ska vara inkomna till stiftet ändras från senast onsdagen i veckan före valdagen, till senast fredagen i veckan före valdagen. Skälet till detta är att det är möjligt att rösta i röstningslokaler i hela landet till och med valdagen. Anledningen till att brevröstning inte bör tillåtas längre tid än vad som föreslagits är att det måste vara möjligt att fastställa att den avgivna brevrösten lämnats före kl. 20.00 på valdagen. Det måste också finnas viss marginal så att de röster som avgivits hinner distribueras till stiftsstyrelserna före den slutliga sammanräkningen.

55 §

Motsvarar gällande bestämmelse och reglerar brevröstning genom bud. Begreppet ”röstningslokal” i *andra stycket* har dock ersatts med det nya samlingsbegreppet ”röstmottagningsställe”.

56 §

Motsvarar gällande bestämmelse och reglerar brevröstning genom bud. En anpassning har dock skett i *andra stycket* med anledning av avskaffandet av benämningarna ”särskilt röstmottagningsställe” och ”expedition för förtidsröstning”.

89 §

Motsvarar gällande bestämmelse och reglerar i vilka frågor som kyrkostyrelsen får utfärda närmare bestämmelser.

Kyrkostyrelsen har i *första punkten* givits ett uttryckligt bemyndigande att utfärda bestämmelser i frågor om anmälan av kandidater.

I *femte punkten* har kyrkostyrelsen givits befogenhet att utfärda bestämmelser i fråga om tider för röstning på röstmottagningsställen generellt och inte enbart vallokal.

I *sjätte* och *sjunde punkten* har en anpassning gjorts till det nya samlingsbegreppet ”röstmottagningsställe”.

4 Följder av riksdagens beslut om upphörande av folkbokföring på församling

KsSkr 2015:3

Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen.

Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen (SvKB 1999:1)

dels att 19 kap. 5 §, 29 kap. 6 §, 31 kap. 15 §, 33 kap. 2 och 4 §§, 35 kap. 1, 2–5, 9 och 10 §§, 37 kap. 16 och 17 §, 44 kap. 8 § samt inledningen till sjätte avdelningen ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 35 kap. 1 a, och 1 b § samt 37 kap. 6 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 kap. Dop

5 § Ett dop i krissituation får förrättas av någon som är döpt.

Den som förrättat ett dop i en krissituation ska så snart som möjligt anmäla detta till kyrkoherden *i* den församling där den döpta personen är *folkbokförd*. Kyrkoherden ska pröva om dopet har skett i Svenska kyrkans ordning.

Den som förrättat ett dop i en krissituation ska så snart som möjligt anmäla detta till kyrkoherden *för* den församling där den döpta personen är *eller ska vara kyrkobokförd*. Kyrkoherden ska pröva om dopet har skett i Svenska kyrkans ordning.

Sjätte avdelningen: Kyrkotillhörighet

Inledning

Den som döps i Svenska kyrkans ordning blir därmed upptagen i Svenska kyrkan. Den som har döpts i någon annan kristen kyrkas ordning kan inträda i kyrkan genom att anmäla sig. Det finns också möjlighet att tillhöra Svenska kyrkan i avvaktan på dop.

Svenska kyrkan är en öppen folkkyrka med uppdrag att förmedla evangelium i ord och handling. Kyrkan har rum för alla, för den sökande och tvivlande likaväl som för den trosvisse, för den som har hunnit kortare likaväl som den som hunnit längre på trons väg.

Den som tillhör Svenska kyrkan och är bosatt i Sverige tillhör någon av kyrkans församlingar, *vanligen den territoriella församling inom vars område personen är folkbokförd*.

Den som tillhör Svenska kyrkan och är bosatt i Sverige tillhör någon av kyrkans församlingar.

29 kap. Kyrkotillhörighet

6 § Frågor om upptagande i kyrkan prövas av kyrkoherden för den församling där den som ärendet rör är folkbokförd. För den som vill tillhöra en icke-territoriell församling prövas frågor om upptagande i kyrkan av kyrkoherden i den icke-territoriella församlingen.

Frågor om utträde ur kyrkan prövas av kyrkoherden för den församling som den som anmäler utträde tillhör.

Kyrkoherden får utse en annan präst i församlingen eller pastoratet att pröva frågor om inträde i och utträde ur kyrkan.

För den som inte är folkbokförd i Sverige prövas frågor om inträde i och utträde ur kyrkan av kyrkostyrelsen. Även kyrkoherden för en utlandsförsamling får pröva frågor om inträde i och utträde ur kyrkan för den som inte är folkbokförd i Sverige men är eller får vara medlem i utlandsförsamlingen. Kyrkoherden får utse en annan präst som är verksam inom kyrkoherdens ansvarsområde att pröva sådana frågor.

6 § Frågor om upptagande i kyrkan prövas av kyrkoherden för den församling där den som ärendet rör, enligt 35 kap. 1 a–6 §§, ska vara kyrkobokförd.

31 kap. Uppdraget som präst

15 § Frågor om att anta någon till uppdraget som präst eller att enligt 2–4 §§ förklara någon behörig att utöva detta uppdrag prövas enligt följande:

1. den som domkapitlet i söker anställning som präst i ett stift

2. den som inte söker anställning i ett stift och är folkbokförd i landet domkapitlet i det stift där kandidaten är folkbokförd

3. den som inte är folkbokförd i landet och ska tjänstgöra i ett visst stift utan att anställas domkapitlet i det stiftet

4. andra än de som avses i punkterna 1–3 Domkapitlet i Uppsala stift

15 § Frågor om att anta någon till uppdraget som präst eller att enligt 2–4 §§ förklara någon behörig att utöva detta uppdrag prövas enligt följande:

1. den som domkapitlet i söker anställning som präst i ett stift

2. den som inte söker anställning i ett stift och är folkbokförd i landet domkapitlet i det stift inom vars territoriella område kandidaten är folkbokförd

3. den som inte är folkbokförd i landet och ska tjänstgöra i ett visst stift utan att anställas domkapitlet i det stiftet

4. andra än de som avses i punkterna 1–3 Domkapitlet i Uppsala stift

Rösträtt

- 2 § Den som tillhör Svenska kyrkan och fyller 16 år senast på valdagen har rösträtt vid direkta kyrkliga val om han eller hon är *folkbokförd* i
1. församlingen, om det gäller val till en församling,
 2. en församling som ingår i pastoratet, om det gäller val till ett pastorat,
 3. en församling inom stiftet, om det gäller val till stiftsfullmäktige, eller
 4. landet, om det gäller val till kyrkomötet.

Den som tillhör en icke-territoriell församling har vid val till församling inte rösträtt till den församling där han eller hon är folkbokförd utan i stället till den icke-territoriella församlingen.

Den som tillhör en icke-territoriell församling har vid val till kyrkofullmäktige i ett pastorat endast rösträtt i det pastorat där den icke-territoriella församlingen ingår.

- 2 § Den som tillhör Svenska kyrkan och fyller 16 år senast på valdagen har rösträtt vid direkta kyrkliga val om han eller hon är *kyrkobokförd* i
1. församlingen, om det gäller val till en församling,
 2. en församling som ingår i pastoratet, om det gäller val till ett pastorat,
 3. en församling inom stiftet, om det gäller val till stiftsfullmäktige, eller
 4. landet, om det gäller val till kyrkomötet.

Valbarhet

- 4 § Valbar till uppdrag som förtroendevald i Svenska kyrkan är den som tillhör Svenska kyrkan, är döpt och fyller 18 år senast på dagen för valet. Härtill ska den som väljs vara *folkbokförd* i
1. församlingen, om det gäller val till en församling som inte ingår i ett pastorat,
 2. en församling som ingår i pastoratet, om det gäller val till pastoratet eller till en församling i pastoratet, eller
 3. en församling inom stiftet, om det gäller val till stiftet.

Den som tillhör en icke-territoriell församling är vid val till församling inte valbar till den

- 4 § Valbar till uppdrag som förtroendevald i Svenska kyrkan är den som tillhör Svenska kyrkan, är döpt och fyller 18 år senast på dagen för valet. Härtill ska den som väljs vara *kyrkobokförd* i
1. församlingen, om det gäller val till en församling som inte ingår i ett pastorat,
 2. en församling som ingår i pastoratet, om det gäller val till pastoratet eller till en församling i pastoratet, eller
 3. en församling inom stiftet, om det gäller val till stiftet.

församling där han eller hon är folkbokförd utan i stället till den icke-territoriella församlingen. Vid val till pastorat är hon eller han endast valbar till det pastorat där den icke-territoriella församlingen ingår.

Det finns ytterligare bestämmelser om valbarhet vid direkta val till kyrkomötet i 38 kap. 19 a § och indirekta val till kyrkomötet i 39 kap. 20 §.

Om valbarhetshinder i vissa fall finns bestämmelser i 5–9 §§.

35 kap. Församlingstillhörighet

1 § Den som tillhör Svenska kyrkan tillhör den territoriella församling där han eller hon är folkbokförd.

Bestämmelser om rätt i vissa fall att i stället tillhöra en icke-territoriell församling finns i 2–6 §§.

1 § Den som tillhör Svenska kyrkan tillhör den territoriella eller icke-territoriella församling där han eller hon är kyrkobokförd.

1 a § En person ska kyrkobokföras i den församling inom vars territoriella område hans eller hennes folkbokföringsadress är belägen.

För det fall en person, enligt 2–6 §§, har rätt att tillhöra en icke-territoriell församling ska han eller hon efter ansökan i stället kyrkobokföras i den icke-territoriella församlingen.

Bestämmelser om kyrkobokföring i de fall då en person saknar känd folkbokföringsadress finns i 1 b §.

1 b § För det fall en person är folkbokförd endast i en kommun eller saknar känd hemvist ska han eller hon kyrkobokföras i den församling inom vars territorium han eller hon senast var folkbokförd på en fastighet.

2 § En person har rätt att tillhöra Karlskrona amiralitetsförsamling om han eller hon tillhör Svenska kyrkan och är folkbokförd i en

2 § En person har rätt att tillhöra Karlskrona amiralitetsförsamling om han eller hon tillhör Svenska kyrkan och är folkbokförd i

församling i Karlskrona eller Ronneby kommun och dessutom

1. är anställd vid Försvarsmakten med placering inom marinen,
2. har varit fast anställd vid Försvarsmakten med placering inom marinen och vid anställningens upphörande har fått pension,
3. är anställd vid Karlskrona amiralitetsförsamling,
4. är make eller hemmavarande barn till någon som tillhör församlingen enligt 1, 2 eller 3, eller
5. är efterlevande make eller hemmavarande barn till någon som tillhört församlingen enligt 1, 2 eller 3.

- 3 § En person har rätt att tillhöra Tyska Christinae församling i Göteborg om han eller hon tillhör Svenska kyrkan och är folkbokförd i *en församling* i Göteborgs, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Mölndals, Partille eller Öckerö kommun, och dessutom
1. är medborgare i Tyskland,
 2. är född i ett tyskspråkigt land,
 3. är barn till någon som är född i ett tyskspråkigt land,
 4. är make eller barn till någon som tillhör församlingen enligt 1, 2 eller 3, eller
 5. är efterlevande make eller barn till någon som tillhört församlingen enligt 1, 2 eller 3.

- 4 § En person har rätt att tillhöra Tyska S:t Gertruds församling i Stockholm om han eller hon tillhör Svenska kyrkan och är folkbokförd i *en församling* i Stockholms *stift*, och dessutom
1. är medborgare i Tyskland,
 2. är född i ett tyskspråkigt land,
 3. är barn till någon som är född i ett tyskspråkigt land,
 4. är make eller barn till någon som tillhör församlingen enligt 1,

Karlskrona eller Ronneby kommun och dessutom

1. är anställd vid Försvarsmakten med placering inom marinen,
2. har varit fast anställd vid Försvarsmakten med placering inom marinen och vid anställningens upphörande har fått pension,
3. är anställd vid Karlskrona amiralitetsförsamling,
4. är make eller hemmavarande barn till någon som tillhör församlingen enligt 1, 2 eller 3, eller
5. är efterlevande make eller hemmavarande barn till någon som tillhört församlingen enligt 1, 2 eller 3.

- 3 § En person har rätt att tillhöra Tyska Christinae församling i Göteborg om han eller hon tillhör Svenska kyrkan och är folkbokförd i Göteborgs, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Mölndals, Partille eller Öckerö kommun, och dessutom
1. är medborgare i Tyskland,
 2. är född i ett tyskspråkigt land,
 3. är barn till någon som är född i ett tyskspråkigt land,
 4. är make eller barn till någon som tillhör församlingen enligt 1, 2 eller 3, eller
 5. är efterlevande make eller barn till någon som tillhört församlingen enligt 1, 2 eller 3.

- 4 § En person har rätt att tillhöra Tyska S:t Gertruds församling i Stockholm om han eller hon tillhör Svenska kyrkan och är folkbokförd *inom* Stockholms *stifts territoriella område*, och dessutom
1. är medborgare i Tyskland,
 2. är född i ett tyskspråkigt land,
 3. är barn till någon som är född i ett tyskspråkigt land,
 4. är make eller barn till någon

2 eller 3, eller
5. är efterlevande make eller barn till någon som tillhört församlingen enligt 1, 2 eller 3.

som tillhör församlingen enligt 1, 2 eller 3, eller
5. är efterlevande make eller barn till någon som tillhört församlingen enligt 1, 2 eller 3.

5 § En person har rätt att tillhöra Finska församlingen i Stockholm om han eller hon tillhör Svenska kyrkan och är folkbokförd *i en församling i Stockholms stift*, och dessutom
1. är född i Finland,
2. är barn till någon som är född i Finland,
3. är make eller barn till någon som tillhör församlingen enligt 1 eller 2, eller
4. är efterlevande make eller barn till någon som tillhört församlingen enligt 1 eller 2.

5 § En person har rätt att tillhöra Finska församlingen i Stockholm om han eller hon tillhör Svenska kyrkan och är folkbokförd *inom Stockholms stifts territoriella område*, och dessutom
1. är född i Finland,
2. är barn till någon som är född i Finland,
3. är make eller barn till någon som tillhör församlingen enligt 1 eller 2, eller
4. är efterlevande make eller barn till någon som tillhört församlingen enligt 1 eller 2.

9 § Den som tillhör en icke-territoriell församling får efter en skriftlig anmälan utträda ur församlingen för att i stället tillhöra den territoriella församling där han eller hon *är folkbokförd*. En sådan anmälan ska göras hos kyrkoherden i den icke-territoriella församlingen. Kyrkoherden ska genast underrätta kyrkostyrelsen om anmälan.

9 § Den som tillhör en icke-territoriell församling får efter en skriftlig anmälan utträda ur församlingen för att i stället tillhöra den territoriella församling där han eller hon *enligt bestämmelserna i 1 a–1 b §§ ska vara kyrkobokförd*. En sådan anmälan ska göras hos kyrkoherden i den icke-territoriella församlingen. Kyrkoherden ska genast underrätta kyrkostyrelsen om anmälan.

Förändringen gäller från och med den dag då anmälan kom in till kyrkoherden.

10 § Kyrkoherdens beslut enligt detta kapitel får överklagas hos domkapitlet.

Domkapitlets och kyrkostyrelsens beslut får överklagas hos Svenska kyrkans överklagandenämnd.

Rätt att överklaga beslutet har
1. den person som ärendet gäller,
2. den icke-territoriella församlingen, och
3. den territoriella församling där personen i fråga är *folkbokförd* eller pastoratet om den territoriella församlingen ingår i ett pastorat.

Rätt att överklaga beslutet har
1. den person som ärendet gäller,
2. den icke-territoriella församlingen, och
3. den territoriella församling där personen i fråga är, *eller skulle ha varit, kyrkobokförd enligt bestämmelserna i 1 a §, första stycket eller 1 b §* eller pastoratet om den territoriella församlingen ingår i ett pastorat.

6 a § Om en församlingsgräns sammanfaller med en kommungräns som ändras enligt 1 eller 2 § lagen (1970:991) om ändring i kommunal indelning i samband med fastighetsbildning, får kyrkostyrelsen ändra församlingsgränsen på samma sätt. Detta gäller dock inte om beslutet kräver pastoral överväganden. I dessa fall ska istället beslutet fattas av stiftsstyrelsen.

- 16 § En ändring i församlings- eller pastoratsindelningen enligt 6 § träder i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie kyrkoval har ägt rum.

Om ändringen i indelningen bara beror på oregelbundenhet i indelningen träder beslutet i kraft vid den tidpunkt som stiftsstyrelsen eller kyrkostyrelsen beslutar.³

En ändring enligt första stycket som är av så begränsad omfattning att församlingen eller pastoratet även under återstoden av mandatperioden bör kunna företräddas av tidigare valda organ träder i kraft den 1 januari det år som bestämts i beslutet. Detsamma gäller sådana ändringar som avses i 15 §.

Om det finns särskilda skäl får stiftsstyrelsen även i andra fall än som anges i tredje stycket besluta att en ändring som innebär att en ny församling eller ett nytt pastorat bildas genom sammanläggning av församlingar eller pastorat ska träda i kraft under pågående mandatperiod. Ändringen träder i kraft den 1 januari det år som bestämts i beslutet.

En ändring i församlingsindelningen enligt 6 a § träder i kraft vid den tidpunkt som kyrkostyrelsen eller stiftsstyrelsen beslutar.

En ändring av församlings- eller pastoratsindelningen enligt 7 § träder i kraft 1 januari det år som anges i beslutet.

- 17 § Ett beslut om att ändra indelningen enligt 16 § första stycket ska fattas senast ett år innan ändringen ska träda i kraft.

Ett beslut om att ändra indelningen enligt 16 § andra stycket ska fattas senast tre månader innan ändringen ska träda i kraft.

Ett beslut om att ändra indelningen enligt 16 § tredje och fjärde styckena ska fattas under den mandatperiod då den ändrade indelningen ska träda i kraft. Det ska fattas senast nio månader före ikraftträdandet.

Ett beslut om att ändra indelningen enligt 16 § femte stycket ska fattas senast en månad innan ändringen ska träda i kraft.

³ Stycket redovisat i den lydelse som gäller fr.o.m. den 1 januari 2016. Se KsSkr 2014:3 och KmSkr 2014:13.

Ett beslut om att ändra församlings- eller pastoratsindelningen enligt 7 § som beslutas under en mandatperiod ska fastställas av stiftsstyrelsen eller, om stiftsstyrelsen är beslutande, beslutas av stiftsstyrelsen senast nio månader före ikraftträdandet. Om ändringen ska träda i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie kyrkoval har ägt rum ska beslutet fastställas eller beslut fattas av stiftsstyrelsen senast ett år innan det ska träda i kraft.

Kyrkostyrelsen ska genast underrättas om alla beslut om indelningsändringar.

Kyrkostyrelsen ska genast underrättas om alla beslut om indelningsändringar *som har fattats enligt 6 §, första meningen, 6 a §, tredje meningen och 7 §.*

Berörda stiftsstyrelser ska genast underrättas om alla beslut om indelningsändringar som har fattats enligt 6 a §, första meningen.

44 kap. Ekonomisk utjämning

8 § Församlingens kostnader med anledning av andelen kyrkotillhöriga inom församlingens område utjämnas genom avgifter och bidrag. Om de kyrkotillhörigas andel av de folkbokförda invånarna *i en församling* den 1 januari året före bidragsåret överstiger medeltalet för de kyrkotillhöriga i landet vid samma tidpunkt, ska församlingen betala en kyrkotillhörigavgift. Om de kyrkotillhörigas andel understiger medeltalet kyrkotillhöriga i landet, ska församlingen i stället få ett kyrkotillhörigbidrag.

Avgiften eller bidraget fastställs varje år och beräknas på grundval av skillnaden mellan andelen kyrkotillhöriga i församlingen och medeltalet kyrkotillhöriga i landet. Skillnaden multipliceras med antalet folkbokförda invånare *i församlingen* den 1 januari året före bidragsåret, en genomsnittskostnad för egentlig verksamhet och en procentsats som beslutas av kyrkostyrelsen. Styrelsen får besluta om minskning av procentsatsen vid låg

8 § Församlingens kostnader med anledning av andelen kyrkotillhöriga inom församlingens område utjämnas genom avgifter och bidrag. Om de kyrkotillhörigas andel av de folkbokförda invånarna *inom en församlings territoriella område* den 1 januari året före bidragsåret överstiger medeltalet för de kyrkotillhöriga i landet vid samma tidpunkt, ska församlingen betala en kyrkotillhörigavgift. Om de kyrkotillhörigas andel understiger medeltalet kyrkotillhöriga i landet, ska församlingen i stället få ett kyrkotillhörigbidrag.

Avgiften eller bidraget fastställs varje år och beräknas på grundval av skillnaden mellan andelen kyrkotillhöriga i församlingen och medeltalet kyrkotillhöriga i landet. Skillnaden multipliceras med antalet folkbokförda invånare *inom församlingens territoriella område* den 1 januari året före bidragsåret, en genomsnittskostnad för egentlig verksamhet och en procentsats som beslutas av kyrkostyrelsen. Styrelsen får besluta om minsk-

andel kyrkotillhöriga.

ning av procentsatsen vid låg
andel kyrkotillhöriga.

KsSkr 2015:3

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller endast territoriella församlingar.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2016.

4.1 Bakgrund

4.1.1 Församlingsindelningen och folkbokföringen

4.1.1.1 Inledning

Fram till den 30 juni 1991 administrerades folkbokföringen av Svenska kyrkan. Den 1 juli 1991 fördes denna uppgift över från kyrkans pastorsexpeditioner till skatteförvaltningen. Numera sker registrering av folkbokföringsuppgifter i lokala folkbokföringsregister vid skattekontoren inom Skatteverket. Uppgifterna samlas i Skatteverkets nationella folkbokföringsdatabas.

Kyrkans territoriella församlingar har emellertid fortsatt att, tillsammans med fastighet, kommun och län, utgöra en indelningsgrund i folkbokföringen och kyrkan redovisar därför sin församlingsindelning och ändringar i densamma till Skatteverket genom Kammarkollegiets Trossamfundsregister.

4.1.1.2 Församlingsindelningens knytning till folkbokföringen

Församlingsbegreppet används inom folkbokföringen för att ange den församling i vilken en nyfödd folkbokförs (födelsehemort) och den församling i vilken en person är folkbokförd (folkbokföringsort). Enligt 6 § folkbokföringslagen (1991:481) ska en person som huvudregel folkbokföras på den fastighet och i den territoriella församling inom Svenska kyrkan där han eller hon är att anse som bosatt.

Uppgift om församling ingår också i den så kallade LKF-koden, som består av sex siffror, två för län, två för kommun och två för församling. Skatteverkets folkbokföringsdatabas innehåller för alla i Sverige folkbokförda uppgift om LKF-koden. En stor mängd andra datasystem som hanterar folkbokföringsuppgifter, såväl i kyrkan som i samhället i stort, har en inbyggd logik som bygger på LKF-kod. Utformningen av systemet med LKF-koder ger, trots att det inte finns någon formell skyldighet för kyrkan att tillse att församlingsgränser följer kommungränser, vid handen att det har förutsatts att en församling normalt alltid ligger inom en och samma kommun, på samma sätt som en kommun alltid ligger inom ett och samma län. Detta stämmer också för i stort sett samtliga församlingar i Svenska kyrkan. Endast tolv församlingar har en geografisk sträckning över kommungräns. Ingen församling sträcker sig över fler än två kommuner.

4.1.1.3 Församlingsindelningen och kommunindelningen

Före relationsförändringen gjordes ändringar i församlingsindelningen med tillämpning av 5 kap. kyrkolagen. Beslut om ändring i församlings- och pastoratsindelningen fattades i huvudsak av Kammarkollegiet. I lagen (1970:991) om ändring i kommunal och ecklesiastisk indelning i samband med fastighetsbildning (LÄIF) fanns dock bestämmelser om ändring av församlingsgräns i samband med fastighetsbildning.

Enligt 3 § LÄIF skulle det ske en automatisk ändring av församlingsgräns som sammanföll med kommungräns i det fall kommungränsen ändrades till följd av en fastighetsbildningsåtgärd. En sådan kommungränsändring skulle, och ska, enligt lagen (1970:991) om ändring i kommunal indelning i samband med fastighetsbild-

ning, ske om två till varandra gränsande fastigheter som ligger på var sin sida om en kommungräns läggs samman till en fastighet.

Bestämmelserna i LÄIF upphörde som en följd av relationsändringen mellan staten och kyrkan och med kyrkoordningens tillkomst lades huvudansvaret för att besluta om församlingsindelningen på stiftsstyrelserna.

Det finns sedan relationsändringen inte längre någon skyldighet för församlingsgränserna att följa vare sig kommun- eller fastighetsgränser. Enligt 28 § fastighetsbildningskungörelsen (1971:762) har Lantmäteriet emellertid en skyldighet att underrätta Svenska kyrkan om myndigheten har fattat ett beslut om ändring av fastighetsgräns som kan föranleda en ändring av församlingsgräns. Genom kontinuerlig avisering från lantmäterimyndigheten om beslutade fastighetsbildningsåtgärder har stiftsstyrelserna erhållit erforderliga beslutsunderlag för att kunna ändra församlingsgränser på grund av ändrade fastighetsförhållanden. Eftersom kommungränserna alltid följer fastighetsgränser har härigenom kunnat säkerställas att församlingsgränserna normalt sammanfaller med kommungränserna.

Bestämmelsen i 28 § fastighetsbildningskungörelsen upphör dock att gälla den 1 januari 2016.

4.1.1.4 Församlingsindelningen och Lantmäteriet

Kyrkan förfogar idag inte över någon egen kartbild över församlingsindelningen utan det är Lantmäteriet som idag ansvarar för den enda kontinuerligt uppdaterade kartbilden över hur Svenska kyrkans församlingsindelning och församlingarnas gränser geografiskt ser ut.

Lantmäteriet ska enligt 37 § första stycket 9 förordningen (2000:308) om fastighetsregister redovisa indelningen i församlingar inom Svenska kyrkan på registerkartan. När församlingsindelningen ändras med hänsyn till kyrkans verksamhet ändrar Lantmäteriet, efter en årlig avisering från kyrkan, redovisningen i fastighetsregistrets textinformation och i registerkartan.

4.1.2 Folkbokföringsdatabasen och kyrkobokföringssystemet

4.1.2.1 Allmänt

Fyra dagar per vecka får kyrkan en aviseringsfil från Skatteverket vilken innehåller samtliga folkbokföringshändelser avseende hela befolkningen. Bland annat erhåller kyrkan uppgift om namn, personnummer, folkbokföringsfastighet och folkbokföringsadress. Baserat på denna fil läses folkbokföringsdata om de kyrkotillhöriga in i kyrkobokföringens medlemsregister. Eftersom församlingsindelningen utgör en indelningsgrund i folkbokföringen erhåller kyrkan idag, direkt från Skatteverket, uppgift om församlingstillhörighet för samtliga kyrkotillhöriga. Uppgifterna ur folkbokföringsdatabasen lämnas via Skatteverkets särskilda aviseringsregister, Navet. Navet innehåller i stort sett samma uppgifter som folkbokföringsdatabasen. Navet är dock en egen databas och skiljer sig på vissa punkter från folkbokföringsdatabasen vilket konkret innebär begränsningar i fråga om möjligheten att erhålla uppgift om en persons tidigare folkbokföringsadress.

Svenska kyrkan har också direktåtkomst till Navet i fråga om bland annat person- eller samordningsnummer, namn, adress, och folkbokföringsfastighet beträffande hela befolkningen.

Genom principbeslutet om ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan (prop. 1995/96:80, bet. 1995/96: KU12, rskr. 1995/96:84) slogs det fast att kyrkoavgiften kostnadsfritt för Svenska kyrkan skulle tas ut tillsammans med och på samma sätt som inkomstskatten under förutsättning att hjälpen kunde inordnas i gällande uppbördssystem.

För att kunna debitera rätt avgift behöver Skatteverket vissa uppgifter från kyrkan. Kyrkan lämnar därför, senast den 3 december varje år, på medium för automatisk databehandling, till Skatteverket uppgift om kyrkotillhöriga individer samt avgiftssatserna för kyrkans ekonomiska enheter. Av de uppgifter som lämnas till Skatteverket framgår om personen tillhör en icke-territoriell församling och i så fall vilken. För de som inte tillhör en icke-territoriell församling framgår endast att de tillhör den församling där de är folkbokförda. Uppgift om vilken denna i det enskilda fallet är har Skatteverket redan eftersom församling är en indelningsgrund i folkbokföringen.

4.1.3 Användningen av folkbokföringsbegreppet i kyrkoordningen

I 4 § lagen om Svenska kyrkan anges att församlingen omfattar de personer som tillhör Svenska kyrkan och är bosatta inom församlingens område. Regeringen anförde i propositionen *Staten och trossamfunden – bestämmelser om Svenska kyrkan och andra trossamfund* (1998/99:116) att begreppet bosatt var något vidare än begreppet folkbokförd och att den närmare innebörden av begreppet bosatt borde regleras inomkyrkligt. Vid kyrkoordningens tillkomst valde man att i kyrkoordningen bibehålla anknytningen till folkbokföringen, bland annat eftersom man menade att sambandet mellan folkbokföring, erläggande av kyrkoavgift, rösträtt och valbarhet betonades genom en sådan ordning (CsSkr 1999:3, sid. 2–245).

I kyrkoordningen förekommer begreppet folkbokförd i församling på ett flertal ställen. I 35 kap. 1 § som innehåller huvudregeln för församlingstillhörighet sägs att den som tillhör Svenska kyrkan tillhör den församling där han eller hon är folkbokförd. Även undantagsbestämmelserna som avser rätt att tillhöra någon av de icke-territoriella församlingarna i 35 kap. 2–6 §§ tar sin utgångspunkt i folkbokföringsbegreppet. Frågor om upptagande i kyrkan prövas, enligt 29 kap. 6 § av kyrkoherden i den församling där den som ärendet rör är folkbokförd. Av 33 kap. 2 respektive 4 §§ följer att en persons folkbokföring utgör utgångspunkt för att bestämma rösträtt respektive valbarhet till uppdrag som förtroendevald.

Begreppet förekommer också i 19 kap. 5 § (anmälan om nöddop), 31 kap. 15 § (frågor om att anta någon till uppdraget som präst), 31 kap. 16 § respektive 32 kap. 16 § (prövning av frågor om behörighet att utöva kyrkans vigningstjänst som präst respektive diakon), 35 kap. 9 § (anmälan om utträde ur icke-territoriell församling för att i stället tillhöra territoriell församling), 35 kap. 10 § (rätt att överklaga beslut om församlingstillhörighet) samt i inledningstexten till sjätte avdelningen.

Vidare beräknas den ekonomiska utjämningen på grundval av antalet kyrkotillhöriga (den s.k. kyrkotillhörighetskoefficienten) enligt 44 kap. 8 § på de kyrkotillhörigas andel av det totala antalet folkbokförda invånare i en församling.

4.2 Riksdagens beslut och den systemtekniska lösningen

4.2.1 Riksdagens beslut om upphörande av folkbokföring på församling m.m.

Den 29 maj 2013 beslutade riksdagen att bifalla förslagen i proposition 2012/13:120 *Folkbokföringen i framtiden*. Beslutet föregicks av i huvudsak två utredningar; SOU 2009:75 *Folkbokföringen* och Finansdepartementets promemoria *Ny hantering av begravnings- och kyrkoavgifterna*. Beslutet, som träder i kraft den 1 januari 2016, innebär bland annat att folkbokföring inte längre ska ske i en församling inom Svenska kyrkan. I stället ska folkbokföring ske på den fastighet och i den kommun där en person är att anse som bosatt enligt bestämmelserna i folkbokföringslagen (1991:481).

Riksdagens beslut innebär bland annat att församlingsindelningen blir en helt intern fråga för kyrkan även på så vis att Skatteverket inte längre kommer att ha kännedom om församlingsindelningen och Lantmäteriet kommer att upphöra med sin kartografiska redovisning av församlingsindelningen. För att kyrkan även efter den 1 januari 2016 dels ska kunna förse Skatteverket med de uppgifter som krävs för uppbördshjälpen och dels internt kunna upprätthålla territorialprincipen måste kyrkan själv utveckla ett systemstöd som ger förutsättningar för att hantera och redovisa den gällande församlingsindelningen och för att kunna hänföra de kyrkotillhöriga till rätt församling. Ett sådant systemstöd är för närvarande under utveckling, se nedan.

En annan tydlig konsekvens av riksdagens beslut är att det inte längre går att tala om att en person är ”folkbokförd i en viss församling” eller ”den församling där en person är folkbokförd” eftersom ingen längre kommer att i formell mening vara folkbokförd i en församling.

Det faktum att Lantmäteriet inte längre kommer att bistå stiftet med löpande information om ändringar i fastighetsindelningen innebär vidare att stiftet inte på samma sätt som tidigare kommer att ha möjlighet att rätta sin församlingsindelning så att församlingsgränserna stämmer överens med kommungränserna, vilket riskerar att medföra problem av såväl praktisk som teknisk natur.

4.2.2 Den inomkyrkliga systemtekniska lösningen

Det systemstöd som är under utveckling hos kyrkostyrelsen utgörs i praktiken av flera olika system som ska kunna kommunicera med varandra och med andra redan existerande system.

Dels utvecklas ett system med digitala kartbilder över Svenska kyrkans indelning. Eftersom kyrkans församlingsindelning inte längre – ens i praktiken – kommer att ha någon koppling till fastighetsindelningen kommer en församlings territorialyta efter den 31 december 2015 inte kunna beskrivas som omfattande ett antal fastigheter. I stället kommer församlingens territorialyta att behöva beskrivas genom att gränserna markeras på en digital kartbild. Denna kartbild måste kyrkan själv ansvara för eftersom Lantmäteriet kommer att upphöra med sin redovisning av Svenska kyrkans församlingsindelning.

Även underlaget för stiftsstyrelsens, och i förekommande fall kyrkofullmäktiges och kyrkostyrelsens, beslut om indelningsändring kommer med nödvändighet att utgöras av en ändrad gränssträckning på en karta. Till det ovan beskrivna kartbildssystemet kommer därför att kopplas ett systemstöd för indelning vilket möjliggör för stiftet att arbeta med indelningsändringar genom att förändra gränser på en karta direkt i systemet. Detta indelningssystem kommer att vara kopplat till kartsystemet så att de handläggare på stiftet som arbetar med indelningsändringar hela tiden kan

arbeta i uppdaterade kartor. När beslut om indelningsändring sedan fattats och trätt i kraft kommer kartan i kartsystemet att ritas om. För de stift som väljer att arbeta med indelningsändringar direkt i kyrkans nya indelningssystem kommer detta att ske med automatik.

Vidare kommer kyrkostyrelsen att utveckla ett system som gör det möjligt att på automatiserad väg hämta en persons folkbokföringsadress från Skatteverkets aviseringsregister, Navet, erhålla adressens kartkoordinater från Lantmäteriets databas med adresskoordinater samt skicka denna information vidare till kyrkans egen kartdatabas för att på så sätt få information om i vilken församling personens folkbokföringsadress är belägen. Detta sker genom automatiserad masshantering i direkt kommunikation mellan kyrkostyrelsens system och Skatteverkets respektive Lantmäteriets system. Genom detta system kommer kyrkan också kunna förse Skatteverket med uppgift om kyrkoavgiftssats på individnivå.

Systemet kommer att redovisa och vara uppbyggt kring LKF-koder som för varje kyrkotillhörig visar vilken församling den enskilde tillhör, vilken kommun församlingen ligger i och vilket län kommunen hör till.

4.3 Kyrkostyrelsens överväganden och förslag

4.3.1 Justering av församlingsgräns när kommungräns ändras

Kyrkostyrelsens förslag: Kyrkostyrelsen ges rätt att ändra en församlingsgräns som sammanfaller med en kommungräns i det fall kommungränsen ändras till följd av en fastighetsbildningsåtgärd. I de fall ett sådant beslut kräver pastorala ställningstaganden ska dock beslutet fattas av stiftsstyrelsen.

Ändrade bestämmelser: 37 kap. 16 och 17 §§

Nya bestämmelser: 37 kap. 6 a §

Promemorians förslag överensstämmer i stort med kyrkostyrelsens förslag. Kyrkostyrelsens föreslår dock att det uttryckligen ska framgå av 37 kap. 6 a § att kyrkostyrelsens beslutsrätt inte gäller i de fall beslutet kräver pastorala överväganden och att beslutet i dessa fall istället ska fattas av stiftsstyrelsen i berört stift.

Remissinstanserna: En klart övervägande majoritet har tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot, de förslag som lämnats i promemorian.

Luleå stift tillstyrker förslagen men förutsätter att det upprättas goda rutiner kring samrådsförfarandet med stiftet i de fall det bedöms vara nödvändigt. Man delar den uppfattning som framförs i promemorian att processen kring rättning av församlingsgränser ska stå i proportion till gränsändringarnas ringa betydelse för verksamheten på lokal nivå.

Även *Stiftsstyrelsen i Lunds stift* har anfört att man funnit att de föreslagna ändringarna i kyrkoordningen ter sig såväl nödvändiga som ändamålsenliga med hänsyn tagen till riksdagens beslut och har inget att erinra. Dock anför man att det möjligen kan vara eftersträvänsvärt att det i något skede av den fortsatta processen fram till kyrkomötesbeslut gick att åtminstone ge en antydning av vad som mer specifikt avses när det i promemorian sägs att rättning av församlingsgräns gentemot kommungräns inte kan komma i fråga om det skulle innebära att ett ”icke obetydligt antal tillhöriga” skulle komma att byta församlingstillhörighet.

Stiftsstyrelsen i Stockholms stift tillstyrker förslaget men beklagar att den kyrkliga indelningen tappar kopplingen till fastighetsindelningen då denna koppling innebär att kyrkans indelning blir tydlig och konkret för alla berörda och underlättar

för stiftskansliet att löpande hålla reda på församlingsgränserna och vidta åtgärder när så krävs. Stiftsstyrelsen anser vidare att ett förtydligande bör ske avseende 37 kap. 6 a § så att det uttryckligen framgår av paragrafen att kyrkostyrelsens rätt att ändra en församlingsgräns begränsas till de fall som inte kräver några pastorala överväganden.

Strängnäs stift ser fördelarna med att församlingsgränserna så långt det är möjligt följer kommungränserna, men är kritiskt till förslaget att kyrkostyrelsen ska vara beslutande när det gäller harmonisering av församlingsgränser till kommungränser. Det är stiftets uppfattning att vid samtliga gränsändringar inom ett stift ska närhetsprincipen gälla, dvs. stiftsstyrelsen ska i detta fall äga beslutet.

Stiftsstyrelsen i Växjö stift ställer sig bakom förslaget att församlingsgränserna i möjligaste mån ska följa kommungränser, främst med anledning av att församlingsarbetet bör följa människors övriga rörelsemönster men avvisar förslaget om kyrkostyrelsens beslutsrätt vad gäller församlingsgränsändringar.

Stiftsstyrelsen i Skara stift tillstyrker förslaget men anför att, även om det inte råder någon tvekan om att det i normalfallet inte finns någon anledning att föreskriva en samrådsskyldighet för kyrkostyrelsen, respektive stift är ytterst ansvarigt för den ändamålsenliga indelningen i stiftets församlingar och pastorat. Man anser därför att det bör föreskrivas en skyldighet för kyrkostyrelsen att reda ut befogenheten för beslutsfattande i samråd med berört stift i de fall en pastoral bedömning kan komma att ligga till grund för beslut om församlingsgränsändring.

Även *Nyköpings församling* anser att förslaget om att kyrkostyrelsen ska få möjlighet att rätta församlingsgränser, förslaget om tidpunkt för ikraftträdande och information samt minskade möjligheter till samråd och därigenom önskvärd lokal och regional förankring och acceptans är olyckligt då det kan innebära en inte önskvärd minskning av nödvändigt engagemang samt respekt för stiftens och kyrkorådets lokala ansvar och handlingsutrymme.

4.3.1.1 Församlingsgränsernas följsamhet gentemot kommungränser

När en fastighetsbildning sker över kommungränser kan det, som framgått ovan, också bli fråga om att själva kommungränsen ändras. Så blir fallet om två till varandra angränsande fastigheter som ligger i var sin kommun läggs samman till en fastighet. Den här typen av små ändringar av kommungränsernas exakta sträckning är tämligen vanliga och sker löpande.

Trots att kyrkan inte, sedan 2000, har någon laglig skyldighet att se till att församlingsgränserna följer kommungränserna har, som framgått ovan, så ändå skett kontinuerligt. Denna följsamhet har möjliggjorts av att Lantmäteriet, enligt 28 § fastighetsbildningskungörelsen, haft en skyldighet att informera kyrkan om det har fattats ett fastighetsbildningsbeslut som kan föranleda ändring av församlingsgräns.

När bestämmelsen i fastighetsbildningskungörelsen upphör att gälla den 1 januari 2016 kommer stiftet inte längre att erhålla någon information från Lantmäteriet om ändringar i fastighetsindelningen. Eftersom kyrkan inte har skyldighet att följa fastighetsgränser spelar detta i sig ingen större roll. Det finns dock, enligt kyrkostyrelsens uppfattning, tungt bärande skäl som talar för att kyrkans geografiska församlingsindelning även fortsatt bör ta hänsyn till kommungränsernas sträckning.

Från en allmän utgångspunkt kan det, enligt styrelsens mening, inte sägas vara ändamålsenligt om en eller flera mindre delar av en församling hamnar i en annan kommun än resten av församlingen. Många församlingar och pastorat har ett uppbyggt samarbete med den kommun i vilken församlingen är belägen. Detta gäller

inte minst samarbete mellan församlingens diakonala verksamhet och kommunens verksamhet inom socialnämndens område. Även inom kommunens äldrevård finns ofta ett upparbetat samarbete med den lokala församlingen/det lokala pastoratet.

Även när det gäller krisberedskap har många församlingar samarbete med kommunen och deltar bland annat i s.k. POSOM-grupper eller liknande grupper för psykiskt och socialt omhändertagande. På vissa håll i landet finns också en regional samverkan inom länet i krisberedskapsfrågor. Av betydelse i detta sammanhang är att församlingens arbete, enligt den lokaliseringsprincip som kommer till uttryck i 2 kap. 1 § i kyrkoordningen, riktar sig till alla som vistas inom församlingens gränser, oberoende av kyrkotillhörighet och oberoende av bostadsort. Det kan handla om flyktingar, människor som är intagna på olika typer av institutioner, som går i skola inom församlingens gränser eller vistas som turister i församlingen. Mot bakgrund härav skulle en församling som ligger spridd i flera kommuner behöva ha samarbete med samtliga dessa.

Enligt 10 kap. 1 § begravningslagen (1990:1144) utövar länsstyrelserna tillsyn över begravningsverksamheten. Vidare har länsstyrelsen ansvar för det statliga kulturmiljöarbetet i länet, vilket bland annat innebär att det är länsstyrelsen som lämnar tillstånd till ändring av flertalet kyrkobyggnader och kyrkotomter och lämnar tillstånd till avyttring, flyttning och ändring/reparation av vissa kyrkliga inventarier. Länsstyrelsen ska också yttra sig över fördelningen inom länet av kyrkoantikvarisk ersättning. Länsstyrelsen har vidare tillsyn över de stiftelser som många församlingar förvaltar. Eftersom det av regeringens tillkännagivande av länens indelning i kommuner (2008:808) framgår att varje län utgörs av vissa utpekade kommuner kan det inte, om en församling ligger i fler än en kommun, uteslutas att församlingen/-begravningshuvudmannen skulle behöva relatera till två tillsynsmyndigheter i frågor som rör begravningsverksamheten, de kyrkliga kulturminnena och stiftelseförvaltning.

Ett annat viktigt skäl till att inte tillåta att församlingsgränser avviker från kommungränser i det fall gränserna från början varit avsedda att följa samma geografiska sträckning, är av systemteknisk natur. Som nämnts ovan har många av kyrkans datasystem en inbyggd logik som bygger på LKF-kod. Det skulle därför innebära en oöverskådlig försvagning av och en systemrisk för en stor del av kyrkans administrativa system om inte också det nya systemet bygger på och hanterar LKF-koder. Att utveckla nya administrativa system som inte har denna inbyggda logik för att ersätta de idag befintliga systemen skulle medföra ett mycket omfattande arbete till stora kostnader och skulle inte hinnas med inom de tidsramar som står till kyrkans förfogande innan folkbokföring upphör att ske på församling den 1 januari 2016. Såväl de befintliga systemen som det system som nu är under utveckling kan hantera dubbla LKF-koder men inte tredubbla. Det är därför av stor betydelse att en församling inte kommer att ligga i tre eller fler kommuner vilket skulle kunna ske av förbiseende om inte församlingsgränserna rättas gentemot kommungränser när kommungränser ändras till följd av en fastighetsbildningsåtgärd.

Mot bakgrund av det som anförts ovan bör det, enligt kyrkostyrelsens mening, tillses att det även framgent sker en rättning av gränserna i församlingsindelningen så att varje församlingsgräns som idag exakt följer sträckningen för motsvarande kommungräns normalt rättas så att församlingsgränsen fortsätter att följa kommungränsen om kommungränsen ändras till följd av en fastighetsbildningsåtgärd.

Ingen remissinstans har motsatt sig förslaget i denna del. *Stiftsstyrelsen i Stockholms stift* beklagar dock att den kyrkliga indelningen tappar kopplingen till fastighetsindelningen. Enligt kyrkostyrelsens uppfattning vore det emellertid inte försvarbart att bygga upp de system och den organisation som skulle krävas för att

kunna hålla kvar kopplingen till fastighetsindelningen. Det kan också ifrågasättas om en sådan koppling i längden vore önskvärd då den också skulle innebära opåkallade begränsningar i kyrkans möjligheter att fritt bestämma församlingsgränserna. Vidare skulle en sådan koppling försvåra strävandena mot att varje församling ska ha en sammanhållen gräns eftersom ett fasthållande vid fastighetsindelningen torde innebära att man tvingades acceptera så kallade enklaver⁴.

4.3.1.2 Vem som ska besluta om rättning av församlingsgräns

Det är idag Lantmäteriet som ansvarar för den kartografiska redovisningen av kyrkans församlingsindelning. När Lantmäteriet från den 1 januari 2016 upphör med att hålla en uppdaterad karta över indelningen blir det i stället kyrkostyrelsen som kommer att överta uppgiften att redovisa kyrkans indelning kartografiskt genom att, i den systemlösning som beskrivits ovan, tillhandahålla en digital kartbild över indelningen som vid varje tid är korrekt och uppdaterad. Detta är bland annat nödvändigt för att kyrkostyrelsen ska kunna fullgöra sin uppgift att till Skatteverket lämna erforderliga uppgifter för uppbördshjälpen. Enligt kyrkostyrelsen måste det därför, även om det normalt inte kan sägas vara en sak för kyrkostyrelsen att besluta om ändringar i församlingsindelningen, i detta fall anses vara en angelägenhet för trossamfundet som sådant att på ett övergripande plan kunna ha inflytande över församlingsgränsernas sträckning, i den meningen att kyrkostyrelsen kan genomföra de gränsjusteringar som kan krävas för att en församlingsgräns ska kunna följa efter en kommungräns när denna ändras till följd av en fastighetsbildningsåtgärd.

Det finns också praktiska omständigheter som talar i samma riktning. Från och med den 1 januari 2016 kommer Lantmäteriet inte längre att underrätta stiftet när det har fattats ett beslut om ändring av en fastighetsgräns som kan föranleda en ändring av en församlingsgräns. Det är då inte rimligt att förvänta sig att varje stift och, i förekommande fall, pastorat själva ska hålla sig underrättade om alla de ändringar i fastighetsindelningen som sker och göra motsvarande ändringar i församlingsgränsernas sträckning för att följa den kommunala indelningen.

Strängnäs stift är kritiskt till förslaget i denna del och menar att närhetsprincipen bör gälla vilket innebär att det är stiftsstyrelsen som ska äga beslutet. Även *Stiftsstyrelsen i Växjö stift* avvisar förslaget i denna del. *Nyköpings församling* anser att förslaget innebär att beslutsmandatet på ett olyckligt sätt fräntas företrädare på lokal och regional nivå. Enligt kyrkostyrelsens mening måste de motiv för att kyrkostyrelsen bör ges beslutanderätt som anförts ovan anses väga tyngre än motiven för ett strikt fasthållande vid närhetsprincipen i dessa fall. Eftersom de församlingsgränsändringar som är aktuella i detta sammanhang alltid grundar sig på en kommungränsändring som skett till följd av en fastighetsbildningsåtgärd torde det nästan uteslutande vara fråga om smärre ändringar i församlingsgränsernas sträckning. Det synes därför, enligt kyrkostyrelsen, vara en onödigt stor belastning att lägga på varje stift och, i förekommande fall, varje pastorat uppgiften att hålla sig uppdaterad om kommungränsändringar inom stiftet/pastoratet och vidta rättningar. Det torde också, ur praktisk synvinkel, vara en fördel om den här typen av små församlingsgränsändringar huvudsakligen kan ske samordnat och i ett sammanhang.

Kyrkostyrelsen anser däremot att det, som också framhålls i promemorian, inte kan komma ifråga att kyrkostyrelsen gör en rättning av församlingsgränsen enligt den nu föreslagna paragrafen i de fall det kan krävas pastorala överväganden. Enligt

⁴ En enklav är en del av en församling som geografiskt ligger insprängd inom en annan församlings territoriella område.

kyrkostyrelsens uppfattning får detta närmast betraktas som en självklarhet men kyrkostyrelsen bedömer det ändå som värdefullt att det, som föreslås av *Stiftsstyrelsen i Stockholms stift*, uttryckligen framgår av kyrkoordningen att kyrkostyrelsens beslutsrätt inte gäller i de fall beslutet kräver pastorala överväganden och att beslutet i dessa fall istället ska fattas av stiftsstyrelsen i berört stift. Det får då vara kyrkostyrelsens ansvar att informera berörd stiftsstyrelse om den kommungränsändring som skett. I det fall tvekan skulle råda kring huruvida pastorala överväganden kan krävas får det anses ligga i sakens natur att kyrkostyrelsen kommer att kontakta berört stift för ett samråd.

Enligt kyrkostyrelsens mening torde det, i samtliga de fall då ett beslut om rättning av församlingsgräns påverkar personer så att dessa genom ändringen byter församlingstillhörighet, krävas någon form av pastorala överväganden vilket innebär att kyrkostyrelsen då ska överlämna ärendet till berörd stiftsstyrelse för beslut. Detta torde inte behöva bli alltför belastande för stiftet eftersom statistik från Lantmäteriet visar att det under ett normalår är färre än tio personer totalt i landet som byter kommuntillhörighet till följd av fastighetsbildningsåtgärder över kommungräns.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att kyrkostyrelsen, genom en ny bestämmelse i 37 kap. 6 a § kyrkoordningen, ges möjlighet att ändra församlingsgränsernas sträckning i de fall en församlingsgräns som sammanfaller med en kommungräns som ändras på grund av en fastighetsbildningsåtgärd. Detta föreslås dock inte gälla i de fall beslutet kräver pastorala överväganden. I dessa fall ska istället beslutet fattas av stiftsstyrelsen.

Nyköpings församling anser att förslaget om tidpunkt för ikraftträdande och information samt minskade möjligheter till samråd innebär en risk för en icke önskvärd minskning av lokal och regional förankring och acceptans. Enligt kyrkostyrelsens uppfattning måste de, i sig viktiga, intressen som förs fram av församlingen emellertid vägas mot vikten av att kunna ha en rimlig och väl anpassad process för denna typ av smärre gränsändringar. Då det endast kan bli fråga om mindre ändringar av en enskild församlingsgräns sträckning torde det enligt kyrkostyrelsen inte vara nödvändigt att ha en ordning med obligatoriskt samråd med berörda församlingar/pastorat och/eller stift före beslut om justering av församlingsgräns. En sådan ordning skulle riskera att processen för att göra nödvändiga gränsändringar skulle bli tämligen utdragen vilket inte skulle stå i proportion till gränsändringarnas ringa betydelse för verksamheten på lokal nivå. Däremot bör i kyrkoordningen införas en bestämmelse om att kyrkostyrelsen genast ska underrätta berörda stiftsstyrelser om alla beslut som fattats enligt den nya 37 kap. 6 a §. Det får förutsättas att stiftet i sin tur, vid behov, underrättar berörda församlingar/pastorat. För att kyrkostyrelsen ska hinna informera berörda stift bör beslutet fattas senast en månad före det att det träder i kraft.

4.3.2 Begreppet "folkbokförd i församling"

Kyrkostyrelsens förslag:

- Begreppet folkbokförd ersätts med begreppet kyrkobokförd i de bestämmelser i kyrkoordningen där begreppet folkbokförd i församling förekommer.
- Bestämmelser införs som anger att en person alltid ska tillhöra den församling där han eller hon är kyrkobokförd samt att en person, som huvudregel, ska vara kyrkobokförd i den församling där hans eller hennes folkbokföringsadress är belägen.
- Den som är skriven på kommun eller saknar känd hemvist ska kyrkobokföras i den församling där han eller hon senast var folkbokförd på en fastighet.

Ändrade bestämmelser: 19 kap. 5 §, 29 kap. 6 §, 31 kap. 15 §, 33 kap. 2 och 4 §§, 35 kap. 1, 2-5, 9 och 10 §§ samt 44 kap. 8 §

Ändrade inledningstexter: Inledningen till sjätte avdelningen

Nya bestämmelser: 35 kap. 1 a, och 1 b §§

Promemorians förslag överensstämmer i stort med kyrkostyrelsens förslag. Kyrkostyrelsen föreslår dock att de personer som efter den 1 januari 2016 är skrivna på kommun eller saknar känd hemvist ska kyrkobokföras i den församling där de senast var folkbokförda på en fastighet.

Remissinstanserna: En klart övervägande majoritet har tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot, de förslag som lämnats i promemorian.

Uppsala stift tillstyrker promemorians förslag i övrigt men avstyrker förslaget i den del som avser reglering av församlingstillhörighet för de som inte är folkbokförda på en fastighet. Stiftet menar att förslaget att hänföra personer till församling via LKF-koder kommer att få till följd de flesta kommer att folkbokföras i den mest centralt belägna församlingen i en kommun. Stiftsstyrelsen menar att detta är olyckligt då det förstärker upplevelsen av kyrkans centraliseringsiver. Man menar vidare att de personkategorier som registreras som "på kommun skriven" alla tillhör de särskilt utsatta grupperna i samhället. Man anser att det måste gå att finna en pastoralt godtagbar lösning på denna fråga och att promemorians förslag inte är acceptabelt. Vidare påpekar Stiftsstyrelsen att följden av förslaget, vid en kommun-sammanläggning eller kommunindelning, kommer att bli att ett antal kyrkotillhöriga med automatik flyttas över från en församling till en annan utan andra skäl än systemtekniska eftersom kommunregleringen medför en ändring i fråga om vilken församling som har den lägsta LKF-koden. Stiftsstyrelsen menar att en alternativ lösning bör ha som utgångspunkt att en person som är skriven på kommun i första hand ska tillhöra den församling där han eller hon har en naturlig tillhörighet. I det fall det går att fastställa att en person närmast före registreringen som "på kommun skriven" tillhört en viss församling i berörd kommun fortsätter personen att tillhöra samma församling. I det fall sådan tillhörighet inte kan fastställas, ska personen i stället tillhöra den församling där en samhörighet kommer eller har kommit till uttryck t.ex. genom kontakter inom församlingens gudstjänstliv och/eller diakonala arbete. I det senare fallet förutsätts om möjligt någon form av ömsesidigt bekräftande mellan kyrkoherde (kan delegeras) och den kyrkotillhöriga ifråga. Först i det fall någon naturlig församlingstillhörighet inte syns föreligga utifrån någon av ovanstående utgångspunkter kan promemorians modell med knytning till församling med lägst LKF-kod bli aktuell.

Även *Stiftsstyrelsen i Skara stift* framhåller problem kopplade till förslaget om att hänföra de personer som blir skrivna på kommun till en församling genom LKF-kod. Man menar att det kan få till konsekvens att de som är skrivna på kommun i

större kommuner med flera församlingar blir bortglömda i den församlingssammanhang de faktiskt är tillhöriga och därmed riskerar att bli andra klassens medlemmar. Även i mindre befolkningstäta kommuner som är stora till ytan kan de som är skrivna på kommun drabbas av samma utsatthet. Enligt stiftet är det relevant att i sammanhanget ställa frågan hur berörda kyrkoherdar ska ges möjlighet att på ett fullgott sätt ta sitt ansvar för sina medlemmar respektive de som på behandlingshem, vårdhem och anstalter vistas inom kyrkoherdens församling.

Strängnäs stift är kritiskt till ordet kyrkobokförd och anser att man ytterligare kan överväga det nya ordvalet när ordet folkbokförd ska ändras.

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation betonar vikten av att kyrkostyrelsen i den inomkyrkliga systemutvecklingen även säkrar de behov som begravningsverksamheten har. Man noterar att begravningsverksamhetens särskilda behov har uppmärksamats i promemorian.

Kyrkorådet i Tyska Christinae församling framhåller betydelsen av att församlingen även fortsättningsvis kan erhålla meddelande från folkbokföringen om nyinflyttade till församlingens upptagningsområde från tyskspråkiga länder och att det nya datasystemet byggs upp på ett sådant sätt att man även fortsättningsvis ges möjlighet att vårda sina medlemmar genom tillgång till deras personuppgifter. *Skatelövs församling* anför att man menar att inledningstexten till kyrkoordningens sjätte avdelning bör lyda; ”Den som tillhör Svenska kyrkan och är bosatt i Sverige tillhör någon av kyrkans församlingar på sätt framgår av 35 kap. 1–10 §§” men ställer sig i övrigt bakom promemorians förslag.

4.3.2.1 Införande i kyrkoordningen av begreppet kyrkobokförd

Eftersom en person från och med den 1 januari 2016 ska folkbokföras endast på den fastighet och i den kommun där han eller hon är att anse som bosatt går det då inte längre att tala om att en person är folkbokförd i en viss församling. Kyrkan måste därför hitta en annan ordning för att beskriva de grunder på vilka en person hänförs till en viss församling.

I 4 § lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan anges att församlingen omfattar de personer som tillhör Svenska kyrkan och är bosatta inom församlingens område. Detta är ett uttryck för den så kallade territorialprincipen. Det har tidigare, bland annat i betänkandet *Rörlig församlingstillhörighet – modeller och konsekvenser* (SKU 2004:1) konstaterats att utrymmet för att lägga in något annat i begreppet bosatt än folkbokförd är litet. Utgångspunkten måste, enligt kyrkostyrelsen, därför vara att ersätta begreppet folkbokförd med ett begrepp som innehållsligt inte har någon annan innebörd.

Den lösning som skisseras i promemorian, och som också kyrkostyrelsen här föreslår, är att ersätta begreppet ”folkbokförd” med begreppet ”kyrkobokförd” i de paragrafer i kyrkoordningen som idag talar om folkbokförd i församling samt att i 35 kap. 1 § klargöra att den som tillhör Svenska kyrkan tillhör den församling där han eller hon är kyrkobokförd. Förslaget kompletteras av att det införs en ny 35 kap. 1 a § i kyrkoordningen som i första stycket klargör att en person som huvudregel ska vara kyrkobokförd i den församling inom vars territoriella område hans eller hennes folkbokföringsadress är belägen. På detta sätt åstadkoms en direkt koppling mellan begreppet kyrkobokförd och en persons folkbokföringsadress enligt folkbokföringen. Som nämnts ovan kommer kyrkan även fortsättningsvis att ha direktåtkomst till sådana adressuppgifter ur folkbokföringsdatabasen som behövs för att, med hjälp av Lantmäteriet och den inomkyrkliga systemlösningen, kunna hänföra en persons folkbokföringsadress till en viss församling. Detta gör det möjligt att ha

kvar folkbokföringsadressen som utgångspunkt för församlingstillhörigheten även om det inte går att, på samma sätt som tidigare, tala om att någon är folkbokförd i en församling.

Den som vill och har rätt att tillhöra en icke-territoriell församling ska kyrkobokföras i den icke-territoriella församlingen vilket föreslås framgå av 35 kap. 1 a §, andra stycket. Såvitt avser beskrivningen av upptagningsområdena för de icke-territoriella församlingarna i 35 kap. 2–5 §§ utgår denna fortfarande från folkbokföringen, dock används inte uttrycket folkbokförd i församling utan kravet på folkbokföring relaterar, i 33 kap. 2 och 3 §, direkt till kommun och i 33 kap. 4 och 5 §§ direkt till stiftets territoriella område.

Motiven för att använda begreppet kyrkobokförd är dels att detta begrepp relaterar direkt till det kyrkobokföringssystem i vilket uppgift om församlingstillhörigheten kommer att finnas, dels att det då blir tydligt att kyrkan har en egen ordning för att hänföra en tillhörig till rätt församling.

Beträffande några av de ställen i kyrkoordningen där begreppet folkbokförd förekommer föreslås ingen ändring. Det gäller 31 kap. 16 § och 32 kap. 16 § som avser prövning av frågor om behörighet att utöva uppdraget som präst respektive diakon. I dessa bestämmelser framgår bland annat att beslutande domkapitel – när det gäller frågor om behörighet att utöva kyrkans vigningstjänst för övriga präster som är folkbokförda inom ett stifts område – är domkapitlet i det stiftet. Här kan inte begreppet folkbokförd ersättas med begreppet kyrkobokförd eftersom en av grunderna för att obehörigförklaras är att prästen eller diakonen har utträtt ur Svenska kyrkan (jfr. 31 kap. 11 §, punkten 3 respektive 32 kap. 11 §, punkten 3). Den som har utträtt ur kyrkan kan inte längre sägas vara kyrkobokförd i den meningen att han eller hon har kvar sin församlingstillhörighet, även om uppgift härom tekniskt ligger kvar i kyrkobokföringssystemet under tre månader efter det att vederbörande utträtt, innan den gallras. Eftersom paragraferna inte heller talar om ”folkbokförd i församling” utan endast om det stift inom vars område en person är folkbokförd är det också språkligt möjligt att ha kvar den nuvarande lydelsen.

Inte heller vad gäller Kungliga Hovförsamlingen föreslås någon ändring. Detta eftersom upptagningsområdet för den församlingen är Sverige och de som har rätt att tillhöra Kungliga Hovförsamlingen behöver därför inte hänföras till något särskilt geografiskt område i landet.

Vad beträffar det som *Tyska Christinae församling* anfört om erhållande av meddelande om nyinflyttade från tyskspråkiga länder och tillgången till personuppgifter konstaterar kyrkostyrelsen att det här lämnade förslaget inte innebär någon förändring i dessa delar.

Skatelövs församling har anfört att man anser att även inledningstexten bör innehålla en skrivning som hänvisar till 35 kap. 1–10 §. Kyrkostyrelsen konstaterar i denna del att inledningstexterna till kyrkoordningens olika avdelningar inte innehåller den gällande ordningen, denna återfinns i bestämmelserna. Inledningstexterna är tänkta att i en koncentrerad form ange bakgrunden och sammanhanget till det som behandlas i bestämmelserna. Mot denna bakgrund bör, enligt kyrkostyrelsens uppfattning, inte inledningstexten ändras i enlighet med Skatelövs församlings förslag.

4.3.2.2 Kyrkobokföring i särskilda fall

I folkbokföringslagen finns bestämmelser som innebär att en person som med tillämpning av folkbokföringslagens bestämmelser inte kan hänföras till en viss fastighet men väl till en viss församling ska folkbokföras endast på den församling

till vilken vederbörande har störst anknytning. Detta gäller personer som saknar fast bostad men som normalt vistas inom en församling. Även personer som har fått beslut om s.k. kvarskrivning blir folkbokförda på endast sin tidigare församling. Dessa personer folkbokförs då under rubriken ”på församling skriven”. Detta innebär inte något problem för kyrkan idag då ju dessa personer ändå, genom folkbokföringen, hänförs till en församling.

I paragrafens lydelse per den 1 januari 2016 kommer emellertid i stället att föreskrivas att en person, om bosättningen kan hänföras till en viss kommun men inte till en viss fastighet, ska folkbokföras som bosatt i kommunen under rubriken ”på kommunen skriven”. Detsamma gäller för de som medges kvarskrivning. Till detta kommer, genom ändringar i folkbokföringslagen som träder i kraft den 1 januari 2016, att även äldre personer som vistas på äldreboende i vissa fall kan bli skrivna på sin tidigare hemkommun. Så blir fallet när en person som, enligt ett beslut av sin tidigare hemkommun, vistas på ett äldreboende i en annan kommun än den där han eller hon senast var folkbokförd och inte längre disponerar en bostad på den fastighet där han eller hon tidigare var folkbokförd.

De här beskrivna förändringarna i folkbokföringslagen innebär att Svenska kyrkan från och med den 1 januari 2016 själv måste bestämma till vilken församling en person hör som endast är folkbokförd på kommunen. I promemorian har föreslagits att de personer som är skrivna på kommun kyrkobokföringsmässigt ska knytas till den församling inom den aktuella kommunen som har lägst LKF-kod.

Stiftsstyrelsen i Uppsala stift avstyrker promemorians förslag i denna del och framhåller ett antal brister förenade med förslaget att hänföra personer till församling via LKF-kod. Även *Stiftsstyrelsen i Skara stift* pekar på brister i denna del. Kyrkostyrelsen delar till stora delar de synpunkter som förs fram av Stiftsstyrelserna i Uppsala och Skara stift. Enligt kyrkostyrelsen måste det, när det gäller de som efter den 1 januari 2016 är skrivna på kommun, göras en avvägning mellan intresset av att få en ordning som så långt möjligt innebär att de blir tillhöriga den församling de har störst anknytning till och intresset av att få till stånd en ordning som är juridiskt och tekniskt möjlig och därtill administrativt hanterbar. Vid denna avvägning menar kyrkostyrelsen att den lösning som ligger närmast till hands för att på ett relativt enkelt sätt hänföra dessa personer till en församling men samtidigt ta största möjliga hänsyn till de enskilda personernas anknytning till en församling är att utgå från deras senast kända folkbokföringsadress. En sådan lösning innebär att de personer som av olika anledningar blir skrivna på kommun kommer att fortsätta tillhöra den församling de tillhörde då de var folkbokförda på en fastighet. Beträffande de som är skrivna på kommun på grund av att de *vistas på äldreboende* kommer förslaget innebära att de får fortsätta tillhöra den församling de tillhörde innan de flyttade till äldreboendet. Detta kan nog i de flesta fall förutsättas överensstämma med den enskildes egen vilja och uppfattning om vilken församling han eller hon har störst anknytning till. Beträffande de som är skrivna på kommun till följd av att de *saknar fast bostad* är det svårare att uttala sig generellt om vilken församling dessa har störst anknytning till. Förutsatt att de fortfarande stadigvarande vistas i samma församling där de senast hade en bostad, vilket nog kan antas gälla för åtminstone en tämligen stor andel av dessa personer, kommer den nu presenterade lösningen innebära att de kommer att tillhöra den församling där de stadigvarande vistas. För de som är skrivna på kommun till följd av ett *beslut om kvarskrivning* kan konstateras att dessa i övervägande antalet fall inte torde vara bosatta i sin tidigare hemförsamling. Beslut om kvarskrivning meddelas i samband med att någon avflyttar från sin tidigare bostad och eftersom det rör sig om personer som har ett allvarligt hot riktat mot sig själva och/eller sin familj kan det antas att dessa

personer många gånger flyttar till en helt annan del av landet. Å andra sidan måste det, enligt kyrkostyrelsen, i dessa fall antas att de inte heller vill hamna i kyrkobokföringen som tillhöriga den församling där de de facto nu bor. Den inomkyrkliga offentlighetsprincipen medför att kyrkobokföringen som huvudregel är offentlig vilket innebär att var och en, oberoende av kyrkotillhörighet, anonymt har rätt att ta del av uppgifter ur den. Även om det finns bestämmelser i kyrkoordningen som medger att den här typen av uppgifter sekretessbeläggs måste det nog förutsättas att en enskild som lever under hot skulle känna sig tryggare med och föredra att s.a.s. ”bli kvarskriven” även i kyrkobokföringen., dvs. att de fortsätter tillhöra den församling där de senast officiellt var noterade som folkbokförda.

När det gäller de personer som vistas på behandlingshem, vårdhem och anstalter torde de redan idag kunna tillhöra en mängd olika församlingar utanför den församling där de tillfälligt vistas. Församlingens ansvar för den kyrkliga verksamheten enligt 2 kap. 1 § omfattar alla som vistas i församlingen. I detta avseende ändrar inte nu aktuella förslag vad som redan gäller.

Ett problem i sammanhanget är att Navet, den databas genom vilken uppgifter ur folkbokföringsdatabasen aviseras till kyrkan och andra, inte lagrar historikuppgift beträffande adresser varför det inte är möjligt för kyrkan att härigenom få tillgång till den senast kända folkbokföringsadressen för personer som är skrivna på kommun. Kyrkostyrelsen har emellertid, efter det att promemorian remitterats, inhämtat att det är tekniskt och juridiskt möjligt att bygga en systemteknisk rutin för kyrkan att själv lagra historikuppgifter beträffande de som är skrivna på kommun.

Mot bakgrund av det här anförda föreslår kyrkostyrelsen att de personer som är folkbokförda endast på kommun regelmässigt ska hänföras till den församling i vilken deras senast kända folkbokföringsadress är belägen. Denna lösning stämmer också bättre överens med den som staten genom ändringar i begravningslagen (1990:1144) har bestämt ska gälla för rätten till begravningsplats. Begravningslagen kommer från och med den 1 januari 2016 att innehålla bestämmelser av innebörd att för den som är skriven på kommun ska begravningsplats tillhandahållas av den begravningshuvudman inom vilkens förvaltningsområde vederbörande senast var folkbokförd på fastighet.

Den som helt saknar känt hemvist, dvs. som inte, med tillämpning av folkbokföringslagens bestämmelser, kan hänföras till vare sig en viss fastighet eller en viss församling, ska folkbokföras under rubriken ”utan känt hemvist”, men den församling där han eller hon tidigare var folkbokförd ska också registreras. Detta gäller personer vars adress och vistelseort är okända trots att all tänkbar utredning gjorts och personen inte heller kan antas vara utflyttad ur landet. En person som oavbrutet under två år saknat känt hemvist ska, enligt 21 § folkbokföringslagen avregistreras från folkbokföringen som försvunnen. Även i sin lydelse per den 1 januari 2016 kommer folkbokföringslagen att innehålla dessa bestämmelser, dock med den ändringen att även den kommun, i stället för församling, där vederbörande tidigare var folkbokförd ska registreras i folkbokföringsdatabasen. Även de personer som saknar känt hemvist bör, enligt kyrkostyrelsen, kyrkobokföras i den församling där de senast var folkbokförda på fastighet. Även för dessa personer kommer då den inomkyrkliga lösningen att överensstämma med den som gäller för begravningsverksamheten.

4.3.2.3 Övrigt

Idag gäller enligt 15 § folkbokföringslagen att en person som för service och omvårdnad har ett sådant boende för äldre personer som avses i 5 kap. 5 §

socialtjänstlagen⁵ i en annan församling än den där han eller hon tidigare varit bosatt kan välja att folkbokföras i sin tidigare hemförsamling i stället för att, som huvudregeln föreskriver, vara folkbokförd i den församling där äldreboendet är beläget. De nya bestämmelserna i folkbokföringslagen kommer från och med den 1 januari 2016 medföra att denna valfrihet kommer att upphöra. I stället kommer den som blir bosatt på ett äldreboende beläget i en annan kommun att med automatik folkbokföras på den fastighet där han eller hon var folkbokförd före flytten till ålderdomshemmet. Om han eller hon inte längre disponerar en bostad på denna fastighet kommer han eller hon, som nämnts ovan, att bli folkbokförd endast på kommunen. Den som däremot blir bosatt på ett äldreboende som är beläget inom *samma* kommun som den där han eller hon tidigare var folkbokförd kommer att, i enlighet med huvudregeln i folkbokföringslagen, folkbokföras där äldreboendet är beläget, så även om detta är beläget i en annan församling än den där han eller hon tidigare var folkbokförd. Detta innebär att i det fall en person, efter den 1 januari 2016, flyttar till ett äldreboende som är beläget inom samma kommun men i en annan församling än den där han eller hon tidigare var folkbokförd kommer han eller hon att bli tillhörig den församling i vilket äldreboendet är beläget.

Kyrkostyrelsen menar att det i detta finns ett pastoralt perspektiv som är viktigt att uppmärksamma. I många fall torde det finnas en önskan hos den enskilde som flyttar till ett äldreboende att kunna fortsätta tillhöra sin tidigare hemförsamling. Kyrkostyrelsen har därför låtit analysera⁶ frågan om det skulle vara möjligt att genom inomkyrkliga regler, i likhet med vad som gäller enligt folkbokföringslagen t.o.m. utgången av 2015, medge att en sådan person får välja att i stället tillhöra sin tidigare hemförsamling. Slutsatsen av analysen är att detta inte är möjligt. Anledningen härtill är, i korthet, att bestämmelsen i 4 § lagen om Svenska kyrkan (1998: 1591) inte medger att man tillhör en territoriell församling i vilken man inte är bosatt. Eftersom de personer som berörs av den beskrivna regleringen i folkbokföringslagen i normalfallet de facto är bosatta på äldreboendet ligger det inte inom de ramar som lagen ger kyrkan, att kyrkan genom egna regler ska kunna medge någon annan församlingstillhörighet. Det kan dock i sammanhanget noteras att i de fall den enskilde äldre har kvar en bostad i sin tidigare hemförsamling kan han eller hon i vissa fall komma att folkbokföras på sin tidigare fastighet med tillämpning av folkbokföringslagens reglering om dubbel bosättning. Detta förutsätter dock att den enskilde tillbringar dygnsvilan i den tidigare bostaden med viss regelbundenhet.

En viktig aspekt av församlingstillhörigheten för den enskilde äldre torde vara frågan om rätt till gravplats i den tidigare hemförsamlingen. Denna fråga regleras dock i begravningslagen. Begravningslagens bestämmelser innebär att det är den

5 I 5 kap. 5 § socialtjänstlagen anges i andra stycket att kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd. Sådana boenden ska uppfylla vissa grundläggande krav. Dels ska boendet vara så utformat och utrustat att den boende kan utveckla sina personliga resurser att leva ett självständigt liv, dels ska det bereda den boende möjlighet att vid varje tid på dygnet erhålla de tjänster som krävs för att klara sin tillvaro och känna sig trygg, samt ha tillgång till personal som kan bedöma när det behövs social eller medicinsk vård och som kan svara för att sådan ges.

Till de här beskrivna boendeformerna räknas ålderdomshem, servicehus, gruppboende och sjukhem för långtidssjukvård.

6 Analysen har gjorts i promemorian *Församlingstillhörighet för vissa äldre personer*.

begravningshuvudman inom vilkens förvaltningsområde en enskild är folkbokförd som är skyldig att tillhandahålla gravplats. Det innebär att i den här behandlade situationen kommer det att vara den huvudman inom vilkens förvaltningsområde äldreboendet är beläget som är skyldig att tillhandahålla gravplats. Begravningslagen hindrar emellertid inte att gravplats tillhandahålls av någon annan huvudman. I många delar av landet råder det inte någon brist på gravplatser och där torde det därför inte innebära några svårigheter för den enskilde att få bli begravd i sin tidigare hemförsamling. Samtliga de tjänster som ingår i begravningsverksamheten omfattas också av det statliga clearingsystemet för begravningsverksamheten. Även kyrkoordningens bestämmelser medger att en begravningsgudstjänst tillhandahålls av en annan församling än den som den avlidna tillhörde. Den församling som ordnat gudstjänsten har då rätt till ersättning från den församling som den avlidna tillhörde.

I de delar av landet där det råder brist på gravplatser kan det emellertid komma att uppstå svårigheter att bereda gravplats i den enskildes hemförsamling⁷. Det kan dock konstateras att det idag är mycket svårt att ha en uppfattning om vilken omfattning detta problem kan komma att få. Kyrkomötet har sedan tidigare gett kyrkostyrelsen i uppdrag att ta fram förutsättningar för en nationell kraftsamling kring frågorna om begravning och möte med människor i sorg. Inom ramen för detta arbete kommer kyrkostyrelsen att följa utvecklingen även när det gäller denna fråga.

4.4 Barnkonsekvensanalys

Förslaget bedöms inte medföra några direkta eller indirekta konsekvenser för barn. Det kan enligt kyrkostyrelsen, ändå förtjäna lyftas fram att förslaget om att församlingsgränser normalt ska följa kommungränserna säkerställer att kommunens ansvar för skola och barnomsorg normalt sammanfaller med församlingens ansvar för barn och ungas andliga utveckling.

4.5 Kyrkoordningskommentar

19 kap. Dop

5 §

I paragrafen har begreppet folkbokförd ersatts av begreppet kyrkobokförd. Eftersom kyrkobokföring, i motsats till folkbokföring, förutsätter kyrkotillhörighet klargörs genom orden "... eller ska vara kyrkobokförd" att om den döpte inte tillhör kyrkan, vilket torde vara den vanligaste situationen, ska dopet anmälas till kyrkoherden i den församling där den döpta ska vara kyrkobokförd enligt bestämmelserna i 35 kap. Ändringen berörs i avsnitt 4.3.2.1.

⁷ Bristen på gravplatser torde vara vanligast förekommande i större städer. Det kan härvid noteras att för Stockholms kommun är kommunen begravningshuvudman. I Malmö är Malmö pastorat, som geografiskt omfattar Malmö kommun, begravningshuvudman. När det gäller Göteborg är fortfarande Göteborgs kyrkliga samfällighet, vilken geografiskt omfattar Göteborgs kommun, begravningshuvudman.

Inledning

En mindre språklig ändring har skett av inledningstexten till sjätte avdelningen.

29 kap. Kyrkotillhörighet**6 §**

I paragrafen har begreppet folkbokförd ersatts av begreppet kyrkobokförd. Det framgår nu att frågor om upptagande i kyrkan prövas av kyrkoherden för den församling där den som ärendet rör ska vara kyrkobokförd enligt bestämmelserna i 35 kap. 1 a – 6 §§. Eftersom man, enligt förslaget till ändringar i 35 kap. föreslås kyrkobokföras även i icke-territoriella församlingar föreslås andra meningen i paragrafens första stycke upphöra att gälla. Ändringen berörs i avsnitt 4.3.2.1.

31 kap. Uppdraget som präst**15 §**

I paragrafen har begreppet folkbokförd ersatts av begreppet kyrkobokförd. Det framgår nu att frågor om att anta den som inte söker anställning i ett stift och är folkbokförd i landet, till uppdraget som präst eller att enligt 2–4 §§ förklara denna behörig att utöva detta uppdrag ska prövas av domkapitlet i det stift inom vars territoriella område kandidaten är folkbokförd. Det går inte, i detta fall, att ersätta begreppet folkbokförd med begreppet kyrkobokförd eftersom det senare begreppet förutsätter kyrkotillhörighet. Enligt bestämmelserna i 31 kap. 2–4 §§ kan man undantagsvis behörigförklaras utan att tillhöra kyrkan. Ändringen berörs i avsnitt 4.3.2.1.

33 kap. Kyrkans förtroendevalda**2 §**

I paragrafen har begreppet folkbokförd ersatts av begreppet kyrkobokförd. Det framgår nu av *första stycket* att frågan i vilka val en person har rösträtt avgörs av i vilken församling vederbörande är kyrkobokförd. Eftersom man, enligt förslaget till ändringar i 35 kap. föreslås kyrkobokföras även i icke-territoriella församlingar föreslås de särskilda bestämmelserna rörande de som tillhör en icke-territoriell församling i *paragrafens andra stycke* upphöra att gälla. Ändringen berörs i avsnitt 4.3.2.1.

4 §

I paragrafen har begreppet folkbokförd ersatts av begreppet kyrkobokförd. Det framgår nu i *första stycket* att frågan vid vilka val en person är valbar avgörs av i vilken församling vederbörande är kyrkobokförd. Eftersom man, enligt förslaget till ändringar i 35 kap. föreslås kyrkobokföras även i icke-territoriella församlingar föreslås de särskilda bestämmelserna rörande de som tillhör en icke-territoriell församling i *paragrafens andra stycke* upphöra att gälla. Ändringen berörs i avsnitt 4.3.2.1.

35 kap. Församlingstillhörighet**1 §**

I *paragrafens första stycke* har begreppet folkbokförd ersatts av begreppet kyrkobokförd. Eftersom kyrkan, till skillnad från vad som gäller beträffande begreppet folkbokförd, själv bestämmer innebörden av begreppet kyrkobokförd föreslås detta gälla utan undantag. Därför omfattar bestämmelsen även dem som tillhör icke-territoriella församlingar. Det framgår nu av första stycket att den som tillhör Svenska kyrkan tillhör den territoriella eller icke-territoriella församling där han eller hon är kyrkobokförd. Samtidigt föreslås *paragrafens andra stycke* upphöra att gälla. Ändringen berörs närmare i avsnitt 4.3.2.1.

1 a §

Av paragrafen, som är ny, framgår i *första stycket* att en person, som huvudregel, ska kyrkobokföras i den församling där hans eller hennes folkbokföringsadress är belägen. Kyrkostyrelsen kommer att utveckla ett systemstöd för att, med hjälp av folkbokföringsadresser från Skatteverket och dessas kartkoordinater från Lantmäteriet hänföra alla folkbokföringsadresser till rätt församling i Svenska kyrkan. I *andra stycket* regleras att den som har rätt att tillhöra en icke-territoriell församling efter ansökan ska kyrkobokföras i och därmed tillhöra denna. I tredje stycket finns en hänvisning till den nya 1b § vilka reglerar hur kyrkobokföring ska ske i de fall en tillhörig är folkbokförd på kommun respektive saknar känd hemvist. Ändringen berörs närmare i avsnitt 4.3.2.1.

1 b §

Paragrafen är ny. Det framgår av paragrafen att för det fall en person är folkbokförd endast i kommun eller saknar känd hemvist ska vederbörande vara kyrkobokförd i den församling inom vars territorium han eller hon senast var folkbokförd på fastighet.

Det finns idag knappt 8 000 kyrkotillhöriga som är folkbokförda på endast församling. Att en person blir folkbokförd på kommun och därför registreras som ”på kommun skriven” i folkbokföringen kan förekomma i tre olika fall. Dels kan det vara fråga om personer som saknar fast bostad men där uppgift finns hos Skatteverket om att personen stadigvarande vistas i en viss kommun. Det kan också vara fråga om personer som fått beslut om så kallad kvarskrivning. Kvarskrivning är ett sätt att skydda personuppgifter i folkbokföringen som innebär att en person som har behov av skydd vid flyttning medges att vara folkbokförd på den tidigare folkbokföringsförsamlingen (fr.o.m. den 1 januari 2016 den tidigare kommunen) i högst tre år. Skattekontorets postadress anges som särskild postadress och skattekontoret som har den faktiska postadressen manuellt förvarad vidarebefordrar posten. I oktober 2013 var cirka 2000 personer på detta sätt kvarskrivna i Sverige. Slutligen kan det, fr.o.m. den 1 januari 2016, röra sig om äldre personer vilka som huvudregel kommer att bli skrivna på sin tidigare kommun i de fall de, enligt ett beslut av sin tidigare hemkommun, vistas på ett äldreboende i en annan kommun än den där de senast var folkbokförda och inte längre disponerar en bostad på den fastighet där de tidigare var folkbokförda.

I det fall Skatteverket inte, med tillämpning av folkbokföringslagens bestämmelser, kan hänföra en person till vare sig en viss fastighet eller en viss församling, ska vederbörande i vissa fall folkbokföras under rubriken ”utan känt hemvist”. Detta

gäller personer vars adress och vistelseort är okända trots att all tänkbar utredning gjorts och personen inte heller kan antas vara utflyttad ur landet.

För det fall en person som är kyrkobokförd enligt denna bestämmelse sedermera folkbokförs på en fastighet ska han eller hon då kyrkobokföras enligt huvudregeln i 35 kap. 1 a §. Detta får anses framgå implicit eftersom 35 kap. 1 b § endast reglerar de fall då en person enligt bestämmelserna i folkbokföringslagen ska anses bosatt i en kommun eller saknar känd hemvist. Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 4.3.2.2.

2–5 §§

I dessa bestämmelser om tillhörighet till icke-territoriell församling har beskrivningen av upptagningsområdet fått en lite annan utformning. Folkbokföringsbegreppet har behållits samtidigt som upptagningsområdet för församlingarna nu beskrivs i termer av kommuner alternativt som ett stifts territoriella område. Någon ändring i sak är inte avsedd. Samtidigt framgår av bestämmelserna att de personer som tillhör någon av de icke territoriella församlingarna också ska kyrkobokföras där. Ändringen berörs i avsnitt 4.3.2.1.

6 §

Det framgår nu av bestämmelsen att de personer som tillhör Kungliga Hovförsamlingen också ska kyrkobokföras där. Upptagningsområdet för Kungliga Hovförsamlingen är Sverige och det finns därför inte något behov av att kunna hänföra de som har rätt att tillhöra Kungliga Hovförsamlingen till något särskilt geografiskt område i landet. Det har därför inte gjorts någon ändring beträffande beskrivningen av upptagningsområdet i denna paragraf. Ändringen berörs i avsnitt 4.3.2.1.

10 §

I paragrafen har begreppet folkbokförd ersatts av begreppet kyrkobokförd. Det framgår nu av paragrafen att den territoriella församling där personen i fråga är, eller skulle ha varit, kyrkobokförd enligt bestämmelserna i 1 a – 1 b §§ eller pastoratet om den territoriella församlingen ingår i ett pastorat har rätt att överklaga beslut enligt kapitlet. Ändringen berörs i avsnitt 4.3.2.1.

37 kap. Ändringar i indelningen

6 a §

Paragrafen är ny. I paragrafen ges kyrkostyrelsen möjlighet att, i det fall en församlingsgräns sammanfaller med en kommungräns som ändras i anledning av en fastighetsbildningsåtgärd, ändra församlingsgränsen på samma sätt. Det framgår också av paragrafen att i de fall det krävs pastorala överväganden kan inte kyrkostyrelsen fatta beslutet. Beslutet ska i dessa fall fattas av berörd stiftsstyrelse. Det föreslås ingen skyldighet för kyrkostyrelsen att, inför beslut enligt paragrafen, samråda med berörda församlingar/pastorat och/eller stift.

Genom hänvisningen till 1 och 2 §§ lagen om ändring i kommunal indelning i samband med fastighetsbildning, framgår det uttryckligen av bestämmelsen att en rättning av församlingsgräns med stöd av bestämmelsen endast kan komma ifråga när kommungränsen ändrats till följd av en tidigare fastighetsbildningsåtgärd. Om en kommungräns ändras av andra skäl, t.ex. att en kommun delas eller att flera

kommuner läggs samman till en kan församlingsgränsen inte ändras med stöd av denna bestämmelse. Inte heller kan rättning ske om det skulle innebära att den aktuella församlingen inte längre skulle ha en sammanhängande gränslinje eftersom detta skulle komma att strida mot den bestämmelse i 37 kap. 4a § som kyrkomötet fattat beslut om och som innebär att en ändring i församlingsindelningen alltid ska göras så att de berörda församlingarna erhåller sammanhängande gränslinjer. Denna bestämmelse träder i kraft den 1 januari 2016.

Ändringen berörs närmare i avsnitt 4.3.1.

16 §

Av *paragrafen nya femte stycke* framgår att kyrkostyrelsen respektive stiftsstyrelsen får besluta om tidpunkt för ikraftträdande av en indelningsändring enligt den nya 6 a §. Den typ av indelningsändringar som här är aktuella är normalt av endast mycket ringa betydelse. Det får därför anses rimligt att kyrkostyrelsen respektive stiftsstyrelsen själv får besluta datum för ikraftträdande av en sådan en ändring. En parallell kan dras till 37 kap. 16 §, andra stycket stadgar att om en ändring i indelningen bara beror på oregelbundenhet i indelningen eller fastighetsförhållanden träder beslutet i kraft vid den tidpunkt som stiftsstyrelsen eller kyrkostyrelsen beslutar. Det nuvarande femte stycket blir nytt sjätte stycke.

17 §

Paragrafen får ett *nytt fjärde stycke*. Av detta framgår att ett beslut om att ändra indelningen enligt 16 § femte stycket ska fattas senast en månad innan ändringen ska träda i kraft. Med hänsyn till den mycket ringa betydelse de här aktuella besluten kommer att ha för lokal nivå torde det vara tillräckligt att ett beslut fattas en månad före det att det träder i kraft.

Det nuvarande fjärde stycket blir nytt femte stycke.

I *sjätte stycket* klargörs att skyldigheten att underrätta kyrkostyrelsen om beslut om indelningsändringar endast avser beslut som fattats enligt 6 §, första meningen, 6 a §, tredje meningen och 7 §.

Paragrafens *sjunde stycke* är nytt. Av detta framgår att kyrkostyrelsen har skyldighet att genast underrätta berörda stiftsstyrelser om beslut om indelningsändringar som fattats enligt 6 a §, första meningen.

44 kap. Ekonomisk utjämning

8 §

En språklig ändring föreslås av den paragraf som behandlar den s.k. tillhörighetskoefficienten i utjämningssystemet. Eftersom folkbokföring inte längre ska ske på församling går det, efter den 1 januari 2016, inte längre att tala om antalet folkbokförda i en församling. Detta begrepp har därför utmönstrats ur paragrafen till förmån för begreppet folkbokförda inom en församlings område. Det går, i detta sammanhang, inte att tala om kyrkobokförda eftersom det som avses är hela befolkningsunderlaget och inte endast de kyrkotillhöriga.

5 Övriga ändringar och rättelser

KsSkr 2015:3

Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen (SvKB 1999:1).
2. Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i Arbetsordning för kyrkomötet (SvKB 1999:3).
3. Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i Ersättningsstadga (SvKB 2012:17).

Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen (SvKB 1999:1)

att 8 kap. 17 §, 10 kap. 11 §, 17 kap. 14 § samt 42 kap. 7 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap. Biskopen

17 § Inom varje församling som inte ingår i ett pastorat och varje pastorat ska det väljas minst en elektor.

17 § Inom varje församling som inte ingår i ett pastorat och *inom* varje pastorat ska det väljas minst en elektor.

Stiftsstyrelsen ska fördela övriga elektorsplatser mellan församlingarna och pastoraten. Fördelningen ska göras i förhållande till antalet röstberättigade enligt 33 kap. 2 § i varje församling som inte ingår i ett pastorat och pastorat. Antalet röstberättigade ska beräknas på uppgifterna i det register som avses i 56 kap. 1 § 1 en vecka före det att stiftsstyrelsen beslutar om tidpunkten för valet.

Stiftsstyrelsen ska genast underrätta de församlingar och pastorat som ska välja elektorer om beslutet.

10 kap. Den nationella nivåns uppdrag

11 § Svenska kyrkans arvodesnämnd är ett särskilt organ för att fastställa sammanträdesarvoden för kyrkomötets ledamöter samt för *de övriga förtroendevalda* som har utsetts av kyrkomötet eller kyrkostyrelsen.

11 § Svenska kyrkans arvodesnämnd är ett särskilt organ för att fastställa sammanträdesarvoden för kyrkomötets ledamöter samt för *ledamöter och ersättare i organ* som har utsetts av kyrkomötet eller kyrkostyrelsen.

Arvoden för arvodesnämndens ledamöter regleras i Ersättningsstadgan.

Arvodesnämnden ska självständigt fullgöra de uppgifter som anges i instruktionen för nämnden. Stiftsadjunkter och tjänstlediga pastorsadjunkter samt de som är anställda som diakoner i stiftet röstar i det kontrakt där stiftets domkyrka är belägen.

17 kap. Gudstjänstliv

14 § Kyrkoherden får ge tillstånd åt någon som är döpt och tillhör eller *är anställd för* en församling i pastoratet att predika och leda gudstjänsten vid en viss eller vissa av de gemensamma gudstjänsterna i någon av pastoratets församlingar. Ett sådant tillstånd får inte ges om frågan har prövats av biskopen enligt 13 § första stycket och biskopen har vägrat tillstånd.

14 § Kyrkoherden får ge tillstånd åt någon som är döpt och tillhör *församlingen* eller, *om församlingen ingår i ett pastorat*, en församling i pastoratet att predika och leda gudstjänsten vid en viss eller vissa av de gemensamma gudstjänsterna i *församlingen* eller i någon av pastoratets församlingar. Ett sådant tillstånd får *också ges till någon som är döpt och anställd i församlingen eller, om församlingen ingår i ett pastorat, i pastoratet*. Tillstånd får dock inte i något fall ges om frågan har prövats av biskopen enligt 13 § första stycket och biskopen har vägrat tillstånd.

Kyrkoherden ska för varje år anmäla till biskopen vilka som fått ett sådant tillstånd och vilka gudstjänster det har gällt.

Kyrkoherdens tillstånd får inte avse sakramentsförvaltningen eller att leda de kyrkliga handlingarna.

42 kap. Kyrkoavgift och ersättning för kyrkliga handlingar

7 § Någon avgift för dop får inte tas ut från enskilda personer. Inte heller får någon avgift tas ut för konfirmation när konfirmanden tillhör Svenska kyrkan, för vigsel när någon av makarna tillhör Svenska kyrkan eller för en begravningsgudstjänst när den avlidne vid dödsfallet tillhörde Svenska kyrkan.

7 § Någon avgift för dop får inte tas ut från enskilda personer. Inte heller får någon avgift tas ut för konfirmation *för sådana kostnader som täcks av den konfirmationsersättning som avses i 9 och 12 §§* när konfirmanden tillhör Svenska kyrkan, för vigsel när någon av makarna tillhör Svenska kyrkan eller för en begravningsgudstjänst när den avlidne vid dödsfallet tillhörde Svenska kyrkan.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2016.

Kyrkomötet beslutar i fråga om Arbetsordning för kyrkomötet (SvKB 1999:3) att 3 kap. 1 § och 7 kap. 1 § ska ha följande lydelse.

Ändringar i Arbetsordning för kyrkomötet

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap. Ärendenas väckande

- 1 § Motioner väcks genom att lämnas till kyrkostyrelsen senast två månader innan årets första kyrkomötessammanträde inleds.

Kyrkomötets presidium får besluta att motioner med anledning av en skrivelse från kyrkostyrelsen får väckas senare.

Motioner med anledning av en skrivelse med redovisning av verksamheten på den nationella nivån eller med förslag till budget får dock *alltid* väckas genom att lämnas till kyrkostyrelsen senast två veckor innan årets första sammanträde inleds.

Motioner med anledning av en skrivelse med redovisning av verksamheten på den nationella nivån eller med förslag till budget får dock, *i de fall skrivelsen lämnats senare än två månader innan årets första sammanträde inleds*, väckas genom att lämnas till kyrkostyrelsen senast två veckor innan årets första sammanträde inleds.

Kyrkostyrelsen ska överlämna inkomna motioner till alla som har rätt att delta i kyrkomötets sammanträden.

7 kap. Arvoden

- 1 § Ledamöter av kyrkomötet samt *förtroendevalda* som utsetts av kyrkomötet eller kyrkostyrelsen har rätt till arvode och ersättning.

Som framgår av 10 kap. 11 § i kyrkoordningen (SvKB 1999:1) ska Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån fastställa sammanträdesarvoden för kyrkomötets ledamöter samt för *de övriga förtroendevalda* som har utsetts av kyrkomötet eller kyrkostyrelsen, dock inte för arvodesnämndens ledamöter.

Närmare bestämmelser om arvoden och ersättningar meddelas av kyrkomötet i särskilt beslut.

- 1 § Ledamöter av kyrkomötet samt *ledamöter och ersättare i organ* som utsetts av kyrkomötet eller kyrkostyrelsen har rätt till arvode och ersättning.

Som framgår av 10 kap. 11 § i kyrkoordningen (SvKB 1999:1) ska Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån fastställa sammanträdesarvoden för kyrkomötets ledamöter samt för *ledamöter och ersättare i organ* som har utsetts av kyrkomötet eller kyrkostyrelsen, dock inte för arvodesnämndens *ledamöter och ersättare*.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2016.

Förslag till ändringar i Ersättningsstadga

Kyrkomötet beslutar i fråga om Ersättningsstadga (SvKB 2012:17) att 1, 2, 3 och 11 §§ ska ha följande lydelse.

Ändringar i Ersättningsstadga

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Inledande bestämmelser

1 § I denna ersättningsstadga finns bestämmelser om arvoden för kyrkomötets ledamöter samt för *de övriga förtroendevalda* som har utsetts av kyrkomötet eller kyrkostyrelsen.

Arvodet kan utgå som ett sammanträdesarvode och som ett fast årsarvode.

Med basbelopp i denna stadga avses prisbasbeloppet enligt Socialförsäkringsbalken

1 § I denna ersättningsstadga finns bestämmelser om arvoden för kyrkomötets ledamöter samt för *ledamöter och ersättare i organ* som har utsetts av kyrkomötet eller kyrkostyrelsen.

Sammanträdesarvode

2 § Sammanträdesarvode utgår för ett protokollfört sammanträde oavsett sammanträdet längd. Endast ett sammanträdesarvode per dygn kan utgå.

Sammanträdesarvodet *avses ersätta den förtroendevaldes* inläsning, närvaro och ansvarstagande.

Sammanträdesarvodet *utgör ersättning för* inläsning, närvaro och ansvarstagande.

3 § Sammanträdesarvode ska utgå till ordinarie ledamot samt till tjänstgörande ersättare och ersättare som är närvarande på ordförandes särskilda kallelse.

Sammanträdesarvode utgår inte till den *förtroendevalde* som enligt kyrkoordningen är skyldig att delta i sammanträdet.

Sammanträdesarvode utgår inte till den som enligt kyrkoordningen är skyldig att delta i sammanträdet.

Till kyrkomötets ledamöter utgår sammanträdesarvode under kyrkomötets sammanträdesdagar jämte en inledande förberedelsedag vid varje session. Till kyrkomötets ledamöter utgår dock inte sammanträdesarvode enligt denna ersättningsstadga för ett sammanträde i något annat organ under den tid som kyrkomötet är samlat.

Ersättning för förlorad arbetsförtjänst

11 § Till de *förtroendevalda* som enligt 4 och 5 §§ har rätt att erhålla sammanträdesarvode får också betalas ersättning för styrkt förlorad arbetsförtjänst. Semester och kompensationsledighet berättigar inte till ersättning för förlorad arbetsförtjänst.

11 § Till de som enligt 4 och 5 §§ har rätt att erhålla sammanträdesarvode får också betalas ersättning för styrkt förlorad arbetsförtjänst. Semester och kompensationsledighet berättigar inte till ersättning för förlorad arbetsförtjänst.

Ersättning för förlorad arbetsförtjänst betalas per sammanträdesdag med högst 7 procent av ett basbelopp. KsSkr 2015:3

Till den *förtroendevalde* som har förlorat arbetsförtjänst men som inte kan redovisa för den får betalas ersättning med ett belopp som motsvarar den sjukpenning som skulle ha betalats från Försäkringskassan vid sjukdom.

Till den som har förlorat arbetsförtjänst men som inte kan redovisa för den får betalas ersättning med ett belopp som motsvarar den sjukpenning som skulle ha betalats från Försäkringskassan vid sjukdom.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2016.

5.1 Kyrkostyrelsens överväganden och förslag

Kyrkostyrelsens förslag:

- Vissa rättelser genomförs i paragrafer som av förbiseende inte ändrades i samband med kyrkomötets beslut 2012 om strukturen på lokal nivå.
- Begreppet förtroendevald föreslås utmönstras ur 10 kap. 11 § i kyrkoordningen, 7 kap. 1 § i Arbetsordningen för kyrkomötet samt i 1, 2, 3 och 11 §§ i Ersättningsstadgan. I vissa av paragraferna ersätts begreppet med begreppet ”ledamöter och ersättare”.
- Ett förtydligande görs i 42 kap. 7 § så att det av paragrafen framgår att avgift inte får tas ut av en enskild som tillhör Svenska kyrkan till den del kostnaderna omfattas av konfirmationsersättningen.
- En begränsning införs i rätten att avlämna en motion med anledning av en skrivelse med redovisning av verksamheten på den nationella nivån eller med förslag till budget senast två veckor före det att kyrkomötets första sammanträde inleds.

Ändrade paragrafer: 8 kap. 17 och 28 §§, 10 kap. 11 §, 17 kap. 14 § samt 42 kap. 7 § i kyrkoordningen, 3 kap. 1 § och 7 kap. 1 § i Arbetsordningen för kyrkomötet samt 1, 2, 3 och 11 §§ i Ersättningsstadgan

5.1.1 Rättelser i anledning av strukturförändringen

Genom de beslut om förändringar i strukturen på lokal nivå som kyrkomötet beslutade om 2012 och vilka trädde i kraft den 1 januari 2014 kan det på lokal nivå endast finnas församlingar med egen ekonomi och pastorat. Pastorat utgör en samverkansform för två eller fler församlingar och är juridiskt att se som totala kyrkliga samfälligheter.

Av förbiseende har emellertid 8 kap. 17 § samt i 17 kap. 14 § inte ändrats i enlighet med de ändringar som antogs av kyrkomötet 2012. Detta innebär att det i de nämnda paragraferna inte blir tydligt vad som gäller. Kyrkostyrelsen föreslår nu att detta korrigeras.

5.1.2 Begreppet förtroendevalda

Enligt definitionen av begreppet förtroendevalda i 33 kap. 1 § kyrkoordningen ska begreppet anses omfatta de personer som vid kyrkliga val har utsetts till ledamöter, ersättare och ordförande i *beslutande och verkställande organ* inom Svenska kyrkan. På lokal nivå är kyrkofullmäktige beslutande organ och kyrkorådet verkställande organ. På stiftsnivån motsvaras dessa av stiftsfullmäktige respektive stiftsstyrelsen. På nationell nivå är kyrkomötet beslutande organ och kyrkostyrelsen verkställande. Några andra organ som är i denna snäva mening beslutande eller verkställande kan inte sägas finnas i kyrkan.

I 10 kap. 11 § i kyrkoordningen samt i 7 kap. 1 § i arbetsordningen för kyrkomötet och i 1, 3 och 11 § i ersättningsstadgan har dock begreppet förtroendevalda kommit att användas även för ledamöter i andra organ än de ovan uppräknade vilket inte torde vara korrekt. Det föreslås därför att begreppet förtroendevalda utmönstras ur de här uppräknade paragraferna och i förekommande fall ersättas med ”ledamöter och ersättare”.

5.1.3 Förtydligande avseende möjlighet att ta ut avgift för konfirmation

Möjligheten att ta ut avgift för konfirmation reglerades tidigare i 42 kap. 7a § i kyrkoordningen. I paragrafen angavs att någon avgift för konfirmation inte fick tas ut för sådana kostnader som motsvarade konfirmationsersättningen i paragrafens andra - fjärde stycke. I andra – tredje stycken fanns de bestämmelser som numera finns intagna i 42 kap. 9 § och som reglerar konfirmationsersättningen. I paragrafens fjärde stycke fanns en bestämmelse som gav kyrkostyrelsen rätt att utfärda närmare bestämmelser om vad konfirmationsersättningen omfattar och om ersättningens storlek.

Genom de ändringar som föreslogs av den s.k. Strukturutredningen i betänkandet *Närhet och samverkan* (SKU 2011:2) kom avgifter för samtliga kyrkliga handlingar att regleras i 42 kap. 7 § samtidigt som bestämmelserna i de tidigare andra–tredje styckena i 7a § flyttades till samma kapitels 9 §. Bestämmelsen som ger kyrkostyrelsen rätt att utfärda närmare bestämmelser samt fastställa ersättningsbeloppens storlek återfinns nu i 12 § och behandlar samtliga kyrkliga handlingar i ett sammanhang.

Av kyrkostyrelsens skrivelse *Strukturfrågor* (KsSkr 2011:5) framgår att avsikten inte var att göra någon innehållslig förändring när bestämmelserna redigerades om. Av den nuvarande regleringen framgår emellertid inte att det finns en möjlighet för en församling att ta ut avgift för konfirmation av en enskild till den del kostnaderna inte omfattas av den konfirmationsersättning som anges i 9 § samt i Kyrkostyrelsens beslut (SvKB 2014:12) om clearingbelopp för dop-, vigsel- och begravningsgudstjänster samt konfirmationsersättning.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att 7 § förtydligas så att det av paragrafen framgår att avgift inte får tas ut av en enskild som tillhör Svenska kyrkan till den del kostnaderna omfattas av konfirmationsersättningen.

5.1.4 Senaste tidpunkt för avlämnande av motion till kyrkomötet i vissa fall

I 3 kap. 1 §, första stycket, Arbetsordning för kyrkomötet (1999:3) anges att motioner till kyrkomötet ska väckas genom att lämnas till kyrkostyrelsen senast två månader innan årets första kyrkomötessammanträde inleds. I samma paragrafs tredje stycke sägs emellertid att motioner med anledning av en skrivelse med redovisning av verksamheten på den nationella nivån eller med förslag till budget alltid får väckas genom att lämnas till kyrkostyrelsen senast två veckor innan årets första sammanträde inleds. Denna reglering har sitt ursprung i den tid då kyrkomötets första session hölls i maj och kyrkostyrelsen därför inte hade någon reell möjlighet att avlämna skrivelserna med redovisning av verksamheten på nationell nivå eller budget inom den tidsfrist - två månader innan första kyrkomötessammanträdet inleds – som stadgas i 3 kap. 2 § i arbetsordningen.

Som bestämmelsen i 3 kap. 1 §, 3 stycket är utformad finns emellertid ingen begränsning för avlämnande av motion till de fall då årsredovisnings- eller budgetskrivelse avlämnas sent vilket innebär att bestämmelsen medger att en motion i anledning av en årsredovisnings- eller budgetskrivelse enligt bestämmelsens ordalydelse alltid kan avlämnas två veckor före det att kyrkomötets första session inleds. Att motionstiden på detta sätt förlängs för motioner i anledning av årsredovisnings- eller budgetskrivelse får anses orimligt och kan inte ha avsetts gälla i de fall kyrkostyrelsen, i enlighet med huvudregeln i 3 kap. 2 §, första stycket, avlämnar dessa skrivelser senast två månader före det att den första sessionen inleds. Det senare kan förväntas vara fallet i vart fall så länge som kyrkomötets första session avhålls på hösten.

Kyrkostyrelsen föreslår nu att det i 3 kap. 1 § införs en begränsning av rätten att avlämna en motion med anledning av en skrivelse med redovisning av verksamheten på den nationella nivån eller med förslag till budget senast två veckor före det att första sammanträdet inleds. Enligt kyrkostyrelsens förslag ska denna rätt endast kunna utnyttjas i de fall kyrkostyrelsen avlämnat berörd skrivelse senare än två månader före första sammanträdet.

5.2 Barnkonsekvensanalys

Förslagen bedöms inte medföra några direkta eller indirekta konsekvenser för barn.

Utdrag ur protokoll fört vid kyrkostyrelsens sammanträde den 11 juni 2015.

Närvarande: Wanja Lundby-Wedin, förste vice ordförande, ledamöterna, Mats Hagelin, Marta Axner, Nils Gårder, Birgitta Halvarsson, Lars Johnsson, Sven E. Kragh, Anna Lundblad Mårtensson, Eric Muhl, Ulla Richardsson, Erik Sjöstrand, Karl-Gunnar Svensson samt tjänstgörande ersättarna biskop Per Eckerdal, Helena Nordvall och Birger Wernersson.

Föredragande Rättschef Maria Lundqvist Norling

Kyrkostyrelsen beslöt

att till kyrkomötet lämna skrivelsen 2015:3 Ändringar i kyrkoordningen m.m. i enlighet med de ändringar som framkommit under överläggningen.

Reservation av Nils Gårder, Anna Lundblad Mårtensson, Erik Sjöstrand och Karl-Gunnar Svensson

Vi reserverar oss mot beslutet att till kyrkomötet framlägga förslaget att 35 kap. Församlingstillhörighet skall ges det innehållet att en person som för service och omvårdnad har ett sådant boende som avses i 5 kap 5 § socialtjänstlagen inte längre skall bevaras rätten att få välja mellan att förbli tillhörig den församling där han eller hon tidigare varit bosatt eller medlem av den församling där det särskilda boendet är beläget. Vidare reserverar vi oss mot att beslutet att föreslå kyrkomötet att en person som för service och omvårdnad har ett sådant boende som avses i 5 kap. 5 § socialtjänstlagen placerat i annan kommun än där han eller hon tidigare bodde måste förbli medlem i den församling där han eller hon tidigare bodde.

Kyrkostyrelsens majoritet låter ändringen av lagstiftningen om folkbokföring få inomkyrkliga konsekvenser, vilka leder till att en frihet som funnits nu går förlorad. Församlingstillhörighet regleras fram till 2016 indirekt av folkbokföringslagen. I denna lag har tagits hänsyn till inomkyrkliga förhållanden. En sådan hänsyn har varit att en person som har en stark vilja att förbli medlem av en församling ges möjlighet att få denna vilja tillgodosedd även om personen bor på ett äldreboende i en annan församling. Svenska kyrkans församlingsindelning baseras på parokialprincipen och vi ansluter oss till denna. Dock har pastorala skäl motiverat vissa avsteg. Riksdagen har i sin lagstiftning respekterat detta. Det framstår som en paradox att Svenska kyrkan, som nu kan i kyrkoordningen reglera dessa frågor, väljer att avskaffa den frihet som funnits. De ändringar som görs i folkbokföringslagstiftningen är rimliga. Det är inte längre en fråga för riksdagen att reglera församlingstillhörighet. Det orimliga är att basera församlingstillhörighet på en för andra ändamål avsedd folkbokföring. Det särskilt anmärkningsvärda är att en person som bor på äldreboende i annan kommun än där han eller hon tidigare bodde inte kan välja att tillhöra församlingen där äldreboendet är beläget utan måste förbli tillhörig den församling – måhända avlägsen – där han eller hon tidigare bodde.

I kyrkostyrelsens motivtext vidgås att pastorala motiv talar mot förslaget men att administrativa skäl får anses väga tyngre. Vidare anføres att det är tveksamt huruvida lagen om Svenska kyrkan medger att församlingstillhörighet avviker från folkbokföring. Vi menar att lagen om Svenska kyrkan inte ska ges en sådan tolkning. Denna fråga har tidigare utretts. Det är vidare orimligt att lagen om Svenska kyrkan skulle

KsSkr 2015:3 ha innebörden att de principer som gällde vid lagens ikraftträdande på grund av ändringar i folkbokföringslagstiftningen skulle komma i strid med lagen. I grunden baseras majoritetens mening på en formalistisk hållning och ovilja att låta enskildas intresse leda till merarbete. Förhållningssättet äventyrar tilltron till parokialprincipen och kan leda till att anhängare av helt andra principer för medlemskap i församling vinner gehör.